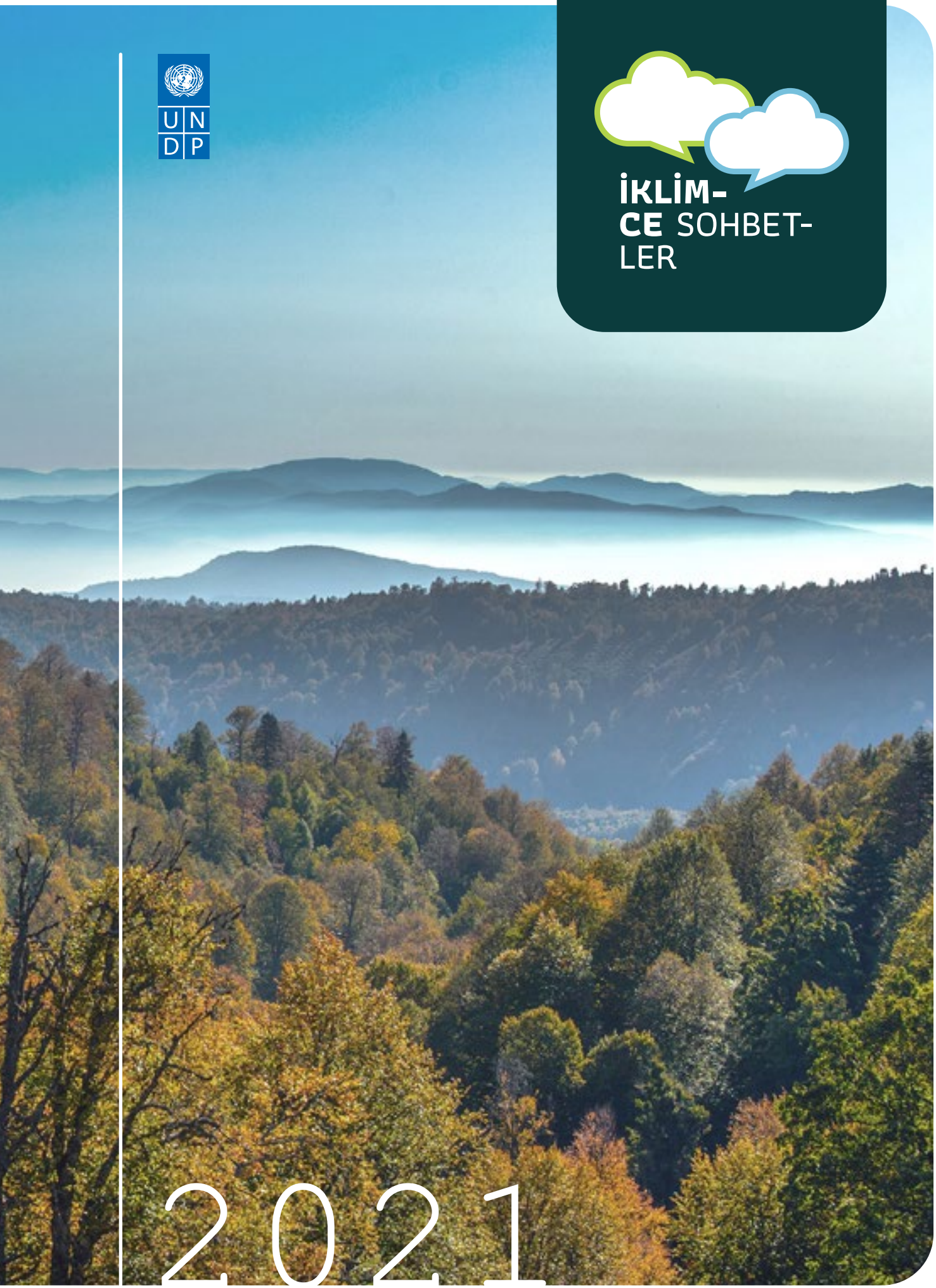

UNDP

İKLİM-CE SOHBET-LER

2021

Fotoğraf: Ahmet Turan Kural

İKLİM-CE SOHBET-LER

Editör
Burçin ERSOY

Tasarım
Carnavale

İklim krizi bağlamındaki sorun ve çözümlere dair deneyimlerin paylaşıldığı, bu konuda çalışan farklı uzmanlık alanlarına sahip taraflar ile ortak bir dil ve bütüncül anlayış geliştirmeyi hedefleyen İklimce Sohbetler, Myra Ajans desteği ve Mert Fırat'ın moderatörlüğü ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından düzenleniyor.

İKLİMCE SÖZLÜK

İKLİMCE SOHBETLER: İklim krizi mücadelesindeki sorun ve çözümlere dair deneyimlerin paylaşılacağı, bu konuda çalışan farklı uzmanlık alanlarına sahip taraflar ile ortak bir dilin ve bütüncül yaklaşımın geliştirilmesinin hedeflendiği toplantılar dizisi.

İKLİMDAŞ: İklim krizinden etkilenen, bu konuda kafa yoran, eyleme geçen ya da geçmek isteyen herkes.

İKLİMCE: İklim krizine dair halihazırda kullanılan teknik dilin sadeleştirildiği ortak bir dil.

UNDP

İKLİM-
CE SOHBET-
LER

2
Glasgow İklim Zirvesine Doğru 5 Haziran Dünya Çevre Günü Özel Programı

20
Yaza Merhaba Özel Oturumu: Doğa Takvimi

38
COP26 Özel Oturumu

Fotoğraf: Metin Burak Kınacılar

Glasgow İklim Zirvesine Doğru 5 Haziran Dünya Çevre Günü Özel Programı

Konuşmacılar

Mert Fırat
UNDP Türkiye İyi Niyet Elçisi

Sir Dominick Chilcott
Birleşik Krallık Büyükelçisi

Louisa Vinton
UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi

4 Haziran 2021

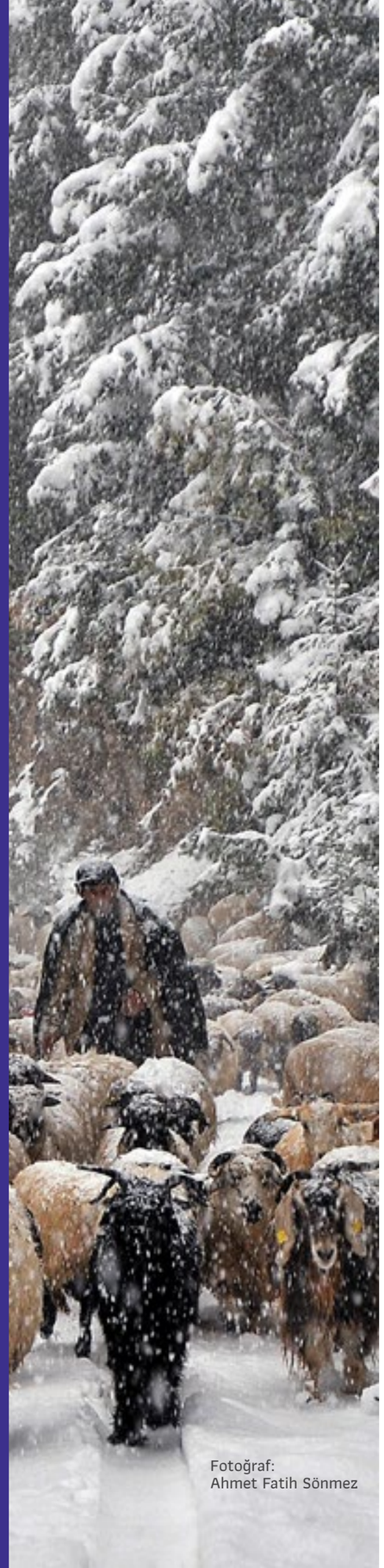

Fotoğraf:
Ahmet Fatih Sönmez

▸ Mert Fırat

Değerli konuklarımız ve konuşmacılarımız hoş geldiniz. UNDP Türkiye ve Birleşik Krallık Türkiye Büyükelçiliğinin birlikte düzenlediği bu özel İklimce Sohbetler oturumunda bugünümüzü ve geleceğimizi şekillendiren "büyük mücadelemizi", iklim krizini konuşacağız.

Tüm insanları, tüm canlıları, soluduğumuz havayı, yediğimiz gıdayı bir arada düşünmeyi gerektiren iklim krizi bizleri iklimdaşlıkta buluşturuyor. İklim krizi insan ve eylemleri sonucu meydana geldi. Biliyoruz ki bu soruna birlikte öğrendiğimiz ve birlikte geliştirdiğimiz bir dille, iklimce konuşarak ve iklimce düşünerek karşılık vermeliyiz.

Bu nedenle bugün, UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi Louisa Vinton'a, Birleşik Krallık Türkiye Büyükelçisi Sir Dominick Chilcott'a, bizlerle birlikte iklimce düşünmek için ekranları başında olan sizlere, tüm iklimdaşlarıma hoş geldiniz diyorum.

Kasım 2021'de Glasgow'da düzenlenecek COP26 ya da Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansına doğru hızla ilerlerken ve 5 Haziran Dünya Çevre Günü'nün hemen öncesinde, bugün hep birlikte iklim krizini konuşuyoruz. İçinde bulunduğumuz eşsiz zaman dilimi Küresel Amaçlar İçin Eylem Onyılı'na denk geliyor, Ekosistem Restorasyonu Onyılı da resmen 5 Haziran 2021'de başlıyor. Bir başka deyişle geleceğimize yön vermek için son on yıl. Değişim çoktan başladı ve iklimdaşlar bugün bir kez daha bir arada.

Louisa, öncelikle Türkiye'ye hoş geldiniz. Türkiye'de yeni olsanız da UNDP'de küresel ve bölgesel düzeyde büyük tecrübeye sahip olduğunuzu biliyorum. UNDP Türkiye İyi Niyet Elçisi olarak UNDP'nin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yönelik kararlılığına ve sahadaki çalışmalarına tanık oluyorum. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve iklim krizinin nasıl kesiştiğine ve UNDP'nin çalıştığı diğer ülkelerde durumun nasıl olduğuna dair deneyimlerinizi bizimle paylaşabilir misiniz?

▸ Louisa Vinton

Çok teşekkürler. Sayın Büyükelçi ve sizinle bugün burada olmak benim için büyük bir onur. Aslında iklim meselesi ortaklıklar kurmayı ve bunu bazen konvansiyonel olmayan ortamlarda yapmayı gerektiriyor. Bu da konvansiyonel olmayan ortamda ortaklık kurduğumuz bir platform.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi sordunuz. Ben biraz daha geriden, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına değinerek başlamak istiyorum. İnsanlar genel olarak sürdürülebilir kalkınma hakkında fikir sahibi olsa da nereden başladığını bilmiyorlar. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları bizim daha iyi bir dünyaya yönelik tarifimiz. Bildiğiniz gibi 17 tane küresel amacımız, 169 tane hedefimiz ve 247 farklı göstergemiz var. Karmaşık gibi görünse de aslında hepsi hayatı kolaylaştırmak ve daha iyi bir dünya için önemli birer araç. Bu araçları "kimseyi geride bırakma" ifadesi ile bir cümlede toplayabilirim. Buradaki fikir;

> **"Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları bizim daha iyi bir dünyaya yönelik tarifimiz.**
>
> *Louisa Vinton*

> **İklim krizi geleceğin değil bugünün konusu.**
>
> *Louisa Vinton*

herkesin dünyada eşit kaynaklara, eşit erişime, eşit haklara sahip olması ve dünyamızla uyumlu bir şekilde yaşamak. Yani dünyaya savaş açmamalı, barışçıl bir şekilde yaşamalıyız. Yoksulluğun azaltılmasını, açlığın tamamen ortadan kaldırılmasını, eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını da içlerinde barındıran çok önemli hedefler bunlar. Yine Küresel Amaçlarla ilgili önemli olan şey, tüm tarafların 2030'a kadar bu amaçlara ulaşmayı hedefleyen bu ajanda üzerinde hemfikir olması. Gördüğünüz gibi zamanımız çok kısıtlı ama herkesin şunu hatırlaması gerekiyor; bunlar sadece UNDP'nin ya da BM'nin amaçları değil, tüm devletlerin gönüllü olarak başarmak için taahhütte bulundukları hedefler.

Halihazırda 2021 yılındayız ve neredeyse son 10 yılımız kaldı. Peki, neredeyiz ve nasıl gidiyoruz? Bu noktada bazı sorunlar yaşayabiliyoruz. Söylediğiniz gibi iklim değişikliği var ve hedeflerin çoğu iklim değişikliği ile mücadele, bazıları kaynaklara eşit erişim ile ilgili. Ancak çok iyi bir şekilde ilerlemiyoruz. Bunun da nedeni şu, bazen ülkeler iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik yeterli taahhütte bulunmuyorlar. Bildiğiniz gibi küresel bir pandemi yaşıyoruz. UNDP çok uzun yıllardır, 1990'lardan bu yana insani gelişme endeksli bir ölçüm yapıyor. Ne yazık ki ölçüme başladığımızdan beri ilk defa geçen yıl bir gerileme gördük. Dolayısıyla COVID-19 herkes için bir dram diyebiliriz. İklim

> **Bu noktada masaya eşit yük, eşit sorumluluk getirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Ülkeler birlikte çalışmalı, gelişmiş ülkeler diğer ülkelere yardımcı olmalı. Ancak bu şekilde ihtiyaçlar karşılanabilir.**
>
> *Louisa Vinton*

krizi ve pandemi krizi pek çok ortak noktaya sahip. Özellikle UNDP olarak ikisinin ortak noktalarını görebiliyoruz. İklim krizinin sonuçları oldukça görünür olsa da anlamakta zorlananlar, faktörleri ve negatif etki getiren unsurları göremeyenler var. Pandemide de aynı şekilde. Her ikisinin de sınırları ve saygısı yok. Dolayısıyla, nedenleri itibarıyla bu durum beraberinde küresel iş birliğinin gerekliliğini getiriyor.

Şunu de eklemeliyim ki tüm hükümetlerin, tüm tarafların katılımına ihtiyacımız var ancak bireylerin de davranışlarını değiştirmesi gerekiyor. Pandemi ile savaşırken bunu gördük, aynı zamanda iklim kriziyle savaşırken de bunu görüyoruz. Hükümetlerin savaşması gerekiyor ancak bireylerin de savaşmak için bir adım atması gerekiyor. Daha önce söylediğim gibi ikisinin de ortak noktaları var. İnsanlar doğanın sınırlarını fazlasıyla zorluyorlar ve bir şekilde dengeyi bozuyorlar. Bugün geldiğimiz noktada kaybedecek vaktimiz yok. BM Genel Sekreterinin söylediği gibi, hemen bugün doğayla ve dünyamızla barış yapmalıyız çünkü zamanımız azalıyor. İnsanlar iklim krizi ve kendi davranışları arasındaki bağlantıyı kurmakta zorlanıyor. Ancak iklim krizi geleceğin değil bugünün konusu. Avustralya'da, ABD'de büyük orman yangınları, dünyanın farklı noktalarında sel felaketleri, kuraklık yaşandığını görüyoruz. Bu ekstrem hava koşulları beraberinde pek çok olumsuz etkiyi de getiriyor. Bu benim çalıştığım dördüncü ülke, ancak çalıştığım her yerde bazı benzerlikler görüyorum. Makedonya'da dört yıl boyunca görev yaptım. 2014 yılında, uzun bir aradan sonra şiddetli bir yağış meydana geldi. Yüzyılın en büyük yağışıydı ve çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden oldu. Hemen ardından 2016 yılında 1000 yılda en fazla yağış aldığımız dönemi yaşadık. İstatistikler artık uygulanabilir değildi. Özellikle bu sellerle ilgili belediye başkanlarından birisi ile konuştuğumu hatırlıyorum. Yağmur onun için keyifli, çatıya vuran sesini duyduğunda uykuya dalmasını kolaylaştıran ve iyi bir şeydi. Ancak yaşanan olaylardan sonra insanlar çatılarında yağmur sesi duydukları zaman bir felaket bekler hale geldiler.

Benzer bir durum Gürcistan'da da yaşandı. 2015'te yaşanan sel felaketinde hayatını kaybeden insanlar oldu. Sel şehir merkezindeki hayvanat bahçesine zarar verdi, bir su aygırının kaçmasına ve hayatını kaybetmesine neden oldu. Türkiye'de geçen yıl Giresun civarında bir sel felaketi yaşandı. Ne yazık ki dünyanın her yerinde iklime bağlı yüzlerce felaket yaşanıyor ve istatistikler bize bu felaketlerin sayısının artışta olduğunu gösteriyor. Bunlar iklim değişikliğinin tek etkileri değil ama en görünür etkileri. Pek çoğumuz yaşanan hava olayları ile ilgili ne yapabilirim ki diye düşünebilir ancak bilim bize, iklim değişikliğine yol açan şeylerin emisyonlar ve insan kaynaklı nedenler olduğunu söylüyor. Bunun önüne geçmek için de bizim harekete geçmemiz gerekiyor. Bunlar kötü haberlerdi.

Birlik perspektifinden baktığımızda iyi haber ise ne yapacağımızı biliyoruz. İşin gerçeği bir süredir ne yapacağımızı biliyorduk, bilim insanları bize bunu anlattılar. Yanıtlarımız var, kolay olmayacak ama karbon emisyonlarının azaltılmasına ilişkin, yenilenebilir enerjiye geçişle ilgili, aynı zamanda insanların bu etkilerden kurtulmasına yönelik yol haritalarına sahibiz. Peki bu bilgiler ile nasıl hareket edebiliriz? İklim krizi ile ilgili Paris Anlaşması'na, küresel bir anlaşmaya sahibiz. Türkiye'de de bunu net bir şekilde görüyoruz, özellikle iyi bir dayanışma örneği var Türkiye'de. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki emisyonlar iklim değişikliğine neden oldu. Bu artışta bazı ülkelerin etkisi daha fazla, bazılarının daha az. Belki ülkeler karbon emisyonlarına ilişkin bakış açılarını değiştirmeli, belki yeni fikirler ortaya koymalılar. Bu noktada masaya eşit yük, eşit sorumluluk getirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Ülkeler birlikte çalışmalı,

gelişmiş ülkeler diğer ülkelere yardımcı olmalı. Ancak bu şekilde ihtiyaçlar karşılanabilir. Birleşmiş Milletler bu çabaların merkezinde yer alıyor, UNDP de emisyonları azaltmak, iklim değişikliği tehditlerine hazırlıklı olmak için ülke düzeyinde yardımcı olmaya çalışıyor. Yanıtım oldukça uzun oldu ama şunu söylemek istiyorum; gerçekten cevaplarımız, anlaşmamız ve çoğu ülkeyi bağlayan mutabakatımız var. Ancak hem hükümetlerden hem de bireylerden daha çok desteğe de ihtiyacımız var. Herkesin çözümler etrafında bir araya gelmesi gerektiğini düşünüyorum.

▸ Mert Fırat

Güzel ve açıklayıcı cevabınız için ben çok teşekkür ediyorum. Tam da "Amaçlar için Ortaklıklar" üzerine odaklanan 17. Küresel Amacımıza bir gönderme oldu. Problemin çözümü için ortak bir masada oturmak ve bir arada çalışmak bizleri en çok heyecanlandıran maddelerden bir tanesi. Sorunu saptarsak çözüme doğru da bir adım atmış olacağız.

Sayın Birleşik Krallık Büyükelçisi'ne tekrar hoş geldiniz diyorum ve sorumu yöneltmek istiyorum. İklim krizinin çağımızın en büyük zorluğu olduğunu biliyoruz. Bunu biliyoruz çünkü bunun etkilerini Türkiye'de ağır bir şekilde tecrübe ediyoruz. Aynı şekilde maalesef her gün dünyanın dört bir yanından tayfun, kasırga, kuraklık, yangın, sel, fırtına, sıcak ve soğuk hava dalgaları gibi iklimsel felaket haberleri duyuyoruz. Bunlar bizi derinden sarsıyor fakat sade vatandaş olarak hükümetlerin iklim değişikliğiyle mücadele konusunda ne yaptıklarını bilmiyoruz veya tam olarak anlamıyoruz. İngiltere bu zorluğu nasıl ele alıyor?

▸ Dominick Chilcott

Mert Bey, bu programda konuşmak üzere beni davet ettiğiniz için çok teşekkürler. İnsanlık olarak ortak bir sorunla karşı karşıyayız. Hükümetler neler yapabilir, neler yapmalılar diye sordunuz. Aslında akla gelen üç eylem alanı var. Bunlardan birisi iklim değişikliğinin tartışılması için hükümetlerin liderliği paylaşması. Çünkü fark yaratacak olan şey hükümetlerin eylemleri değil, bireysel olarak sistemlerimizde yaptığımız seçimler değişikliği beraberinde getirecek. Daha az kırmızı et yemek, garajımızdaki araba yerine toplu taşıma ya da bisiklet kullanmak, plastik kullanımını azaltmamız gibi günlük hayatımızdaki seçimlerimiz ve kararlarımız beraberinde değişimi de getirecek. Hükümetlerin de bir görevi var. Her zaman kanunla ya da mevzuatlarla olmak zorunda değil ama nelerin yapılması gerektiğini toplum düzeyinde ortaya koymalılar ki gezegenimiz için hep birlikte bir şeyler

Fotoğraf: Gökhan Turunç

> **"Ancak doğru politikalara sahipseniz sera gazı emisyonlarını azaltabilir ve bunu yaparken ekonomik büyümeye de zarar vermezsiniz.**
>
> *Dominick Chilcott*

yapabilelim. BM Genel Sekreterinin de söylediği gibi, dünyamızla barış yapmalıyız. Dolayısıyla liderliğin paylaşılması lazım. Tartışmanın tonunu belirlemek ve liderlik yapmak tüm hükümetlerin önemli bir sorumluluğu. Birleşik Krallık hükümeti Britanya'nın dünyadaki yeri ile ilgili hazırladığı raporda bu konudaki bakış açısını, bir numaralı uluslararası meselenin iklim değişikliği ile mücadele ve biyoçeşitlilik kaybının azaltılması olarak belirleyerek açıkça ifade etti. Bu, giderek daha rekabetçi hale gelen bir dünyada gerçekleştirmek için oldukça büyük bir açıklama ve bir hükümet böyle bir öncelik sunduğunda aslında tüm ulusun düzeyini de belirlemiş oluyor. Böylece oy vermiş olun ya da olmayın, siyasi görüşünüz ne olursa olsun hükümetin önceliklerini göz önünde bulunduruyorsunuz. Evet, tartışmalarda liderlik yapmak ilk eylem alanımız.

İkinci eyleme geçecek olursak, hükümetler hedefler belirleyebilirler, mesela zararlı sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ilişkin bir hedef belirlenebilir. İki kaynak hedef var, bunlardan bir tanesi uzun vadeli net sıfır emisyon hedefi. Birleşik Krallık 2050 yılı itibarıyla net sıfır sera gazı emisyonuna sahip olacak. Gördüğünüz gibi zorlu bir hedef ama en azından bir vizyon ortaya koyuyor. Dolayısıyla politikalar bu hedefe göre ayarlanabilir. Birleşik Krallık olarak belirlediğimiz kısa vadeli hedefimiz ise önümüzdeki beş yılda sera gazı emisyonlarını 2/3 oranında azaltmak. Bu harika bir hedef. Şunu da belirtmek gerekir ki ancak doğru politikalara sahipseniz sera gazı emisyonlarını azaltabilir ve bunu yaparken ekonomik büyümeye de zarar vermezsiniz. Kusura bakmayın ama en iyi bildiğim ülke olduğu için yine Birleşik Krallık ile ilgili örnek vereceğim. Son 30 yıla baktığımızda Birleşik Krallık'ın gayri safi milli hasılasının %75 oranında arttığını, sera gazı emisyonlarının da %43 oranında azaldığını görüyoruz. Emisyonların azalmış olması ekonomiye zarar vermedi. Eğer doğru politikalar uygulanırsa bunları başarmak mümkün.

Üçüncü eylem alanına baktığımızda politika çerçevesinin belirlenmesini ve endüstriye doğru teşviklerin sağlanmasını görüyoruz. Hükümetler ulaşım, inşaat ya da üretim gibi sektörlere karbonsuzlaşma için teşvikler verebilir. Birleşik Krallık yakın geçmişte Yeşil Sanayi Devrimi başlığı altında on maddelik, yeni temiz teknolojilere yönelik araştırma ve geliştirme teşviklerine odaklanan bir plan yayınladı. Planda 2030 yılından sonra yeni benzinli ve dizel otomobillerin ve kamyonların satışının tamamen yasaklanması gibi oldukça sert önlemler var. Yani İngiltere'deyseniz ve alışveriş listenizde olduğunu tahmin ettiğim bir Aston Martin satın almak istiyorsanız, 2030 yılından sonra benzinli Aston Martin satın alamayacaksınız çünkü tüm benzinli araçların satışı yasak olacak. Ayrıca uzun yıllar İngiliz endüstrisini beslemiş bir yakıt kaynağı olan kömürden elektrik üretimine de son vereceğiz. Ekonominin yeni, temiz ve yeşil yönlerde büyümesine izin verecek bu tür devrimci değişiklikler hükümetlerin sorumluluğu. Louisa'nın da işaret ettiği gibi, insanlık olarak küresel ısınmayı sınırlandıracak ve iklim değişikliğine karşı etkili adımlar atacaksak, kendimize dayatmamız gereken çok kapsamlı hedeflere ulaşmak için henüz üzerimize düşeni yapmadık.

İnsanları pandemiden öncesine dönüşün mümkün olmayacağına, geleceğimizi değiştirmek için iklim değişikliğine odaklanmamız ve çabalarımızı iki katına çıkarmamız gerektiğine ikna etmek de önümüzdeki zorlukların bir parçası.

Louisa Vinton

▸ Mert Fırat

Samimi ifadeleriniz ve anlattıklarınız için çok teşekkürler. Heyecan ve ilham vericiydi. Şimdi Mukim Temsilcimize tekrar sormak istiyorum. Sizin de belirttiğiniz gibi iklim krizi insani gelişme üzerinde sistemik bir şok teşkil ediyor. İnsanlık olarak tarih boyunca pek çok büyük krizin ardından hayatta kalmayı başardık. Halihazırda siyasi huzursuzluk, kadına şiddet, yoksulluk ve ekonomik sorunlar gibi büyük güçlüklerle karşı karşıyayken iklim krizi neden bu kadar önemli? İklim kriziyle başa çıkmak için en büyük umudumuz nedir?

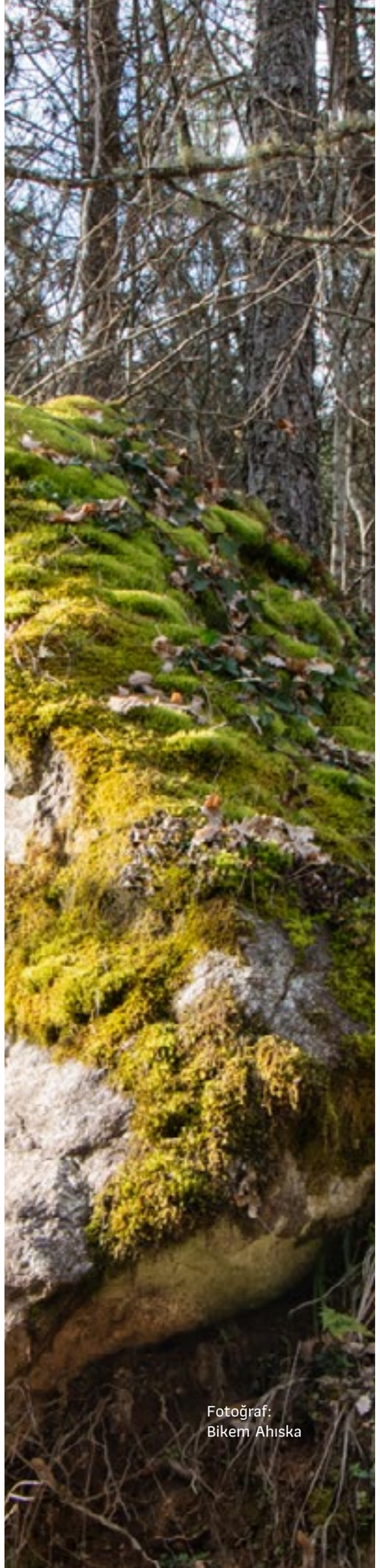

Fotoğraf:
Bikem Ahıska

▸ Louisa Vinton

Dünyanın her yerinde son derece karmaşık, mücadele edilmesi gereken bu kadar çok kriz ve zor durum varken bir hükümet, Birleşik Krallık hükümeti gibi iklim sorununun en önemli önceliği olduğuna nasıl karar verebilir? İklim değişikliğini nasıl listemizin en tepesine yerleştirebiliriz? Bence Birleşik Krallık, hükümetlerin önceliklerini göstermesi açısından son derece önemli bir örnek teşkil ediyor.

Ayrıca şu an çok zor bir dönemden geçiyoruz, çünkü uzun süredir pandeminin içindeyiz. Bu dönem içinde pandeminin ekonomiye verdiği zararı gördük, kalkınma kazanımlarına verdiği zararı gördük, insanların ne kadar yorulduğunu gördük. Şimdi aşıların gelmesiyle birlikte "tamam yeteri kadar uğraştım, artık normale dönmek istiyorum" diyenleri görüyoruz. İnsanları pandemiden öncesine dönüşün mümkün olmayacağına, geleceğimizi değiştirmek için iklim değişikliğine odaklanmamız ve çabalarımızı iki katına çıkarmamız gerektiğine ikna etmek de önümüzdeki zorlukların bir parçası. Peki neden ve nasıl? Bu sorunun yanıtlarından biri de, daha önce söylediğim gibi, gerçekten kaybedecek zamanımız yok. BM Genel Sekreterinin de dediği gibi daha yeşil bir gezegen istiyorsak hepimizin kırmızı alarmda olması gerekiyor. Küresel hayatta kalma saatimiz 11.59'u gösteriyor ve rakamlar uzmanların beklediğinden çok daha hızlı bir şekilde kötüye gidiyor. Uyarıldığımız bu eşikten kurtulmak ve harekete geçmek için son dakikanın içindeyiz. Bu nedenle iklim konusunun önem listesinin en üstünde olması gerekiyor.

Aynı zamanda iklim değişikliğini ve sonuçlarını anlamamız gerektiğini düşünüyorum. Biyolojik çeşitliliğimizin tahribatının bir belirtisi de pandemi ki bunların hepsi iklim değişikliğinden etkileniyor. Birleşmiş Milletler Mülteci Komiserliğindeki meslektaşlarımızdan son on yılda iklim değişikliklerinin, çatışma ve şiddete göre iki kattan fazla yerinden edilmeyi tetiklediğini duyduğumda çok şaşırmıştım. Yani iklim değişikliği, dünyadaki mülteci krizlerini, çatışma ve savaşlardan daha fazla etkiliyor. İklim krizi kıtlığa, gıda güvensizliğine, siyasi ve sosyal huzursuzluğa neden olabiliyor. Her şey birbirine bağlı ve bu bağlantıları aklınızda ilişkilendirdiğiniz ve nihai nedene ulaşmaya çalıştığınız zaman iklim değişikliğine ulaşıyorsunuz. İklim değişikliğini başa koyduğunuzda, iklim değişikliği ile mücadele ettiğinizde diğer sorunların da çözümüne katkıda bulunmuş oluyorsunuz. Birleşik Krallık'ın bu kadar iyi bir örnek teşkil etmesinin nedeni büyük bir ekonomi olarak beş yıl içinde sera gazı emisyonlarını üçte iki oranında

İklim değişikliği dünyadaki mülteci krizlerini, çatışma ve savaşlardan daha fazla etkiliyor. İklim krizi kıtlığa, gıda güvensizliğine, siyasi ve sosyal huzursuzluğa neden olabiliyor.

Louisa Vinton

Fotoğraf: Esat Sungur

> Sera gazı şu an atmosferde dolaşıyor ve sınır tanımıyor. Nerede üretilirse üretilsin, nerede salınırsa salınsın dünyanın her yerini etkiliyor. Bu durumun ve sorunun hepimizi etkilediğinin farkında olmalı, ortak bir amaç, ortak bir ilerleme yönü ve acil bir plan geliştirmek için birlikte çalışmamız gerektiğini hiçbir koşul altında unutmamalıyız.
>
> *Dominick Chilcott*

azaltmayı taahhüt etmesi. Diğer hükümetlerin de bunu takip etmesine ihtiyacımız var. Genel Sekreterimizin de yaklaşan Glasgow zirvesinde ülkeleri net sıfır taahhütlerini ilan etmeleri için zorladığını biliyorum.

Umut nerede diye sordunuz. Bence tanımı gereği eğer Birleşmiş Milletlerde çalışıyorsanız umutlu ve iyimser bir insansınız demektir. Ciddi zorluklar üzerinde çalışıyoruz ama ben umudumu her şeyden önce bilim ve teknolojiden alıyorum. Pandemi sürecinde aşıların geliştirilmesinin bilimin haklılığını görmemizi sağladığını düşünüyorum. Bir yıl öncesine dönüp bakarsanız kimse şu anda aşı olmamızı beklemiyordu, aşıların bulunmasının yıllar süreceği düşünülüyordu. Ama bilim insanlarımızın bize bu çözümü sunduğunu gördük. Umuyoruz ki bu başarı bir şekilde diğer alanlara da yansır ve insanların iklim değişikliğine bakış açısını da değiştirir, bilime daha çok güvenirler ve gerçekten önerilen adımlara riayet ederler.

Umut için ikinci faktör ise Sir Dominick'in de değindiği gibi büyümeyi feda etmemize gerek olmadığını biliyoruz. Yeşil büyümeye dönerek büyümeyi sürdürebilir ve refaha sahip olabiliriz. Kömüre sarılmak zorunda değiliz ama yaşamak için kömüre bağımlı olan insanlar için bir şeyler yaptığımızdan emin olmalıyız. Bu yüzden adil bir dönüşüme ihtiyacımız var. Ancak o zaman çok net bir şekilde "yeşil işler" olarak tanımladığımız işlerin geleceğin işleri olduğunu görebiliriz. UNDP'nin de içinde yer aldığı yenilenebilir enerji, sürdürülebilir turizm ya da doğa koruma gibi konularda pek çok girişim var. Pek çok farklı ülkede, yerel halkın doğayı koruyarak turistleri o güzel doğaya getirmelerinin ağaç kesmekten daha iyi bir yaşam kazanma şansı olduğuna inanması için çalışıyoruz.

Üçüncü nedene gelirsek... Karantina döneminde neyin önemli olduğunu düşünerek çok zaman harcadım. Bence bu dönem birçok insanın hayatlarını gözden geçirdiği, "gerçekten neye ihtiyacım var, ne yapmam gerekiyor, neye değer veriyorum?" sorularını kendilerine sorduğu küresel bir fenomen oldu. Bu nedenle plastik güdümlü özlemlerden daha manevi olanlara doğru bir geçiş olacağını düşünüyorum.

Son olarak başlangıç noktama geri dönüyorum. İş birliği ruhunda umut olduğunu görüyorum. Ülkeler arası rekabetin ve hatta çatışmaların nelerden kaynaklandığını çoğu zaman bilmek çok zor ama bence yapmamız gereken, işe başarı hikayelerini paylaşarak başlamak. Türkiye'nin başarı hikayeleri var, İngiltere'nin başarı hikayeleri var, birçok başarı hikayesi var ve birbirimizden öğrenebileceğimiz çok şey var. Çabamızı bu üretken ruh üzerine inşa edersek, gece yarısının çanlarını duysak bile umut etmek için bir nedenimiz olacağını düşünüyorum.

▸ Mert Fırat

Evet bu kadar karanlık bir konuya ancak bu kadar güzel ve sempati ile yanıt verilebilir. Şahane konuklarımız var gerçekten, içimizi umutla doldurup çiçekler açtırıyorlar.

Şimdi sorumu Sayın Büyükelçi'ye iletmek istiyorum. İçinde bulunduğumuz yıl iklim değişikliğine karşı küresel mücadele için özellikle önem taşıyor. Paris Anlaşması 5 yıl önce kabul edildi ve şimdi onu uygulama zamanı. Birleşik Krallık olarak, Kasım ayında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansına (COP26) ev sahipliği yapacaksınız. Bu konferans neden önemli bir küresel gündem maddesi? Hazırlıklarınız neler? Rolünüz nedir ve bu konferansta ne başarmayı umuyorsunuz? Herhangi bir zorluk var mı veya sorunsuz bir ilerleme sağlamak mümkün mü? Küresel toplum olarak bundan sonra rahat bir nefes alabilecek miyiz?

▸ Dominick Chilcott

Bildiğiniz gibi Birleşik Krallık, Kasım ayında Glasgow'da gerçekleştirilecek olan COP26'ya ev sahipliği yapmak için gönüllü oldu. Bu zorlu bir görev. İklimle ilgili çalışan tüm taraflar bir araya gelecek. Uluslararası komitenin çalışma şekli zorlama ile değil teşvik ve ikna yoluyla olacak. Yaklaşık 200 ülkenin temsil edileceği konferansta ev

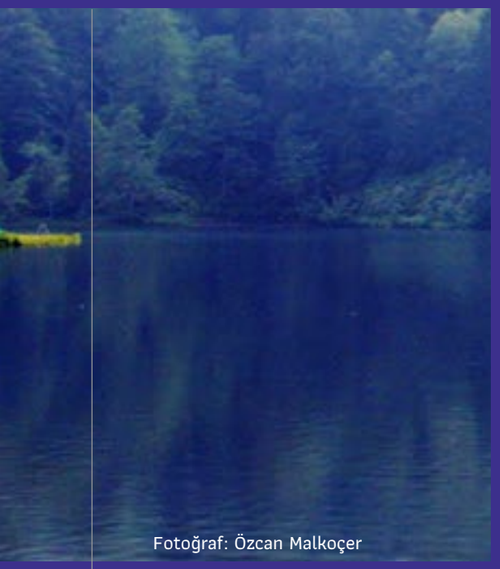

Fotoğraf: Özcan Malkoçer

sahibi olarak koordinasyon bizim görevimiz olacak. Kimseye sopa sallamadan, zorlamadan ama kendi istekleriyle ortak noktada buluşmaları için teşvik edeceğiz.

Glasgow'daki amaç oldukça basit bir şekilde ifade edilebilir. Amacımız Paris Anlaşması'nda bahsedildiği gibi küresel ısınmayı iki derecenin altında ve mümkünse 1,5 derece tutmak. Bunu başarmak, atmosferdeki sera gazı etkisini azaltmak için sera gazı emisyonlarının miktarını azaltmamız gerekiyor ki bilim insanları bize bunu yeterince açıkladılar. Emisyonları azaltmak, halihazırdaki değişimlere uyum sağlayabilmek ve Louisa'nın da belirttiği gibi adil geçiş sürecini sağlayabilmek için eyleme geçilmesi gerekiyor. Peki küresel ısınmayı nasıl iki derecenin altında tutabiliriz? Bugünden itibaren bütün ülkelerin taahhütte bulundukları sözleri yerine getirmeleri halinde iki derecenin altında kalarak önümüzdeki birkaç on yılda küresel ısınmayı kontrol altına alabileceğiz. Hep birlikte harika çaba gösterdiğimizi düşünsek de yaptıklarımız yeterli değil ve birlikte çok daha fazlasını yapmalıyız. Bu noktada söyleyeceğim ilk şey, bir araya gelen yaklaşık 200 ülkenin dürüst ve alçakgönüllü bir şekilde *"Evet, çok şey yapıyoruz ama yeterli değil. Küresel ısınma ve sera gazı emisyonları ile ilgili grafiklere ve geleceğe yönelik projeksiyonlara baktığımızda Paris Anlaşması'nda öngördüğümüz taahhütleri yerine getiremiyoruz."* demeleri. Bu nedenle Glasgow'da birinci amacımız, eylemlerimiz ve taahhütlerimiz arasındaki boşluğu azaltmak. Bunun anlamı, bir araya gelen ülkelerin sera gazı emisyonlarını azaltmak için *"daha fazlasını yapacağız, daha hırslı olacağız"* demeleri. Bu bizim ilk görevimiz.

Glasgow'daki ikinci görevimiz de insanların küresel ısınmadan zaten zarar gördüklerini kabul etmeleri. Louisa'nın söylediği gibi nüfusu yerinden eden sel, fırtına gibi aşırı hava olayları giderek daha sık görülüyor. İnsanların uyum sağlayabilmeleri için yardıma ihtiyaçları var. Bu noktada zengin ülkelerin -sadece maddi olarak değil-, uluslararası organizasyonlar ve diğer hükümetlerle ortak çalışmaları, bu ülkelerin küresel ısınmanın etkileriyle mücadele edebilmelerini, daha güçlü ve dayanıklı olmalarını sağlamak için yardım etmeleri gerekiyor.

Üçüncü önemli konu ise bütün bu çalışmaların bir maliyeti var ve zengin ülkelerin, temiz-yeşil bir geleceğe geçişlerine yardımcı olmak için gelişmekte olan ülkelerin ihtiyacı olan finansmanı artırma konusunda taahhütte bulunmaları gerekiyor. Bizim buradaki taahhüdümüz, adil geçişi sağlamak için yılda 100 milyar dolarlık bir destek toplamak. Halihazırda bu miktar toplanmamış durumda. Bu noktada zengin ülkelerden, diğer ülkelere yardım edebilmek için ellerini ceplerine daha fazla sokmalarını, özellikle pandeminin ekonomilere darbe vurduğu bu dönemde daha fazla çaba göstermelerini istiyoruz. Mesela benim ülkemde gayri safi milli hasıla geçtiğimiz yıl pandemi kaynaklı kısıtlamalar nedeniyle %10 azaldı. Ekonomimizi büyütebilmek için elimizden gelenin en iyisini yaparken bir yandan da dünyaya, içinde bulunduğumuz iklim aciliyeti için daha fazla para bulmalıyız diyoruz ki bu örnek alınmalı. Kolay değil ama mutlaka yapılması gerekiyor.

Dördüncü önemli konu da iş birliği ve birlikte çalışma algısının yaratılması. Bu gerçekten çok geçerli bir nokta çünkü dünyayı birlikte paylaşıyoruz. Yaşayabileceğimiz bir B gezegeni bildiğimiz kadarıyla yok. Sera gazı şu an atmosferde dolaşıyor ve sınır tanımıyor. Nerede üretilirse üretilsin, nerede salınırsa salınsın dünyanın her yerini etkiliyor. Bu durumun ve sorunun hepimizi etkilediğinin farkında olmalı, ortak bir amaç, ortak bir ilerleme yönü ve acil bir plan geliştirmek için birlikte çalışmamız gerektiğini hiçbir koşul altında unutmamalıyız. Glasgow'daki önemli hedeflerimizden biri de bu.

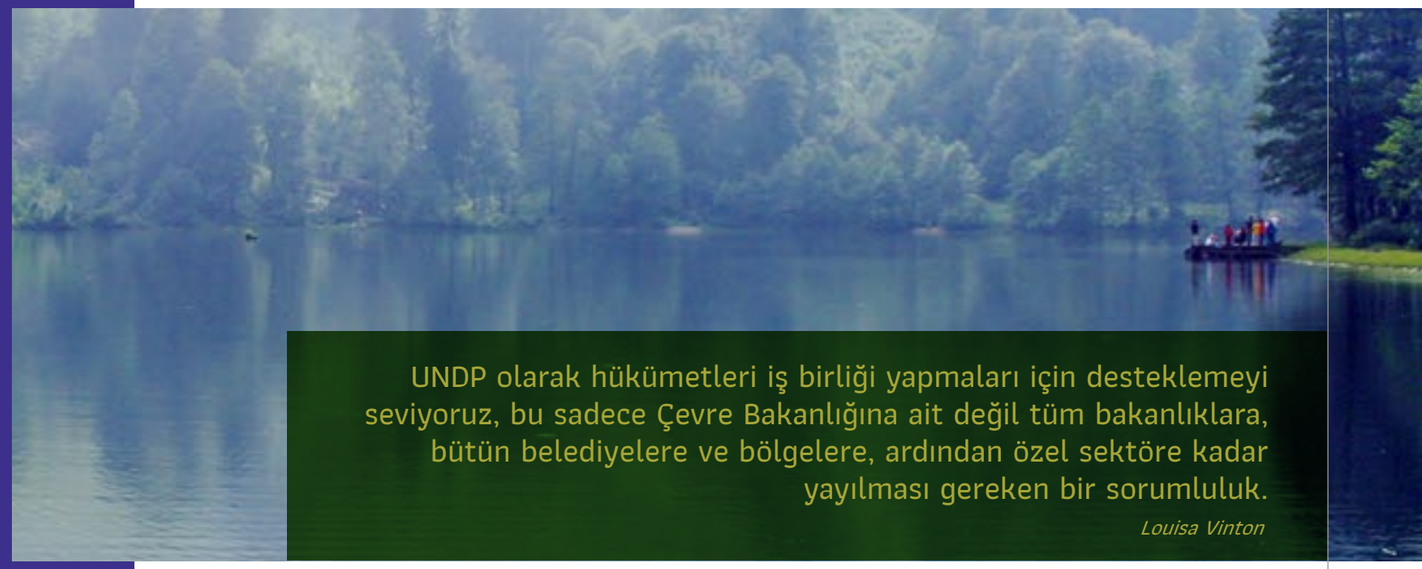

> UNDP olarak hükümetleri iş birliği yapmaları için desteklemeyi seviyoruz, bu sadece Çevre Bakanlığına ait değil tüm bakanlıklara, bütün belediyelere ve bölgelere, ardından özel sektöre kadar yayılması gereken bir sorumluluk.
>
> *Louisa Vinton*

"Rahat bir nefes alabilecek miyiz?" diye sordunuz, Keşke "Kesinlikle evet!" diyebilseydim. Dürüst olmak gerekirse Glasgow'da doğru yönde, iyi bir ilerleme kaydedilecektir, çünkü Hindistan ve Çin gibi başlangıçta sorunları itiraf etmekte isteksiz ülkelerde de farkındalık artıyor. Böyle bir ortamda bir araya gelerek daha sorumlu bir tartışma yapabileceğiz ve dünya için neler yapabileceğimizi daha geniş bir kapsamda konuşabileceğiz. Açıkçası Paris hedeflerine ulaşmak için almamız gereken önlemler çok kapsamlı ve zor. Bence bugünden Kasım ayına kadar herkesi gerekeni yapmaya ikna etmek muhtemelen çok fazla şey beklemek olacaktır. Ancak hepimiz daha fazla çaba gösterebiliriz. Tabii ki Kasım ayında durmayacağız, Glasgow toplantısından sonra daha çok çalışmamız gerekecek. Umuyorum ki kümülatif olarak daha kısa sürede daha fazla ilerleme kaydedebileceğiz. Çünkü teknoloji gelişiyor, başarı hikayeleri artıyor ve ortak amaç ve bakış açısı gelişiyor. Paris Anlaşması'ndan sonra bunun büyük bir başarı olduğu düşünülüyordu ki gerçekten de özellikle Fransız diplomasisi açısından büyük başarıydı. Umuyorum Glasgow'dan sonra da insanlar önemli bir şey başardık ve şimdi daha fazlasını yapmamız gerekiyor diyecekler.

▸ Mert Fırat

Kapsamlı ve güzel cevabınız için çok teşekkür ediyorum. Bizler uyum sağlamaya odaklanırken aynı zamanda riski nasıl azaltabiliriz? Temel gerçekleri hepimiz biliyoruz, sera gazı emisyonları azaltılmalı, 1,5 derece konusu var, Türkiye'de ve gelişmekte olan diğer ülkelerde bunların gerçekleşmesi nasıl mümkün olabilir? Louisa Vinton'a sormak istiyorum.

▸ Louisa Vinton

Çok teşekkürler, bu çok zorlu bir soru. Aslında Birleşik Krallık gibi UNDP olarak da "Önümüzdeki en büyük zorluk nedir?" sorusunu soruyor ve benzer sonuçlara geliyoruz. Ancak sorunuzun pratik yanıtları UNDP'nin Türkiye'de ve aynı zamanda çalıştığımız diğer her yerde yaptığı çalışmaların merkezinde yer alıyor. Bence mesele şu ki, denklemin her iki tarafındaki çabaları da desteklememiz gerekiyor. Yani hem iklim değişikliğine neden olan emisyonları azaltmaya yönelik olan azaltım kısmını hem de bireyleri, toplulukları, bölgeleri ve tüm ülkeleri iklim değişikliği ile gelen riskleri yönetmeye hazırlayan uyum kısmını.

Çalışmamızın, bence tartışmayı ilerletmeye ve benzer düşünen aktörlerden oluşan bir topluluk oluşturmaya yardımcı olan önemli bir alanı, ülkelerin emisyonlarını azaltmak için yaptıkları taahhütlerin bildirilmesini desteklemek. Birisi gerçekte ne yapıldığına bakmalı, ölçmeli ve yaptık mı, nasıl yapabiliriz demeli, aynı zamanda orta ve uzun vadeli planlama yapmalı. Bu çalışmalar bulunduğu hemen her ülkede UNDP'nin destek olduğu alanlar. Emisyonları azaltacak

planlar yapmaları, stratejiler geliştirmeleri, ne kadar iyi yaptıklarına bakmaları, düşük emisyon kalkınma stratejisi adını verdiğimiz şeye sahip olmak için gerçekten hangi eylemleri yerine getirmeleri gerektiği ile ilgili ciddi bir muhasebe yapmaları için ulusal ortakları destekliyoruz. Bu bizim mevcut stratejimiz ve ileriye dönük olarak ise orta vadeli 2030 ve uzun vadeli 2050 stratejilerimizle ilgili desteğimizi sürdürüyoruz. Böylece 2050 yılında herkes için net sıfır hedefimize ulaşacağız. Oldukça iddialı ama bir o kadar zor bir görev. Burada hükümetlerin karşılaştığı en büyük zorluklardan birinin, bu tür planlamaların sadece kağıt üzerindeki kelimelerden ibaret olmadığını garanti etmek olduğunu söylemek istiyorum. Biliyorsunuz ki geçmişte ülkeler "tamam, tehlikelerin farkındayız, bir strateji hazırladık, taahhüdümüzü ilan ettik" diyerek imzalanan önemli belgeleri rafa kaldırıyordu ve bu bizi bir yere götürmüyordu. UNDP olarak hükümetleri iş birliği yapmaları için desteklemeyi seviyoruz, bu sadece Çevre Bakanlığına ait değil tüm bakanlıklara, bütün belediyelere ve bölgelere, ardından özel sektöre kadar yayılması gereken bir sorumluluk.

Bu nedenle, herhangi bir hükümet için bunun gerçekten izlenen ve entegre bir şekilde yürütülen bir politika olmasını sağlamak gerçekten oldukça önemli bir taahhüt, UNDP'nin destek sağlaması için bunu yapmaları gerekiyor. Bu, üzerinde çok çalıştığımız bir konu.

Aynı zamanda bazı spesifik programlarımız var. Bunların bir çoğunu Birleşik Krallık hükümeti ile birlikte yapıyoruz. Bunun için çok teşekkür ediyorum. Örneğin uzak köylerde, orman köylerinde güneş enerjisini test ediyor, elektrik üretimi için güneş enerjisinin potansiyelini nasıl kullanabileceğimizi göstermeye çalışıyoruz. Endüstride enerji verimli motorlar üzerinde çalışıyoruz, eski, yüksek karbon salımına yol açan makinelerden daha verimli makinelere geçişle ilgili bazı çalışmalar yapıyoruz. Buradaki amacımız doğaya daha az zarar vermek ve karbon yutaklarını korumak. Bu çalışmaların hepsi risk azaltımı ile ilgili.

Uyum tarafına bakarsak, size sellerin, dolunun, şiddetli yağmur ve kuraklığın, zararlıların ve kıtlığın felaket ve kasvetli tablosundan bahsetmiştim. Her ülkenin afet riskini azaltmak için daha fazla çalışması gerekiyor. Aynı zamanda, doğayı engellemeye çalışmak yerine doğa ile çalışan, doğa temelli, çözüm temelli yaklaşımlara sahip olmak gerekiyor. Makedonya'daki deneyimimde sulak alanların restorasyonunun gerçek bir örneğini yaşadım. Endüstriyel atıklar ve kanalizasyon nedeniyle çok kirlenmiş olan bir göl vardı. Çalışmamızda sulak alan onarılarak eski haline getirilirse atık su tesisi inşa etmeye gerek kalmayacağını ve doğayı, kuşları geri kazanacaklarını, yenilenebilir enerjiye odaklanacaklarını, zararlı yakıtları kullanmak durumunda kalmayacaklarını belirttik. Bu sadece

Fotoğraf: Engin Karcı

> İnsanları fosil yakıtların kullanımını teşvik etmeyi bırakmaya ve bu teşvikleri yenilenebilir enerjiye yönlendirmeye ikna etmemiz gerekiyor. Bu bizim çok umutlu olduğumuz çözümlerden biri.
>
> *Louisa Vinton*

bir örnek, biraz düşündüğünüzde böyle birçok örnek olduğunu görüyorsunuz. İklim farkındalığını herkese işlememiz gerekiyor. Halihazırda Türkiye'de sürdürülebilir turizm üzerine çalışıyoruz. Buradaki fikir insanlarda çevreye verilen zararlar konusunda farkındalık oluşturmak ve aynı zamanda çevre korumayı bir turizm cazibesi olarak kullanmak. Masmavi sulara sahip olan Türkiye için bu, çevreyi tahrip edip 20 tane otel yapmaktan çok daha büyük bir fırsat.

Sir Dominick, 100 milyar tutarındaki yıllık hedefe ulaşmak için seferber edilmesi gereken çok büyük miktarda paraya değindi. Ancak hükümetlerin şu anda fosil yakıt sübvansiyonları için yaptıkları harcamalara baktığımızda bu tutar çok küçük kalıyor. Bu nedenle insanları fosil yakıtların kullanımını teşvik etmeyi bırakmaya ve bu teşvikleri yenilenebilir enerjiye yönlendirmeye ikna etmemiz gerekiyor. Bu bizim çok umutlu olduğumuz çözümlerden biri. Daha önce de belirttiğim gibi yeşil büyüme veya yeşil işler adını verdiğimiz sektörlerde büyük fırsatlar görüyoruz. Yeşil seçenekler kullanarak iş yaratma konusunda oldukça geniş bir potansiyel var.

Son olarak, savunuculuk ve iş birliğine ihtiyacımız var. Bizim davranışları değiştirmemiz gerekiyor. Sadece hükümet politikalarının ve liderliğinin değiştirilmesi yeterli değil. Bu tabii ki çok önemli ve gerekli ancak herkes plastikle, atıkla ve enerji ile ilişkisini değiştirmeli. Bence herkes bir şeyler yapmak istiyor, muhtemelen ihtiyacın da farkındalar ama kendilerini biraz güçsüz ve çaresiz hissediyorlar. Bu yüzden onlara yapabileceklerine dair örnekler sunmamız, gerçek dünyanın kelimeleri ile konuşmamız gerekiyor. Tam bu noktada size üstlendiğiniz rol için teşekkür etmek istiyorum. Bireysel ve toplumsal davranış modellerini değiştirmeye yönelik önemli bir rol üstleniyorsunuz. Sizin gerçek hayattaki kelimeleri kullanarak yapabileceğiniz şeyler insanların davranışlarının değişmesinde mutlaka etkili olacaktır. Teşekkürler.

▸ Mert Fırat

Çok teşekkür ediyorum tüm sözleriniz için. Bugün kültür ve sanatla ilgili alanlarda çalışanlar olarak oyunculuk yapmamızın nedeni güzel fotoğraflar vermek değil dünyanın derdini dile getirmek. Sayın Büyükelçi'nin dediği gibi elimizde bir B gezegeni yok. Bu nedenle içinde yaşadığımız dünyanın mirasını ve tüm kültürel varlığını ileriye taşımak için en önemli misyonerlerden biriyiz. Bu da beni çok heyecanlandırıyor. Bu fırsatı bana verdiğiniz için sizin nezdinizde UNDP'ye tekrar çok teşekkür ediyorum.

Şimdi son soruma geçiyorum. Sayın Büyükelçi, birkaç yıldır Türkiye'de görev yapıyorsunuz. Daha önce belirttiğim üzere iklim değişikliği bizi çok kötü

Fotoğraf: Adnan Ataç

> Türkiye'de iklim değişikliği ve küresel ısınmanın tehlikelerine dair farkındalığın çok hızlı arttığını, bunun da kısmen ve ne yazık ki bazı aşırı hava olaylarından mustarip olmanızdan kaynaklandığını düşünüyorum.
>
> *Dominick Chilcott*

şekilde etkiliyor. Örneğin her yıl ölümcül sellere maruz kalıyoruz, bunu siz de konuşmanızda belirttiniz. Bu yıl kar ve yağmur yağışlarında düşüş yaşadık. Normalde Nisan ve Mayıs aylarında İç Anadolu'da çok yağmur yağar ama artık kuraklık riskimiz var. Türkiye'de sadece hükümeti değil tüm katılımcıları göz önünde bulundurduğumuzda izlenimleriniz neler? Türkiye doğru yolda mı yoksa iklim kriziyle mücadele için daha fazla çaba sarf etmesi mi gerekiyor? Büyükelçilik olarak bu konuda Türkiye'yi destekliyor musunuz, neler yapıyorsunuz?

▸ Dominick Chilcott

Biliyorsunuz ki ben burada bir gözlemciyim, bu ülkede olup bitenlerle ilgili yabancı bir gözlemciyim. Ulusal egemenliği ve Türk toplumunun ve Türk hükümetinin karar alma hakkını tanıyorum. Güzel ve ilginç sorularınızı bu çerçevede yanıtlayacağım.

Dört nokta üzerinde duracağım, bunlardan ikisi olumlu bir tanesi nötr ve biri de değerlendirilmesi gereken bir fırsat. Öncelikle Louisa'nın farkındalık konusunda söylediklerine katılıyorum ve son yıllarda Türkiye'de iklim değişikliği ve küresel ısınmanın tehlikelerine dair farkındalığın çok hızlı arttığını, bunun da kısmen ve ne yazık ki bazı aşırı hava olaylarından mustarip olmanızdan kaynaklandığını düşünüyorum. Bence geçen yıl yaşanan aşırı hava olaylarının sayısı önceki yıllara göre daha fazlaydı ve giderek daha yaygın, daha tehlikeli ve daha zararlı hale geliyorlar. Bu iyi bir şey değil ama insanların sorunu görmezden gelemeyeceği anlamına da geliyor. Bu nedenle artık daha fazla farkındalık ve çok daha yapıcı tartışmalar var. Aynı zamanda genç bir nüfusa sahip olmanız da bir fark yaratıyor. Gençlerin farkındalığının artırılması daha kolay. Önümüzdeki 10, 20, 30 yıllık zaman dilimlerinde giderek daha zor hale gelecek olan bir süreç olduğunu biliyoruz. Benim gibi olanlar için kesin bir şey var ki 20 yıl sonra yaşlı olacağız. Bu nedenle önümüzdeki 20 yıl boyunca çok eğlenebilir, karbonu hiç umursamayabilir ve parti yapabilirim. Böyle yapmayacağım tabii ki, bu hiç sorumlu bir davranış olmaz! Ama genç bir insansanız önünüzde 50-60 yıllık bir ömür daha var ve eğer doğru adımlar atmazsak sizin, arkadaşlarınızın, çocuklarınızın ve küçük torunlarınızın hayatlarını mahvedecek. Türkiye'nin diğer birçok ülkeden ortalama olarak daha genç bir nüfusa sahip olmasının, bunun toplumda ciddiye alınması gereken bir konu olduğu ve başarmamız gerekeni elde etmek için gerçekten fedakârlık ve büyük çaba göstermemiz gerektiği duygusunun oluşmasına yardımcı olduğunu düşünüyorum. Türkiye'de farkındalığın artması çok güzel.

Türk toplumundaki ve hükümetteki performansa yönelik de önemli gelişmeler var. Özellikle Sayın Emine Erdoğan'ın atık yönetimi ile ilgili çalışmaları bulunuyor. Cumhurbaşkanlığı tarafından bu tür taahhütlerde bulunulmasının ve geri dönüşümle ilgili mesajlar verilmesinin, kişisel atığın yönetilmesi ve azaltılması ile ilgili çalışmaların çok önemli gelişmeler olduğunu düşünüyorum.

Özellikle Türkiye'deki ormanlaşma da harika gidiyor, bunu söylemeliyim. Otuz beş yıl önce bir diplomat olarak geldiğimde, Anadolu Platosu üzerinde yaptığım yolculuklarda, bazı yerlerde hiç ağaç görmüyordum. Bir köye gittiğimde bazen tek bir ağaç olabiliyordu. Ama şimdi İstanbul'dan ya da Ankara'dan farklı yerlere gittiğimizde her tarafta ağaçlar, harika çimler, büyük ağaçlık alanlar görüyoruz. Dolayısıyla ağaçlandırma ile ilgili harika çalışmaların yapıldığını söyleyebiliriz. Bu noktada çalışmalara dahil olan herkese teşekkür ederiz.

Üçüncü bir güçlü yön de temiz enerjinin teşvik edilmesi. Bazı tartışmalar olsa da Türkiye son yıllarda özellikle hidrolik enerjiye odaklanıyor. Rüzgar ve güneş enerjisi ile ilgili de bazı çalışmalar var. Bunlar özellikle tavsiye edilen çalışmalar. Nükleer tesisleri teşvik eden çalışmalar da yürütülüyor. Aslında bu da net sıfır emisyon hedefine ulaşma yönünde temiz bir enerji kaynağı. Ancak ilgili hükümetlerin yenilenebilir enerji ile gidecekleri yönü tayin etmesi gerekiyor ve bu yönde yatırımda bulunması gerekiyor. Aslında yapılabilecek çok şey var. Güneş enerjisi çiftliklerinin kurulması ile ilgili çalışmalar da yürütülüyor ve bu noktaya öncelik verildiğini görmek büyük bir mutluluk kaynağı.

Daha nötr olduğum bir husus ise Türkiye'nin uluslararası yapılara katılımı ve diğer herkesle iş birliğine yönelik tutumu. Aslında bu konuda çalışmaların devam ettiğini söyleyebiliriz. Ancak Türkiye halihazırda Paris Anlaşması'nı uygulamaya koymadı, bu çok önemli bir husus. Dolayısıyla gelişmiş bir ülke diyebileceğimiz bir ülkeye yönelik söyleyebileceğim nötr bir yorumdu bu. Birleşik Krallık olarak bu yıl COP26'ya ev sahipliği yapacağız. Konferans boyunca amacımız bütün ülkeleri bu yönde teşvik etmek olacak. Söylediğimiz gibi Türkiye bu konudaki tek ülke değil, diğer ülkeler de bu şekilde ve onlara da bu yönde teşvik sağlamaya devam edeceğiz.

BM İklim Değişikliği Çerçevesi kapsamında Türkiye'nin durumu ile ilgili olarak teknik olarak niteleyebileceğimiz bir konu var. Türkiye bu çerçevede bazı nedenlerle gelişmiş ülke olarak tanımlanıyor. Bu nedenle Yeşil İklim Fonuna erişimi yok. Birleşik Krallık olarak Glasgow'a hazırlık sürecinde Türkiye'nin fonlara erişebilmesi, düşük

karbonlu ekonomiye geçişte destek alabilmesi için Türkiye ile özellikle bu konu üzerinde çalışıyoruz. Umuyoruz ki çalışmalar olumlu sonuçlar verecek. Ben oldukça pozitif, olumlu ve umutlu bir yaklaşım içindeyim.

Çok büyük bir fırsat olarak gördüğüm son nokta ise Türkiye'deki üretim, imalat sektörü. Türkiye çoğu ülkeye hatta çoğu Batı ülkesine kıyasla gerçekten çok büyük ve çok çeşitli bir imalat sektörüne sahip. Gümrük Birliği ile birlikte üç yüz altmış milyon insanı kapsayan bir pazara erişimi var. Avrupa piyasasına girebilmek için nitelikli ürünlere, kaliteli iş gücüne sahip. Avrupa ülkeleri olarak Türkiye'de ekonomiyi karbondan arıtmak ve bu şekilde üretim yapmak için atılması gereken çok adım olduğunu görüyoruz. Türkiye'nin hem hanelerde, hem fabrikalarda hem de genel olarak ekonominin her alanında, önümüzdeki 20-30 yıl içinde düşük karbonlu, yeşil, temiz üretim bileşenlerine sahip olması gerekiyor. Aslında bu tür ürünlerin üretimi ile ilgili Türkiye'den daha iyi bir yer yok bile diyebilirim. Türkiye'deki fırsatların oldukça farkındayız. Eğer TÜSİAD gibi kuruluşlar bu konuda çalışırlarsa, Türkiye gerçekten bu konuda büyük çaba gösterirse, Paris Anlaşması'nı uygulamaya yönelik taahhüt verirse, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik taahhütte bulunursa ki hepimiz bunu görmek istiyoruz, bu gelişmeler Türkiye'nin ülke olarak saygınlığını da oldukça artıracaktır. Türkiye Avrupa pazarlarında önemli bir kaynak olarak görülecektir ve çok fazla taraf da gelecek gördüğü için Türkiye'de yatırım yapmak isteyecektir. Bu Türkiye ekonomisi için harika bir fırsat gibi görünüyor. Türkiye bu noktada hem emisyonlarını azaltabilir hem de büyümeye devam edebilir. Hükümetin bazı akıllı ve kilit politikalar geliştirmesi, adımlar atması gerekiyor ki Türkiye zaten gereken temele sahip. Söylediğim gibi ağaçlandırma, temiz enerji, yeşil işlerle ilgili çalışmalar sürüyor. Dolayısıyla Türkiye'nin geleceği ile ilgili oldukça umutluyuz. İklim değişikliği konusunda Türkiye ile ortak olarak çalışmaya yönelik hedefimiz var. Türkiye zaten bizim ortağımız, uzun zamandır büyük farklar yaratıyoruz ve yaratmaya devam etmek isteriz.

▸ Mert Fırat

Her iki konuğuma da çok teşekkür ediyorum. Tüm iklimdaşları heyecanlandıran, umut dolu ve gerçekten çok verimli bir buluşma oldu. Çok güzel şeyler söylediniz. Yıllık 100 milyar dolar hedefinden, bu hedefe henüz ulaşamadığımızdan ve ortak kaynak geliştirmenin öneminden bahsettiniz. Türkiye'nin halihazırda gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeye devam edeceği güzel hedeflere, ortak amaçlara ve ortak kurallara değindiniz. Gençleri odağınıza aldınız, tıpkı onların her Cuma günü söyledikleri gibi bir "B gezegeni yok!" dediniz. Yeşil ekonomiye, yeşil işlere işaret ederek işsizlikle karşı karşıya kalan dünya ve Türkiye nüfusunun önüne inanılmaz bir umut koydunuz. Bu alandaki iş birlikleri arttıkça daha çok iş kaynağına ve insan kaynağına ulaşma imkânı var. Finans kurumlarının sürdürülebilirlik kredileri, yeşil kredileri var, yüzünü Türkiye'ye çevirmiş finans kuruluşları var, üniversiteler var... Aslında her şey var! Yeter ki hem Sayın Büyükelçi'nin hem de Mukim Temsilcimiz Louisa'nın işaret ettikleri gibi biz ortak amaçlar için ortak kurallarımızı koyalım, bu kurallar bizi daha çok yeşillendirsin, ülkemizi, çevremizi, kullanım alışkanlıklarımızı, enerjimizi daha yeşil hale getirsin.

Sözlerimi bitirirken, değerli iklimdaşlarımıza da bir davette bulunmak istiyorum. 21 Haziran'da sezon kapanışı için "İklimce - Yaza Merhaba" sohbetimiz olacak. Bizi takip eden ve iklimce konuşmak isteyen herkesi etkinliğimizde görmek isteriz. Bizi izlediğiniz, takip ettiğiniz, sorumlu vatandaşlar olduğunuz, inisiyatif aldığınız, Eylem Onyılı'nda yanımızda olduğunuz, 17 Küresel Amacımızı ve 169 alt hedefimizi takip ettiğiniz için ve kimseyi geride bırakmadığınız için teşekkür ediyoruz. Görüşmek üzere!

Fotoğraf: Mustafa Bilge Satkın

"Türkiye'nin hem hanelerde, hem fabrikalarda hem de genel olarak ekonominin her alanında, önümüzdeki 20-30 yıl içinde düşük karbonlu, yeşil, temiz üretim bileşenlerine sahip olması gerekiyor. Aslında bu tür ürünlerin üretimi ile ilgili Türkiye'den daha iyi bir yer yok bile diyebilirim.

Dominick Chilcott

Yaza Merhaba Özel Oturumu
Doğa Takvimi

Konuşmacılar

Mert Fırat
UNDP Türkiye İyi Niyet Elçisi

Prof. Dr. Sinan Canan
Üsküdar Üniversitesi İTBF / Psikoloji - SOBE / Nöropazarlama Anabilim Dalı Başkanı

Salim Kadıbeşegil
Kurumsal Dönüşüm, İtibar Yönetimi Uzmanı / RepMan Reputation Center

Güneşin Aydemir
UNDP Türkiye İklim Değişikliği ve Çevre Portföyü Stratejik Danışmanı

21 Haziran 2021

Fotoğraf: Süleyman Kök

Mert Fırat

Merhaba, İklimce Sohbetler'in bu özel serisine, "Yaza Merhaba" etkinliğine hoş geldiniz. Çağımızı ifade etmek için türetilmiş olan "antroposen", insanın yerküreye etkisini fizyolojik, coğrafi, kültürel ve sosyolojik açıdan ele alan bir kavram. Dünyamızın 4,5 milyar yıllık ömrü içinde jeolojik katmanlara bakarak gördüğümüz evreleri ifade eden kavramlara ait yeni bir kelime. Ancak diğer jeolojik terimlerden önemli bir farkı var, biyolojik evrimi oldukça genç sayılabilecek olan bir türün hakimiyeti bu çağı, antroposen yani insan çağı yapıyor.

Doğanın bir zamanı var, doğa olaylarının bir ritmi, bir örüntüsü var. Doğanın takvimi, insanların yeniden doğayla uyumlu yaşamayı anlaması ve çözümler üretmesi için fırsatlar da sunuyor ki iklim değişikliğini de doğadan anlıyoruz. Değişen iklime ayak uydurmak da yine doğaya bakarak olabilecek bir şey. İnsan çağı kendini sadece ekolojik bir yıkımla değil aynı zamanda insanın dahil olduğu tüm katmanlarda psikolojik, kültürel, sosyolojik, ekonomik ve politik yıkımlarla gösteriyor. Aslında insan çağı bize bir yıkım çağı vaat ediyor. Yıkımın en belirgin antitezi ise tabii ki onarım. Yıkımı onarmak, bu çağın sorunlarının çözümünü ve temel sorumluluğumuzu gösteriyor. Belki de onarım sürecine doğanın en temel iki olgusu olan zamanı ve mekânı, zaman ve mekânla olan ilişkimizi onarmakla başlamak çok doğru ve iyi olabilir. İnsanın takvim ve zaman algısı, doğanın takvim ve zamanına uyumlu olduğu ölçüde onarım mümkün olabilir. İnanıyoruz ki doğadaki takvim ve zaman kavramını, bu bağlamda antroposeni, antroposen dinamiklerini, iklim değişikliğini konuşmak ve farkındalık sağlayabilmek önemli. Antroposen çağına -ki bu çağ daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi iklim değişikliği çağı- aynı zamanda zamana dair tahayyüllerimizin değişimi ve bir dönüşüm çağı diyebiliriz. Bu çağın en önemli türünün bireysel ve toplumsal anlamda dönüşümü ise bugünkü hikâyemizin konusunu oluşturuyor.

Konuklarımız sinir bilim, insan, evrim ve biyolojisi konularında uzman Prof. Dr. Sinan Canan ve kurumsal dönüşüm, itibar yönetimi uzmanı Salim Kadıbeşegil. İklimce Sohbetler'in konu toparlayıcısı ve UNDP Türkiye İklim Değişikliği ve Çevre Portföyü Stratejik Danışmanı Güneşin Aydemir de bizimle olacak. Arada izleyeceğimiz bir de videomuz var.

Şimdiden hoş geldiniz, sefa getirdiniz iklimdaşlarımız. Öncelikle Güneşin'e dönmek ve ona sormak istiyorum; neden böyle bir konuyu seçtik? Neden bu konuları seçiyoruz? Neden bugün? Bunların hepsinin bir anlamı olabilir mi? Ne dersiniz?

> **"İnanıyoruz ki doğadaki takvim ve zaman kavramını, bu bağlamda antroposeni, antroposen dinamiklerini, iklim değişikliğini konuşmak ve farkındalık sağlayabilmek önemli.**
>
> *Mert Fırat*

Güneşin Aydemir

Olmaz mı? Bir kere İklimce Sohbetler serisinin içindeki bu oturuma "Yaza Merhaba Özel" ismini verdik. Biliyorsun Haziran ayı, 5 Haziran'da Dünya Çevre Günü ve Çevre Haftası ile başlıyor. Bir hafta atfedilmiş çevreye. Gerçi biz doğa korumacılar olarak doğa-çevre meselesini ayrı bir gündem olarak sahiplenmeyi pek hoş bulmuyoruz, istiyoruz ki her günümüz böyle olsun ama sonuçta pek çok da etkinlik yapıldı o hafta içinde. Biz de dedik ki aslında Haziran ayı doğa açısından çok önemli bir ay. 21 Haziran yani bugün gündönümü. En kısa gece ve en uzun gün, büyük bir döngünün parçası. 21 Haziran'da İklimce Sohbetler özel etkinliği yapma fikri böyle çıktı. Sonrasında bu döngüde ne konuşalım diye düşündük. Zaman çok kritik bir kavram, zamanla ilgili sahip olduğumuz algılarımız ve ezberimiz de içinden geçtiğimiz pandemi sürecinde bozuldu. Bir de üzerine antroposen hakkında konuşuyoruz. Atroposen yani insan çağında, insanın yeryüzünü, gezegeni çok derin anlamda değiştirdiği ve bunun sonuçlarını yaşadığı bir dönemden geçiyoruz. Bu da yüzbinlerce yılla ifade edilen çok büyük bir zaman döngüsünü, tahayyül sınırlarımızın, kavrayabileceğimizin ötesinde bir zaman dilimini ifade ediyor. Dolayısıyla doğanın döngüsünü, doğanın zamanını da ortaya koyalım ve buradan yola çıkarak şu an içinden geçtiğimiz bu kriz çağını hem bireysel olarak nasıl algıladığımızı ve bu çağın içinden itibarlı bir şekilde nasıl geçebileceğimizi hem de kurumlar olarak -malum sosyal canlılarız, kurumlar oluşturuyoruz- nasıl dönüştüreceğimizi konuşalım istedik. Buradan yola çıkarak insanı merkeze alan ve insanı anlamaya çalışan bir bilim insanını, Sinan Canan'ı ve kurumları, kurumların dönüşümlerini, kurumların itibarlarını anlamaya çalışan, bu konuda önemli çerçeveler sunan çok kıymetli bir insanı, Salim Kadıbeşegil'i konuk etmek istedik.

> Doğada her şeyin bir zamanı var ve o zamanı kaçırdığımızda bütün bir döngü boyunca elde edeceğimiz faydadan da mahrum kalıyoruz.
>
> *Güneşin Aydemir*

Ben ufak bir hikâye ile giriş yapmak ve sonrasında sözü sana vermek istiyorum. Yaklaşık 10-15 sene önce olsa gerek, bir gün Buğday Derneğinde otururken telefon çaldı. Bizi takip edenler arada bir böyle ararlar. Kütahya Tavşanlı'dan arayan arkadaşımız, "Burada dağda bir Yörük aile var. Bu aile her sene Hıdırellez sabahı yani 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan sabah gün doğmadan kalkıyor, bitkilerin üzerindeki çiğ tanelerini topluyor ve yoğurt mayası yapıyorlar. Bu çok enteresan bir olay ve hâlâ devam ettiriyorlar. Sizin ilginizi çeker diye haber vermek için aradım." dedi. Tesadüfen bir hafta sonra Hıdırellez'di ve ben kalkıp bu olayı deneyimlemek için oraya gittim. Üç ocaktan yani üç haneden oluşan çok tatlı bir Yörük aile ve gerçekten dağın başında yaşıyorlar. Sohbet ederken sordum Himmet Amca'ya; "Himmet Amca, bu çiğ mayası Hıdırellez'de olmasa, başka bir zamanda olsa olur mu?" "Vallahi denemesi bedava, istiyorsan dene, olmaz" dedi. "Peki, neden olmaz?" dedim. "Çünkü Hıdırellez'de doğaya bir şey oluyor." dedi. Ne olduğunu kendisi de tam tarif edemiyor ama çok iyi biliyor ki doğaya bir şey oluyor o tarihte. Bir de; "Bu aslında yoğurt mayası değil, yoğurt mayasını sizin gibi şehirliler bilir. Yoğurdun damızlığıdır bu, yani eğer her sene Hıdırellez'de yoğurdun damızlığını çiğlerden alıp yeni maya yapmazsan bir sene boyunca kullanacağın yoğurt mayan yok demektir." dedi. Çünkü maya bir sene boyunca kullanılıyor ve eskiyor. Artık mayalama yeteneğini yitiriyor. O nedenle her sene yenilemek zorunda kalıyorlar ve eğer Hıdırellez'de bu maya dönemini kaçırırsan, o çiği kaçırırsan -ki bu çok kısa bir süre- senin bir sene yoğurdun yok. Bu çok etkileyici hikâye yıllar içerisinde benim de içimde mayalandı. Yazılarını yazdım, belgeseli çekildi, çiğ mayası epeyce meşhur oldu.

Burada önemli olan şey şu; doğada her şeyin bir zamanı var ve o zamanı kaçırdığımızda bütün bir döngü boyunca elde edeceğimiz faydadan da mahrum kalıyoruz. Bu, doğayla birlikte yaşayan insanlar için çok önemli bir eksiklik. Aslında bizim gibi doğadan kopuk şekilde kentlerde yaşayan insanlar için de bir eksiklik ama aramızda büyük perdeler oluşmuş vaziyette. Bunun altını biraz çizmek istiyorum. Doğruyu bulma noktasında benim şöyle bir kerterizim var; merkeze doğayı koyalım, doğada neler oluyor ve biz bundan ne kadar uzaktayız onu bilelim. Bireyler olarak, toplum içinde sahip olduğumuz roller ve görevlerimizle bu mesafeyi nasıl yakınlaştırabileceğimizi konuşalım. Bu oturumu da bunları konuşmak için tertip ettik. İnşallah herkes için ilham verici olur.

Mert Fırat

Çok teşekkürler, şahane bir başlangıç oldu. Bir yandan antroposen çağından bahsediyoruz bir yandan da hep geçmişe bakarak işin içinden çıkmaya çalışıyoruz. Güneşin'in verdiği örnekteki gibi kadim bilgiler alıp cebimize koymamız için Anadolu'da, dünyanın pek çok yerinde ve kitaplarda var.

21 Haziran demişken Shakespeare ve Bir Yaz Gecesi Rüyası'na değinmemek olmaz. Engeller ve yanlış anlamalarla dolu bir aşk

> Doğa bize öğretiyor ve diyor ki iklim değişikliğine ve küresel ısınmaya itibar etmezseniz, verilerini doğru anlamazsanız bu yıkım çok kalıcı olabilir, insanlık bir yok oluşla karşı karşıya kalabilir.
>
> *Mert Fırat*

hikâyesini ormanda yaşayan perilerin hikâyesi ile birleştiren Bir Yaz Gecesi Rüyası'nda Shakespeare bir yandan güçler arasındaki mücadele ile çığırından çıkan doğayı diğer yandan bir araya gelmek isteyen aşıkların çetrefilli maceralarını, yılın en kısa gecesi olan gündönümü gecesinde yaşananlarla anlatıyor. Bütün karşıt güçlerin mücadelesinden sonra görürüz ki en sonunda kimse yenişemez ve doğanın istediği olur. Aslında bütün hikâye en kısa gecenin rüyasıdır.

Dolayısıyla doğa bize öğretiyor ve diyor ki iklim değişikliğine ve küresel ısınmaya itibar etmezseniz, verilerini doğru anlamazsanız bu yıkım çok kalıcı olabilir, insanlık bir yok oluşla karşı karşıya kalabilir. Bir gün rüyadan uyanırsınız ve bakarsınız ki artık orman öyle bir orman değil, hayat öyle bir hayat değil, yaşam öyle bir yaşam değil. Sizin ne kadar iyi kanunlar koyduğunuzla ölçülmüyor çünkü doğanın kendi kanunları var ve bazen maalesef, bazen de iyi ki acımasız olabiliyor. Fakat acımasızlık bir noktaya geldiğinde bizim de canımız yanmaya başlıyor. İklim problemlerinden dolayı beş yılda 200 bin kişi yer değiştirmek zorunda kalınca bizim de elimiz kolumuz bağlanıyor. Artık buzulların eridiği, hiç tanımadığımız virüslerin, mikroorganizmaların hayatımızı etkilediği bir çağdayız. Artık Çin'deki biricik bir tekstil işçisinin derdinin New York'ta bir rezidansta yaşayan kişinin de derdi olduğunu anladığımız bir çağdayız. Geçtiğimiz iki yılda bunu hızlandırılmış bir şekilde öğrendik. Çok ağır bedelleri olan ağır bir ders bu.

Yine Shakespeare'den bir sözle Sinan Hocama güzel bir pas atmış olayım. "Olmak ya da olmamak" noktasında bir yerdeyiz. Ya var olacağız ya da varlığımızı yavaşça sonlandıracağız. Shakespeare şahane ifadelerle "mihnet garazlarını düzelten uyku" diyor ya, artık o mihnet garazlarını sadece uyku ile düzeltemeyeceğimiz, eyleme geçmemiz gereken, yaşamımızı, kullanım alışkanlıklarımızı somut anlamda değiştireceğimiz bir çağdayız. Hocam tekrar hoş geldiniz.

▶ **Prof. Dr. Sinan Canan**

Hoş bulduk, merhabalar.

▶ **Mert Fırat**

Biraz karıştırmış olabilirim, ama size güveniyorum Hocam. İklimce bir iç dökme oldu bu.

▶ **Prof. Dr. Sinan Canan**

Vallahi ne güzel, hepimizin içini dökmesi gereken bir mevzu olduğu için keşke herkes her gün senin gibi iç dökse. Sen Shakespeare'den alıntılarla iç döküyorsun, ben döksem ortalık berbat olur! O yüzden böyle iç döküşler çok güzel oluyor bence, harikasın!

Fotoğraf: Erman Kırankaya

Mert Fırat

Bireyler olarak biyolojik altyapımız bahsettiğim olmak ya da olmamak noktasında bize nasıl yol gösterecek? İnsanın bu gezegendeki evrimsel sürecinin mirasları nedir?

Prof. Dr. Sinan Canan

Kadim kültürlerin bu devir de dahil olmak üzere sıklıkla her devirde gönderdiği bir uyarı var: “Kendini bil, kendini bil!” deyip duruyor herkes. Kendini bil diyor da, aynaya mı bakalım yoksa bir bilene mi soralım, nasıl yapalım? Yolunu pek göstermiyor. Herkes bununla uğraşıyor ve anladığımız şu ki insan kendini kaybettiği her an savaşı da kaybediyor, bir yıkıntı haline geçiyor. Biraz önce anlattığın Shakespeare’in kurgusunda olduğu gibi tabiatın kanunları her zaman bir şekilde bizi dövüyor. Çünkü biz ona bilmediğimiz bir yerden saldırmaya, onu zapturapt altına almaya çalışıyoruz. Kafamıza göre bir sistem yaratıyoruz. Aslında insanın tabiatını anladığımızda niye böyle yaptığımızı ve neden yapmamamız gerektiğini de anlayabiliyoruz.

Öncelikle şunu söyleyeyim; ben bir biyoloğum ama bir şehir çocuğuyum. Tabiata çok az temas ederek büyümüş, hatta küçüklüğünde her yaz tatilinde annesinin köyüne gittiğinde tekrar şehir ve beton görmek için yanıp tutuşan, dönüş yolunda bir otelde mola verildiğinde mermerleri öpecek kadar yüreğinde heyecan hisseden, zavallı, garip, izole bir Matrix bebesiydim ben. Öyle derim kendime. Biyoloji okuduktan sonraki seneler içerisinde de buna aymam çok kolay olmadı. Orada öğrendiğimiz bilgilerin bir bilgeliğe dönüşebilmesi kolay bir şey değil, kitapta yazanı bildiğinizde olmuyor. Daha sonra sınıf arkadaşım olan sevgili Güneşin ve arkadaşlarının yaptığı çeşitli faaliyetler neticesinde benim de zihnim bulandı ve bir dakika dedim, bu bildiklerimizde bir hata var, başka şekilde bakmamız lazım.

Öncelikle sınırlılığımızı anlamamız gerekiyor. 4,5 milyar yaşında bir dünyada 3,5 milyar yıldır var olan canlılık diye bir şeyden bahsediyoruz. 3,5 milyar yıldır devam eden canlılık cümlesinin, hiçbir insan evladı için açık bir anlamı yoktur. Bunu anlayabilmemiz mümkün değildir. Çünkü bizim 3,5 milyar gibi bir sayıyı tahayyül edebilme imkânımız yoktur. En önemli sorunumuz yüz milyonlarca, milyarlarca yıllık zamana yayılmış bir oluşumu zihnimizde kavrayabilme sıkıntısıdır. Biz 70-80 senelik ortalama ömürlerle bu dünyadan geçerken; gün bazlı, hafta bazlı hayatlar yaşarken; günlük yaşamımızda 3-4 taneden fazla nesneye hiç ihtiyaç duymazken elbette ki kozmik zaman ölçeklerinde milyonlar, milyarlarca yıla yayılmış bir macerayı hemen anlamamız beklenmemeli. Doğal olanı da bu zaten. Fakat insan tabiatla teması, kendimizi giderek daha da gelişmiş bir versiyonunda gözümüzü açtığımız medeniyetten doğayı kurtarma ve bir yardım eli uzatma gibi görüyor. Çünkü tabiatın düzeni milyonlarca yıldır kabaca hep aynı ritimde ilerlerken biz son birkaç yüz senedir çılgınlar gibi kendi kulvarımızda, kendi kurallarımızla, kendi aksiyon biçimlerimizle garip bir yola doğru gidiyoruz. Ne zaman kitaplardan okumanın yanı sıra durup tabiata baksak, oradaki işleyişi fark etmek için zaman ayırsak, tabiat bizi kolaylıkla kendi ritim öğretisinin içerisine alabiliyor. Benim sorunum o ritme dokunamamış olmak. Yıllarca hep teorik bazda uğraştım, dediğim gibi yıllarca hep beton yığınlarında yaşadım. Benim gibi milyonlarca insan da bilgiye sahip olsa bile yaşamın ne büyük bir şey olduğunu kolaylıkla anlayamayabiliyor.

Ne zaman kitaplardan okumanın yanı sıra durup tabiata baksak, oradaki işleyişi fark etmek için zaman ayırsak, tabiat bizi kolaylıkla kendi ritim öğretisinin içerisine alabiliyor.

Prof. Dr. Sinan Canan

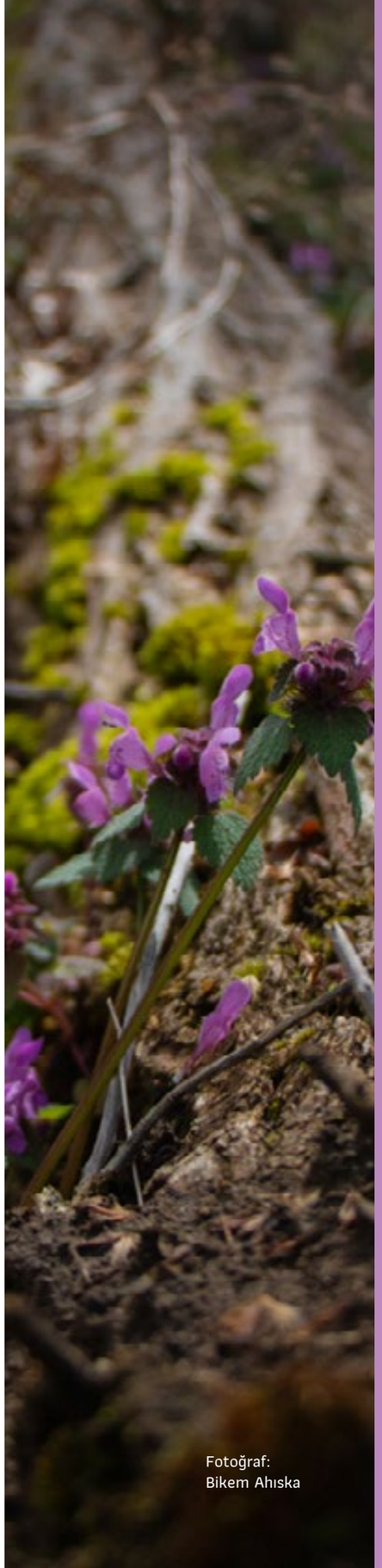

Fotoğraf:
Bikem Ahıska

Antroposen sözünü biz insan çağı olarak kullanıyoruz ama insanın bu derece şekillendirici ve belirleyici olduğu zaman dilimi, medeniyetin oturduğu zamana bakarsak kabaca 3 bin sene. Ancak yıkıcı olmaya başlaması 200-250 yıllık bir süre. O noktada artık radikal bir yıkıcılık başlıyor ve hiçbir jeolojik devir bu kadar kısa değil. Gidişata bakacak olursak insanın birkaç yüz senesi daha yokmuş gibi gözüküyor. Maalesef bu kötü bir manzara ama şu anda kendini bir yerlere koyamayan bu tür, dünya tarihinde esamesi bile okunmayacak bir anomali olarak görünüp kaybolacak gibi gözüküyor. Bizden evvelki homo erectus dediğimiz ön insanlar, atalarımız 1,5 milyon yıldan uzun süre bu dünyada hüküm sürmüşler. Hüküm sürme çok yanlış bir tabir, varlık göstermişler. 1,5 milyon yıl çok uzun bir zaman, homo sapiens’in ortaya çıkışı 300 bin sene, modern insan 50 bin senelik, Göbeklitepe 13 bin yaşında, yani biz evrimsel olarak daha süt dişleri ağzında duran bir bebek gibiyiz. Çok yeniyiz ama yıkıcılık halimiz, kendimizi kendi tabiatımızdan koparış hızımız baş edilebilir gibi değil.

Biyoloji bize bu büyük sayıları ve büyük zamanları öğretiyor. Evrim ve evrimsel biyoloji genel olarak miras aldığımız canlılık özellikleri hakkında bir fikir veriyor. Fakat sorun şu ki anlayamıyoruz. Bunları bilmek, anlayabilmek anlamına gelmiyor. Bu bilgiyi bir bilgeliğe dönüştürmek lazım. Bu bilgeliğe ulaşmanın bir kötü yolu var, sille yemek. Biz şu anda bunu yiyoruz. Mert’in de söylediği gibi COVID-19’la da bu silleyi yedik, müsilajla da yiyoruz. Her türlü sille sağdan soldan geliyor ama biz palyatif çözümlerle bu sillelerin acısını azaltmakla uğraşıyoruz. Medeniyet olarak genellikle böyle bir yolumuz var. Bilgeliğe ulaşmanın bir de zor yolu var ama bu yol büyük bir kazanım getiriyor; tabiata gerçek bir öğretmen gözüyle bakabilmek, oradan ders almaya niyet etmek. Bu bizdeki bilgiyi bilgeliğe dönüştürebilecek olan tek yol gibi gözüküyor bana.

Doğanın ritmini anlayabilme konusundaki sınırlılığımızı, bu zamansal sınırlılığı fark etmek için biyolojinin bugün bize söylediği şeylere ihtiyaç duyuyoruz. Mesela burada algımızın sınırları konusunda konuşmaya bir başlasak, hadi canım o kadar da olur mu dersiniz. Sadece görme duyumuzun bile aslında yalan bir dünya resmi çizdiğini bütün nöro bilimciler size makul bir sürede ve doyurucu bir şekilde anlatabilirler. Gördüğümüz dünyanın, bizim görme sistemimizin doğası nedeniyle gerçekle uzaktan yakından bir alakası olmadığını biliyoruz, çok çarpık bir algımız var. Bütün canlıların beyinlerinde olduğu gibi bizim beynimiz de işimize yarayacak bir temsil gösteriyor. Bu temsil tamamen 200 bin sene önce doğada zayıf ve çıplak bir bedenle hayatta kalmaya çalışan bir canlının en iyi şekilde işine yarayacak biçimde ayarlanmış, milyonlarca yıllık doğal seçilim sürecinde optimal duruma getirilmiş bir sistem. Ancak atalarımız bu sistemle tabiatta gayet başarılı bir şekilde hayatta kalırken bir şey oldu… Biz üretim yapmaya başladık, mülk edinmeye başladık, dünyayı radikal oranda dönüştürecek teknolojiler geliştirmeye başladık. Milyonlarca yıl gerektiren evrimsel süreçlerin yaratamayacağı değişikliği birkaç bin sene içerisinde kendi ellerimizle yarattık. Biyolojik olarak buna adapte olmamız da mümkün olmadığı için kısmi zihinsel adaptasyonlarla, mesela yeni

“Biz evrimsel olarak daha süt dişleri ağzında duran bir bebek gibiyiz. Çok yeniyiz ama yıkıcılık halimiz, kendimizi kendi tabiatımızdan koparış hızımız baş edilebilir gibi değil.

Prof. Dr. Sinan Canan

> **Toplumun tüm fertlerini bilge yapamazsınız, herkes alim, herkes bilim insanı olamaz, ama bir toplumu görece kolaylıkla bilgelik sever bir hale dönüştürebilirsiniz. Bilgelik seven toplum bilgeliğe saygı duyan, bilgelikle çıkış arayan bir toplumdur.**
>
> *Prof. Dr. Sinan Canan*

çıkan bir teknolojiyi kullanmayı öğrenerek, avcı-toplayıcı zihnimizin dayatmaları arasında sıkıştık kaldık. Bugün Açık Beyin olarak eğitimlerde, iş dünyasında çok tekrarladığımız bir sloganımız var: "Bugünün sorunları yokluk sorunları değil, çokluk sorunlarıdır." Çok fazla var, her şeyden çok fazla var. Bu kadar seçeneğin olduğu yerde kararsız kalmamız, iletişim teknolojilerinin bu kadar gelişmiş olduğu yerde bu kadar yalnız olmamız gibi sayısız örnek bize çokluk içinde yaşamaya uygun bir canlı olmadığımızı açık bir şekilde gösteriyor. Bu nedenle başlangıçta bahsettiğimiz kendini bil, kendini bil uyarılarının bu dönemde artık yeni bir rengi var. Özellikle bu çokluklar dünyasının illüzyonundan çıkıp çok temel bir gerçeği fark etmemiz gerekiyor. Fark ettiğim zaman hayatımı çok acı yönde dönüştüren bir farkındalıktır bu. Biyolojik bir canlı olarak insanın bu dünyaya hiçbir faydası yokmuş, onu anladım biyolojiyi bitirdikten yıllar sonra. Bütün diğer canlılar çevrenin çok önemli bir parçasıyken bizim hiçbir faydamız yok, sadece zararımız var. Kültürel evrimimizin sonucunda kendimizi sırf yaşamakla zarar verebilecek bir pozisyona taşımışız. Ama hiç mi faydası yok? Aslında var, zararını fark ettiği anda faydası başlayan bir canlı insan. Zararını onarıma dönüştürebildiği, imara, inşaya dönüştürebildiği için fayda üretebilecek bir canlı. Ama bu potansiyel olarak var, yani annesinden doğduğu anda sahip değil. Bunun için önce dünya hakkında öğrenmesi ve sonra bilgeleşmesi gerekiyor.

Benim tarihe bakarak, özellikle de Efes harabelerini doktora yapmış bir rehber eşliğinde gezdikten sonra zihnimde uyanan çok net bir amaç var. Yıllardır da o amacın peşinde koşuyorum. Toplumun tüm fertlerini bilge yapamazsınız, herkes alim, herkes bilim insanı olamaz, ama bir toplumu görece kolaylıkla bilgelik sever bir hale dönüştürebilirsiniz. Bilgelik seven toplum bilgeliğe saygı duyan, bilgelikle çıkış arayan bir toplumdur. Bugünkü toplum maalesef medyanın gösterdiği rol modeller ve gündelik telaşlarla hareket eden, genellikle korkuyla yönlendirilen bir yapıya sahip. Bunu bilgelik seven bir tarafa doğru dönüştürebildiğimiz takdirde hep bir şansımız olacak. Burada konuştuğumuz iklim sorunlarının tamamı insanla alakalı, yani insanı bu dünyadan çekip çıkarsanız, hepimiz ölsek mesela, geriye cennet kalıyor. Dünyaya cennet diyebilirsiniz o zaman. İnsanı denklem içine koyduğumuzda ise ortalık sarpa sarmaya başlıyor. Dolayısıyla inşallah bu zamanlar bunu fark ettiğimiz, tabiatın bilgeliği içerisinde insana neden ihtiyaç duyulduğunu hatırladığımız, insan ne işe yarar sorusunu hiç daha önce sorulmamışçasına tekrar tekrar sorduğumuz zamanlar olur. Çünkü biz her zaman ne için burada olduğumuzu unutan varlıklarız. Bana sorarsanız benim cevabım insanın imkânsızı başarmak için tasarlanmış bir canlı olduğu olur. Bu zayıf ve çıplak bedenle bu dünyada hayatta kalmak imkânsızdır. İnsan bunu becersin diye müthiş bir akıl ve zekâyla donatılmıştır ama sahip olduğu bu akıl ve zekâ bugün internette trollük yapmaya yarıyor ki bu da açıkçası işin hazin tarafıdır diye düşünüyorum.

Mesela bu devirde gördüğüm en önemli tehlike, gündemsiz, dertsiz, boş insan ve sınırsız internet kombinasyonudur. Bu korkunç bir kombinasyon, ortaya ne çıkacağını tahmin edemezsiniz. İnsanın zararının en derin, en yaygın olabileceği bir zaman diliminden geçiyoruz. Vallahi ben bir tek insandan korkuyorum. Son bir not; Walking Dead, Fear the Walking Dead gibi zombi dizilerini çok seviyorum, bayılıyorum bunlara. Walking Dead'i iki tur izledim. Sebebi de şu, zombileri 3. bölümden sonra asla zombi olarak göremiyorum. Zombiler bizim oluşturduğumuz kalabalıklar gibi geliyor bana, aralarında kalırsan seni yiyorlar, yoksa normalde çok yavaş hareket ediyorlar. Yürüsen kaçarsın, ama öyle bir aptallık yapmalısın ki o tantananın içinde kalmalısın gibi bir metafor ışığında izlediğimde bana çok şey öğretiyor. Bilmiyorum senaristin böyle bir niyeti var mıydı, ama ben bunu tamamen insanın toplumsal evrim alegorisi olarak okumayı seviyorum. Dikkat edin, bütün zombi dizilerinde birkaç bölüm sonra artık zombilerden çok normal insanlardan korkmaya başlıyorsunuz. Çünkü insanın kötülüğü, zombinin o yeknesak ve dürtüsel korkutuculuğunun çok ötesine çıkabiliyor. İşte insanın içindeki melek ve şeytan tartışmasını kalabalıkların dışında, toplumu bahane etmeden, kamuoyuna yaslanma ihtiyacı duymadan daha nesnel bir yerde tartışabilsek ve bunun güzel rol modellerini, uygulanış biçimlerini, iyi örneklerini elimizden geldiğince paylaşsak çok iyi olacak gibi geliyor.

Özetle iyiliği yükseltmemiz gereken bir zamandayız. Kötülük zaten köpük köpük her yerde birikiyor, tıpkı müsilajda olduğu gibi. Bu arada buna vesile olduğunuz için hepinize çok teşekkür ederim, siz iyiliği yükselten insanlarsınız, ben öyle görüyorum.

► Mert Fırat

Sağ olun Hocam, çok teşekkür ederiz. Şahane bir konuşma oldu. Şimdi yine iyiliği yücelten, imkânsızı başaran, yaşadığımız büyük problemlere dikkat çekerek güzel bir rol model oluşturan Şahika'nın videosunu seyredelim.

https://www.youtube.com/watch?v=GVTKAvmRjkQ&t=51s

► Şahika Ercümen

Artık çoğumuz 5 Haziran'ın Çevre Günü olduğunu biliyoruz, 8 Haziran ise Okyanus Günü. Geçen sene tam da 8 Haziran Okyanus Günü'nde Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye'nin Sudaki Yaşam Savunucusu ilan edildim. Bir sene boyunca İstanbul Boğazı'nda "COVID-19 Atık Dalışı", Halfeti'de "Sıfır Atık Dalışı", Kaş'ta istilacı yabancı türlerin denizlerimizdeki zararlarına dikkat çekmek için "Aslan Balığı Dalışı" ile suyun altında, mavi derinliklerde yaşanan çevre sorunlarını görünür kılmaya çalıştım.

Denizlerimizdeki bazı çevre sorunlarını ise benim size göstermeme gerek kalmadı. İklim değişikliği ve küresel ısınmanın etkisiyle Marmara Denizi'nde deniz salyası olarak bilinen müsilaj sorunu tam da gözümüzün önünde yaşanıyor. Kirlilik, atıklar, deniz çöpleri, aşırı avlanma, istilacı yabancı türler, iklim değişikliği, okyanuslar ve denizler her geçen gün oksijen kaybediyor. Plajlardaki atıklar hem doğamıza zarar verirken hem de turizmin sürdürülebilirliğini risk altına sokuyor. Geçtiğimiz günlerde plastik atık ithalatının yasaklanması bizlere rahat bir nefes aldırdı. İyisiyle ve kötüsüyle insan çağında gezegeni bizler şekillendiriyoruz. Bu Çevre Günü ve Okyanus Günü'nde herkesi, denizlerimizden başlayarak mavi gezegenimizi korumak için harekete geçmeye çağırıyorum.

► Mert Fırat

Evet, Şahika'nın çağrısı gerçekten çok etkileyici. Doğanın çağrısı ya da can çekişmesi diyelim, ne kadar az zamanımızın kaldığının çok somut göstergesi. Galiba geri döndürülemez en büyük zararlardan bir tanesi insanın doğaya verdiği zarar. Fakat şunu hep unutuyoruz, Sinan Canan'ın da söylediği gibi bu yok oluş sadece insanın yok oluşu. Soyu hiç tükenmez zannettiğimiz türlerin bir anda yok olduğunu biliyoruz ama gezegen her daim kendisine bir yol buluyor. Dolayısıyla bu zamanı doğru yönetmek ve "insan ne içindir?" sorusuna doğru cevabı bulmak için son aşamadayız diyebiliriz.

Biz bireyler olarak doğaya bu derece etki ediyoruz ama büyük şirketlerin de aralarında olduğu kurumlar ne yapıyor? Bu süreçte itibarlarını nasıl yönetiyorlar? Dolayısıyla bu noktada sözü itibar yönetimi kavramını hayatımıza sokan Salim Kadıbeşegil'e vermek istiyorum. Hocam hoş geldiniz.

► Salim Kadıbeşegil

Hoş bulduk Mert, davetiniz için senin şahsında UNDP'ye çok teşekkür ediyorum. Çok güzel bir program ve bunlara gerçekten çok ihtiyacımız var.

Mert Fırat

Hocam, kurumların itibarı konusunda biz neredeyiz? Öncelikle bunu merak ediyorum. Sizin müsilaj üzerine kurduğunuz ve ses getiren bir analoji de var. Dilerseniz bununla başlayalım, ben aralarda size sorularımı yöneltmeye devam ederim.

Salim Kadıbeşegil

Vallahi güzel bir soru ama çok kısa bir cevabı var: Kurumların karakterine müsilaj bulaştığı için çok ciddi sorunlar yaşıyoruz. Sanayi devrimi sonrasında tüketim toplumu olmak için ahlakı bir kenara itince hayatın her noktasına müsilaj bulaştı. Bugün deniz salyası dediğimiz şey belki elle tutulur gözle görülür bir şekilde gündeme girdiği için şaşkınlık yaşıyoruz ama 20. yüzyılda şirketlerin karakterine müsilaj bulaştığı için dünyanın şakulü şaştı. Bu nasıl oldu? Örneğin, geçtiğimiz yirmi yıl içerisinde Amerika Birleşik Devletleri'nde üretilen, aynı zamanda uyuşturucu etkisi olan bir ağrı kesici nedeniyle, ilaç reçeteli olmasına rağmen 400 bin kişiden fazla insan öldü. İşte bu şirketlerin karakterine müsilajın bulaştığını gösteren örneklerden sadece bir tanesi.

Geçen hafta Oksijen Gazetesi'nde vardı, onlar da Financial Times'tan alıntı yapmışlar; dünyanın en büyük gıda şirketlerinden bir tanesinin ürünlerinin yüzde 63'ü sağlıksız. Dünyanın en büyük gıda şirketlerinden birinde nasıl böyle bir şey olabilir? İşte şirket yönetimlerine müsilaj bulaşınca böyle oluyor. Sonuçta bu şirketleri yöneten CEO'ların karakterine müsilaj bulaştığında; onlar da reklam, halkla ilişkiler, marka gibi ulvi kavramlarla kol kola girip iş birliği içinde tüketim toplumunun gereklerini yerine getirme konusunda ciddi gündemler yarattıklarında, bizler müsilajlı bir yaşamın içinde nefes almaya çalışıyoruz.

Dünyada sürdürülebilir insani gelişme kavramının lansmanı 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Rio'da yapıldı ve üye ülkelerin devlet başkanları sürdürülebilir insani gelişme bildirisine imza attılar. O toplantıda Severn Cullis-Suzuki adında 11 yaşında Kanadalı bir kız çocuğu tüm delegasyona yönelik dokuz dakikalık bir konuşma yaptı ve bize aslında bugünü anlattı. "Ey siz devletleri yönetenler zaten çok geç kalmış olan bir gündemi yakalayamazsanız, alınması gereken kararları ertelerseniz, başta karbon salımı, su meselesi, plastik meselesi olmak üzere ama bunların hepsinin ötesinde insan hakları ile ilgili yeterli önlemleri almazsanız bu gezegenin gidişatı pek de iyi değil!" dedi. Bu konuşma hâlâ duruyor YouTube'da ve bize bugünleri anlatıyor. O zamanlar müsilajlı bir yaşam bize mesafe olarak belki uzaktı ama hayatımızın içine gireceğini anlatıyordu. Maalesef dinlemedik ve sonuçta böyle bir dünyayla baş başa kaldık. Bakalım nasıl onaracağız?

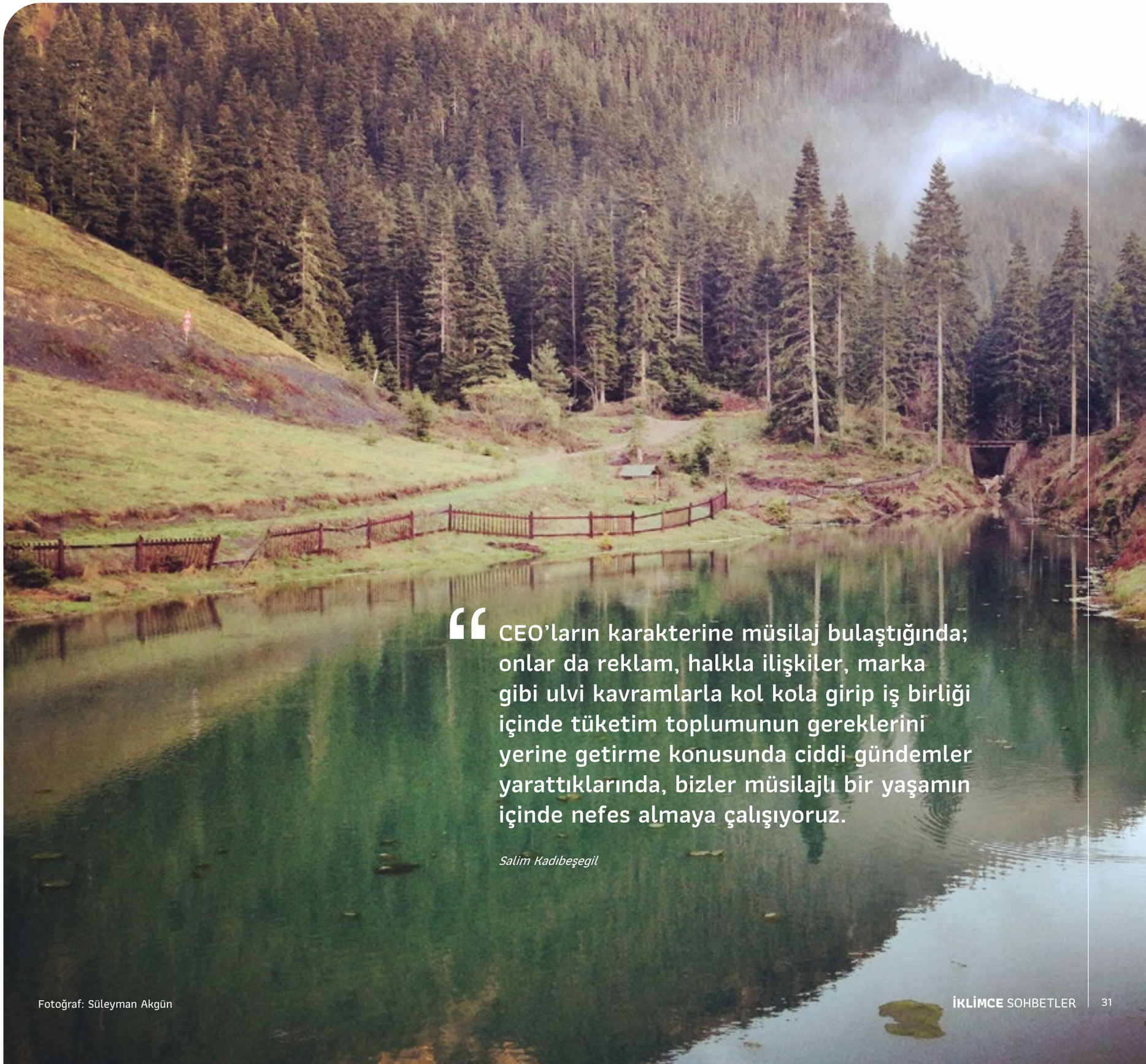

> **"CEO'ların karakterine müsilaj bulaştığında; onlar da reklam, halkla ilişkiler, marka gibi ulvi kavramlarla kol kola girip iş birliği içinde tüketim toplumunun gereklerini yerine getirme konusunda ciddi gündemler yarattıklarında, bizler müsilajlı bir yaşamın içinde nefes almaya çalışıyoruz.**
>
> *Salim Kadıbeşegil*

Fotoğraf: Süleyman Akgün

Mert Fırat

Evet, tam yerine oturan çok güzel bir analoji. Hocam bir yazınızda “anlamlı şirket” kavramından bahsediyorsunuz. Yine bu kavrama benzer bir şekilde Business Roundtable oluşumu ve bu kapsamda imzalanan bir metin var. Bize biraz bu kavramların ve metinlerin ne demek istediğini anlatabilir misiniz?

Salim Kadıbeşegil

Business Roundtable, dünyanın en büyük şirketlerinin CEO’larının 200 tanesinin bir araya geldiği, 1970’lerde kurulmuş olan çok güçlü bir lobi. Bu oluşum 2019 yılında ben dahil birçoğumuzu şaşırtacak bir bildiri yayınladı ve “Biz şirketlerin amaçlarını ve misyonlarını, tanımlarını değiştiriyoruz.” dediler. Yani o güne kadar hissedarlarına kâr yaratmakla ilgili bir misyona sahip olan şirketlerin aslında paydaşlarına değer yaratmakla ilgili bir meseleleri olduğunu, bunun için etik, adil ve insan haklarına saygılı olmaları gerektiğini açıkladılar. Aslında bu yüz yıl gecikmiş bir misyon açıklaması. Tabii bir yandan onarma ve yaraların sarılması şeklinde de yorumlanabilir. Bu bildiriyi 200 şirketin 187 tanesi imzaladı. Ne kadar samimi olduklarını ise zaman gösterecek.

Ancak bu bildiri imzalanmadan önce dünyadaki gidişatın sıkıntılı olduğunu düşünen bazı şirketler harekete geçtiler ve “Önümüzde küresel ısınma meselesi var, iklim değişikliği konusu var, doğanın yenilenebilir olması ile ilgili meseleler var. Biz bu sorunlara gözümüzü kaparsak yarın öbür gün hammadde bile temin edemeyiz.” dediler. Yaklaşık 15-20 yıldır dünyada bizim “anlamlı şirket” ya da “sosyal fayda yaratan şirket” dediğimiz bir lig oluşmaya başladı. Bu şirketleri yönetenler özellikle çalışanları ve tedarikçileriyle birlikte yaşamın sürdürülebilirliğine ve doğanın zenginliğine saygılı olabilecek iş modelleri geliştirerek nasıl üretim yapabilecekleri, nasıl pazarlama yapabilecekleri ve tüketicileriyle birlikte bu konuda nasıl bir konsensüs sağlayabilecekleri üzerinde çalıştıkları bir alan yarattılar.

Yaklaşık 15-20 yıldır dünyada bizim “anlamlı şirket” ya da “sosyal fayda yaratan şirket” dediğimiz bir lig oluşmaya başladı.

Salim Kadıbeşegil

Fotoğraf: Murat Bakmaz

Bu şirketlerin arasında biraz önce bahsettiğim Business Roundtable’ın içindeki CEO’lar da var ama bütünsel olarak baktığımızda ayrı bir lig içinde duruyorlar. Böylece hemen hemen her sektörden şirketin içinde yer aldığı bir “anlamlı şirket” meselesi gündeme oturmuş oldu.

Şunu da eklemek lazım, bu konular her yıl Davos’ta konuşuluyor ve kapitalizme “sosyal kapitalizm”, “ paydaş kapitalizmi” ya da “post-kapitalizm” gibi yeni bir elbise giydirmeye çalışılıyor. Yani kapitalizmin sıkıntıları var ve yüksek bir duvarın önüne gelmiş bekliyor, öbür tarafa geçemiyor. Sabıkaları var, sicili kabarık... Bu nedenle dünyanın önde gelen iktisatçıları, toplum bilimcileri kapitalizme farklı bir elbise giydirerek toplumlara önderlik yapabilmesi için akıl yoruyorlar. Şu anda bir netlik yok ama benim görüşüme göre içinde bulunduğumuz yüzyıl geçmiş yüzyıl gibi olmayacak. Artık daha farklı bir yüzyıla doğru gitmek mecburiyetindeyiz.

Mert Fırat

Peki Hocam, iş dünyası ve toplum ne yöne dönüşecek? Bir makalenizde “Wikipedia topluma dönüşmek” diyordunuz, bununla neyi kastediyorsunuz?

Salim Kadıbeşegil

O benim rüyam. Çünkü bakın, ülkelerin gelişmişliklerini Amerikan doları cinsinden kişi başına elde ettikleri gelir üzerinden ölçmeyi bıraktığımız gün zaten Wikipedia toplumuna dönüşmeye başlarız. Bunun en güzel örneklerini şu anda “benefit corporation” olarak tanımladığımız “B Corp” şirketler yapıyorlar. Bunlar temelde kâr amacı güden, klasik şirket yapısına ve ticaret döngüsüne sahip olan şirketler ancak tek amaçları kâr maksimizasyonu değil, toplumsal bir faydaya hizmet etmenin de peşinden gidiyorlar. Ticaret yapıyorlar ama çalışmalarını sosyal bir amacın içine yerleştirdikleri zaman insan da kazanıyor, gezegen de kazanıyor, doğa da kazanıyor. Bu şirketlerin sayıları ciddi bir oranda artıyor. Şu anda benim bildiğim kadarıyla 70 ülkede 3 bin 500’den fazla B Corp var, Türkiye’de de var. Dolayısıyla “önce para, önce insan, sonra gerek kalırsa ekolojik çevre” şeklinde olan 20. yüzyıl anlayışını bu şirketlerin yaptığı gibi “önce gezegen, sonra üretim için ihtiyaç duyulan hammaddelerin ekolojik veri tabanı ve sonra insan, gerek kalırsa para” şekline dönüştürecek bir yaklaşıma ihtiyacımız var.

Yazdığım bir yazıyı hatırlattınız bana. Dünyada enerji, su, tohum ve farma üretimi ve pazarlaması ile ilgili konular ücretsiz olsa, kimse bunlar için para ödemese o zaman nasıl bir dünya içinde yaşayacağımızın ütopyasını kurgulayabiliriz. Bundan on yıl önce “100 yıl sonra ilaç şirketleri kalacak mı?” diye bir konuşma yapmıştım. Gerçekten giderek görüyoruz ki 100 yıl sonra ilaç şirketleri kalmayacak, hepsi uluslararası bir kurumun çatısı altında konsolide olacaklar.

Sosyal fayda yaratmakla ilgili, sosyal girişimcilik alanında geçtiğimiz yüzyıldan çok güzel örnekler var. Mesela sinema sanatçısı Robert Redford, Hollywood’a rakip bir yerin olması gerektiği konusundaki iddiasını Sundance adında kooperatif benzeri bir yapı kurarak gerçekleştirdi ve onu bağımsız sinemanın merkezi haline dönüştürdü. Salata soslarını çok seven Paul Newman, 80’li yıllarda doğal salata sosu üretimi işine girdi ve “Newman’s Own” adında bir markaya dönüştürdü. Newman’s Own elde ettiği kârın tamamını sivil toplum kuruluşlarına bağışlıyor. Paul Newman ölüp gitti ama kurduğu vakıf bu işe devam ediyor. Kurum 80’li yıllardan bu yana 500 milyon doların üzerinde bir parayı sivil toplum kuruluşlarına aktarmış. Mikrokredi kavramını bulan ve 2006 yılında Nobel ödülü kazanan Bangladeşli bankacı Muhammed Yunus var. Bu çalışmalar çok önemli ve dünyanın bu insanlara ihtiyacı var. Mesela benim yaşadığım Çeşme Yarımadası’nda Bademler Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi var. Wikipedia toplumuna çoktan dönüşmüş olan bu beldenin 1930’lu yıllardan beri tiyatrosu var. Köylülerin her biri yaşamlarını sağlayacak faaliyetlerin yanında ya oyunculuk ya senaryo yazarlığı ya sahne kostümleri ya da sahne dekoru yapıyor. Hemen ötesinde zeytinyağı ile önemli markalardan biri haline gelen Gödence Tarımsal Kalkınma Kooperatifi var. Biraz yukarısında Tire Süt Kooperatifi var. Bayındır’da Uygar Özesmi’nin kurduğu Good4Trust var ki türetici yani tüketiciyle üreticiyi buluşturan bir kavramı hayatımıza yerleştirdi. Hepimizin bildiği Ayder Alternatif Yaşam Derneği, Kaş’ta Düşler Akademisini kurdu. Engellilerin yaşamla buluşmasını sağlayacak çok önemli çalışmalar yapıldı. Bunların hepsini Wikipedia toplumunun örnekleri yani para dışında çok daha önemli meselelerin hayatımızın içinde olması gerektiğini bize gösteren örnekler olarak görebiliriz. Ev sahibi olduğun için seni atladığımı düşünme ama İhtiyaç Haritası var. Bunların hepsi bu düşüncenin içinden gelen örnekler. Kuruluş amacında malzeme yani kurumun DNA’sı bu şekilde donatılırsa ürün değeri de sosyal fayda oluyor. Bunu söylemek istiyorum.

Mert Fırat

Bademler Köyü, Köy Enstitüleri İhtiyaç Haritasının kuruluşunda hem benim hem de Ali Ercan için ilham kaynağı. Ali Ercan da Köy Enstitüsü mezunu bir babanın oğlu, bir halkevci. Aslında Köy Enstitüleri, kolektifi birlikte üretmeye ve ihtiyacımız kadar tüketmeye dayanan bir kültür.

Sinan Canan ve Salim Kadıbeşegil, ikinize de ufuk açan konuşmalarınız için çok teşekkür ediyorum. Konuştuklarımızı toparlaması için sözü Güneşin'e vermeden önce bir sorumuz olup olmadığını kontrol etmek istiyorum.

Evet bir sorumuz var, Sabahat Çelikcan sormuş: Doğaya itibarını insan mı verecek ya da doğa bir şekilde doğal felaketlerle, insanların itibarını korumak için önlem almasını mı sağlayacak?

Güneşin Aydemir

Vallahi biz kimiz ki doğaya itibarını verelim?

Prof. Dr. Sinan Canan

Bir dönem Doğa Hakları Bildirgesi gibi bir şey vardı! Tüylerim diken diken olmuştu. "Doğanın var olma hakkı vardır." diye bir maddesi vardı. Michael Douglas'ın trafikte çıldırıp ona buna kurşun yağdırdığı bir film sahnesi vardı ya, kendimi bir anda öyle hissetmiştim. Bir insan böyle bir maddeyi nasıl yazabilir? Sen kimsin? Hangi doğa? Neredeyim ben? Hangi gezegendeyiz biz? Bu kadar gerçeklikten kopuk olduğumuzun izharı olması bakımından çok vurucuydu benim için. Hepimizi sinirlendirmişti. İtibar vermek değil, doğa söke söke alır, başka yolu yok bunun.

Mert Fırat

Salim Hocam, siz ne diyorsunuz?

Salim Kadıbeşegil

Doğanın itibarı kutsal bir kavram, çünkü o olmadığı zaman ortada konuşacak bir şey kalmıyor. Dolayısıyla doğa kendi itibarını bir şekilde yönetiyor. Bu konuyu göz ardı edersek Gümüşhane'de dere yatağına yapılan konutlar örneğinde olduğu gibi gereğini yapıyor. İtibarın çıktısı güvendir, içeriği ise saygı. Siz ona saygı duymuyorsanız, saygısına ne kadar itibar edilmesi gerektiği konusundaki cezasını kesiyor. Bu nedenle doğanın üstüne tartışacak bir şeyimiz yok, çünkü şu anda iklimle ilgili meseleyi konuşuyoruz. Ama kapımızda bekleyen kuraklık konusu tartışmaya başladığımız andan itibaren doğanın dışında her şeyin itibarını konuşabiliriz. Tıpkı Demokles'in kılıcı gibi asılı olan doğanın kendi kanunları. Sizlerin de söylediği gibi insanlık tarihi boyunca insanlar doğaya karşı hep mücadele etmiş, ama hiçbir tanesini kazanamamış. Böyle bir gerçek var.

Mert Fırat

Başka sorumuz olmadığına göre sıra Güneşin'e geldi. Beni çok etkileyen bir şey var. Mesela Göbeklitepe gibi, binlerce yıl öncesine ait bir antik alan bulunuyor. Kazılıyor, kazılıyor ve altından katman katman medeniyetler çıkıyor. Binlerce yıldır üzerlerini kumlar, taşlar örtmüş. Bunu mistik bir anlamda söylemiyorum, son derece fiziki bir olaydan bahsediyorum. Doğa bize diyor ki "Ben bunların üzerini örttüm ama bak sen kazdın ve buldun. Çok güzel öğretiler edindin. Nasıl bir bulgur vardı, nasıl bir atalık tohum kullanmışlardı, nasıl besleniyorlardı, ne yiyor, ne içiyorlardı? Hepsinin bilgisi var." Bu durum beni çok heyecanlandırıyor ve içinde yaşadığımız döneme bir mesaj iletiyor gibi geliyor. Güneşin Hocam, size buradan bir pas atmak istiyorum.

> "İtibarın çıktısı güvendir, içeriği ise saygı.
>
> *Salim Kadıbeşegil*

Fotoğraf: Özcan Malkoçer

Güneşin Aydemir

Çok güzel bir pas oldu gerçekten. Aslında ben genellikle toparlayıp maddeler halinde bir özet çıkarıyorum ama hem Sinan hem de Salim o kadar güzel anlattılar ki söyleyecek fazla bir şey yok. Ama konuştuğumuz şeylerin üzerinden altını çizerek kısaca geçeyim.

Öncelikle senin yaptığın "Bir Yaz Gecesi Rüyası" analizine değinmek istiyorum. Bu analizleri çok kıymetli buluyorum çünkü bugünün bağlamından bakarak yapıyoruz. Evet, çözüm en kısa gecede bulunacak. Bu acele etmemiz gerektiğini söyleyen bir ifade. Tıpkı yılda bir gece sabaha karşı birkaç saat kalan o çiğ tanelerini toplamak gibi çok sınırlı bir zamanımız var. O en kısa gece yılda bir kere var, insanın da sadece bir ömrü var. Ne zaman biteceğini de bilmiyoruz. Dolayısıyla ertelemenin bir manası yok. Çözüm en kısa gecede bulunacak ve doğanın istediği olur. Bunu Shakespeare zaten söylemiş.

Antroposen çağına yeni bir isim daha verdin; "olmak ya da olmamak çağı". Altıncı Yok Oluş, antroposen, insan çağı derken şimdi de olmak ya da olmamak çağı çok güzel oldu. Bize bıçak sırtında olduğumuzu söylüyor. Mihnet garazlarını uyku ile düzeltemeyeceğimiz bir durumla karşı karşıyayız. Çünkü Çin'de, Bangladeş'te iklim nedeniyle yerinden olacak, iklim mültecisi olacak insanların hayatları hepimizi ilgilendiriyor. Çünkü biliyoruz ki tıpkı Matrix'teki kırmızı hap gibi gerçeği öğrendikten sonra geri dönüş yok, o artık vicdanımızı meşgul eden bir mesele haline geliyor. Dolayısıyla böyle bir noktadayız.

Bu noktada "kendini bil" dedi Sinan, bunu zaten bütün tapınakların üzerine, her yere yazıyorlar. Kendini bilme ve zamanı kavrama konusunda son derece sınırlı olan; ağzındaki süt dişleriyle daha dünkü çocuk olduğu halde bugün kendini yere göğe koyamayan bir tür olarak insan belki bir anomali olarak tarihe geçecek ya da geçmeyecek. Bu durum aynı zamanda son derece ironik. Zamanı kavramada sınırlı olduğumuz bilgisini bilgeliğe dönüştürmediğimiz, verdiğimiz zararın farkına varmadığımız sürece faydalı bir canlı türü haline gelemiyoruz. Sahip olduğumuz zekâ potansiyelini gerçekleştiremiyoruz. İnsana yakışır bir canlı haline gelemiyoruz. Zaten insanın yarısı hayvan, yarısı insan. Hayvan tarafımızda kalıyoruz gibi düşünebiliriz.

Salim'in söylediği anlamlı şirketler ve bunları hayata geçirenler var. Bunlar düşünülmeye başlanmış. Bir yandan müsilaj var, COVID-19 var, iklim değişiyor, kuraklık, sıcak dalgaları var. Ama zararın görünür hale gelmesi bir yandan da insanların harekete geçmesini ateşleyen nokta aslında. Müsilajın bugün yaşadığım yere çok yakın bir noktaya kadar yaklaştığı konuşuluyordu. Aklıma Cassandra Sendromu geldi. Mitolojide Cassandra lanetlenir, bir kâhin olarak geleceği görecek, bütün felaketleri söyleyecek ama kimseyi inandıramayacak, kimse onu ciddiye almayacaktır. Anlatılanlara inanmamanın sıkışmışlığını yaşıyoruz aslında. Yıllarca geliyor, geldi, olacak, derken şimdi oluyor işte. Aslında doğa ona yaptığımız hiçbir davranışı ihmal etmiyor, sadece erteliyor ya da biz ertelemiş gibi görüyoruz. Sizin bir etkiniz var ve neyi tetiklediğinizi bilmiyorsunuz. Bazen anlamlı şirketler gibi iyi şeyleri de tetikliyor günümüzde.

Salim'in anlattığı gibi toplumsal faydaya odaklanan, kârı parayla değil sosyal faydayla tanımlayan, para kârını sona koyan, ondan önce insanı, doğayı,

> "Aslında doğa ona yaptığımız hiçbir davranışı ihmal etmiyor, sadece erteliyor ya da biz ertelemiş gibi görüyoruz. Sizin bir etkiniz var ve neyi tetiklediğinizi bilmiyorsunuz.
>
> *Güneşin Aydemir*

gezegeni yerleştiren şirket yaklaşımlarının da başladığını, bunun örneklerinin olduğunu da görüyoruz. Ne mutlu ki bizim ülkemizde de eskilerden gelen, halk evlerine, köy enstitülerine dayanan bir gelenek var ve biz bir grup olarak çabalarımızla bu kolektif ve dayanışmacı geleneğin olduğu bir zamana doğru ilerliyoruz. İnşallah muvaffak oluruz mu diyeyim?

Prof. Dr. Sinan Canan

Benim aklıma bir şey daha geldi. 21 Haziran en kısa gece ama aynı zamanda en uzun gün. Bence 21 Haziran'da "uyursan zaman çok kısa, çalışırsan yapabileceğin çok şey var." mesajı da var. Gündüzcü canlılar olarak bunu dikkate almamız gerekir diye düşünüyorum.

Salim Kadıbeşegil

Sevgili Mert, Ben Güneşin'in söylediklerine katkı yapabilir miyim? Evet, geçen yüzyılda tüketim toplumu olma yolunda şirketlerin karakterleri müsilajlaştı. Ama bu yüzyılda, senin tabirinle olmak ya da olmamak meselesine doğru yol alırken, bütün bu işleri bir yapay zekâ dünyası içinde yapacağız ve yöneteceğiz. Bu en korktuğum şeylerden biri çünkü yapay bile olsa zekânın öbür ucunda insan var. Buradaki tehlikeyi anlatmak için şöyle bir analoji yapıyorum: Olabilecek en ileri teknolojilerin olduğu bir kumanda odasına girdik. Ortada kocaman kırmızı bir düğme var. Bu düğmeye bastığımız anda dünya toz bulutuna dönecek, yaşam sona erecek, insanlık bitecek. Şimdi soru şu; bu kırmızı düğmeye basma olasılığı olan robotları üretecek robotları denetleyecek olan robotları hangi robotlar üretecek ve bu robotları üretecek olan şirketin CEO'sunun vereceği karar hangi ahlaki ve etik değerlerden beslenecek? İşte o ikinci kısmı tamir edemezsek pek de iyi bir yere gidebileceğimizi düşünmüyorum.

Prof. Dr. Sinan Canan

Hocam, burada bir terminoloji önerim var. Biz zaten yapay zekâdan değil fikrini değiştirmeyen yatay zekâdan korkuyoruz.

Mert Fırat

Yatay hiyerarşiye evet ama yatay zekâya hayır diyebilir miyiz Hocam?

Prof. Dr. Sinan Canan

Katılıyorum.

Mert Fırat

Şahane bağlantılar oluştu, bütün İklimce Sohbetler'de olduğu gibi hiç bitmesin istiyoruz ama sonlu her şey gibi, insan ömrü gibi maalesef bitiyor. Zamanı iyi yönetmemiz gerekiyor. İnsan ömrü çok kısa, 70-80 yıl, çok iyi örnekler olursa 100 yıl ki bu kadar yaşayabilmiş insan sayısı Türkiye'de bile sadece 13 bin civarındaymış. Bu dünyada kapladığımız alan da, aldığımız zaman da çok kısıtlı. Bir an önce bir şeyler yapmanın, anlamlı tüketimin, türetimin zamanıdır diyerek veda ediyoruz

Bizi sizlerle buluşturan UNDP'ye, Sayın Sinan Canan'a, Sayın Salim Kadıbeşegil'e ve sevgili Güneşin Aydemir'e çok teşekkürler. İklimle kalın, iklimce kalın efendim.

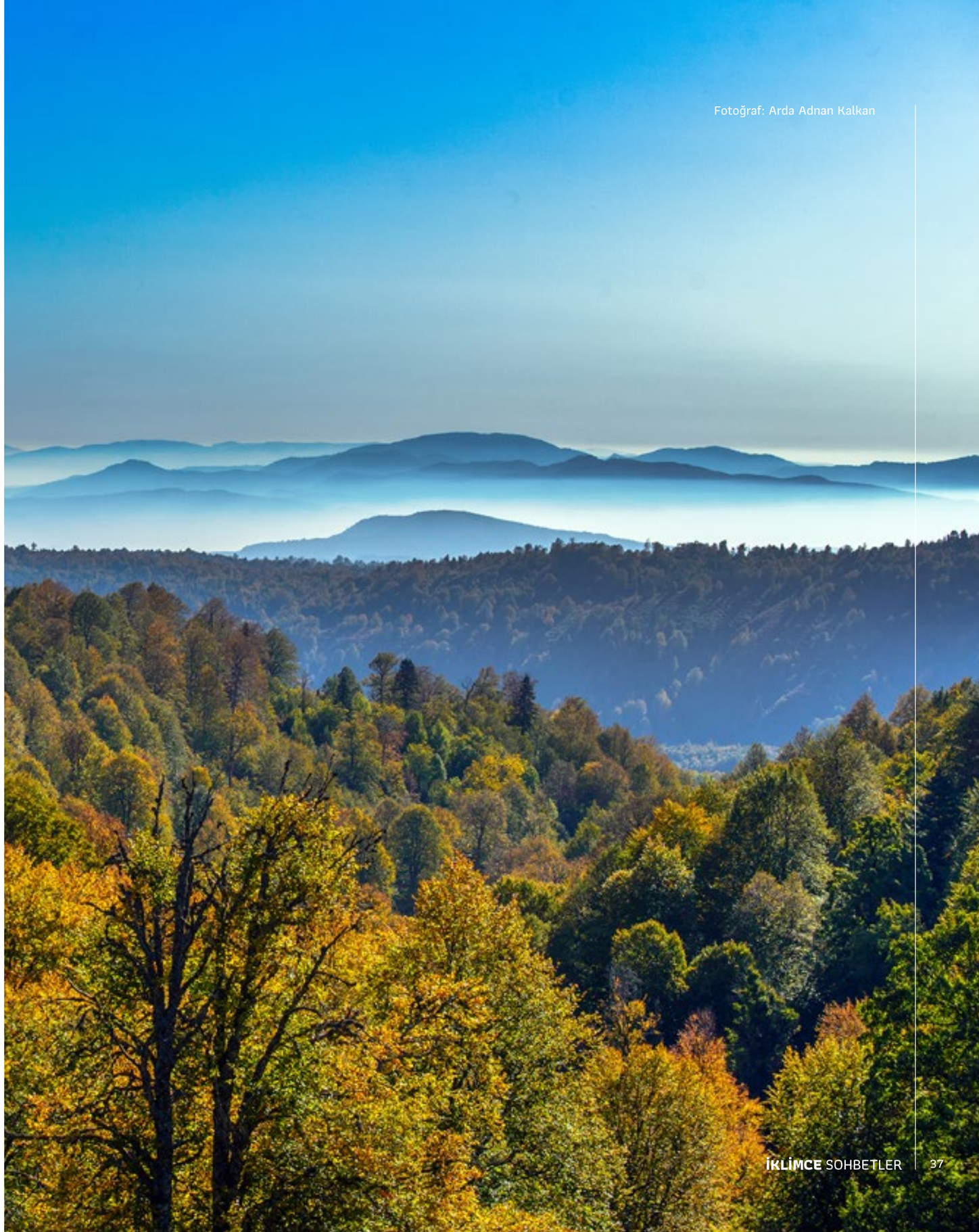

Fotoğraf: Arda Adnan Kalkan

COP26 Özel Oturumu

Konuşmacılar

Mert Fırat
UNDP Türkiye İyi Niyet Elçisi

Sir Dominick Chilcott
Birleşik Krallık Büyükelçisi

Louisa Vinton
UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi

Mehmet Emin Birpınar
Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı, UNFCCC Başmüzakerecisi

22 Ekim 2021

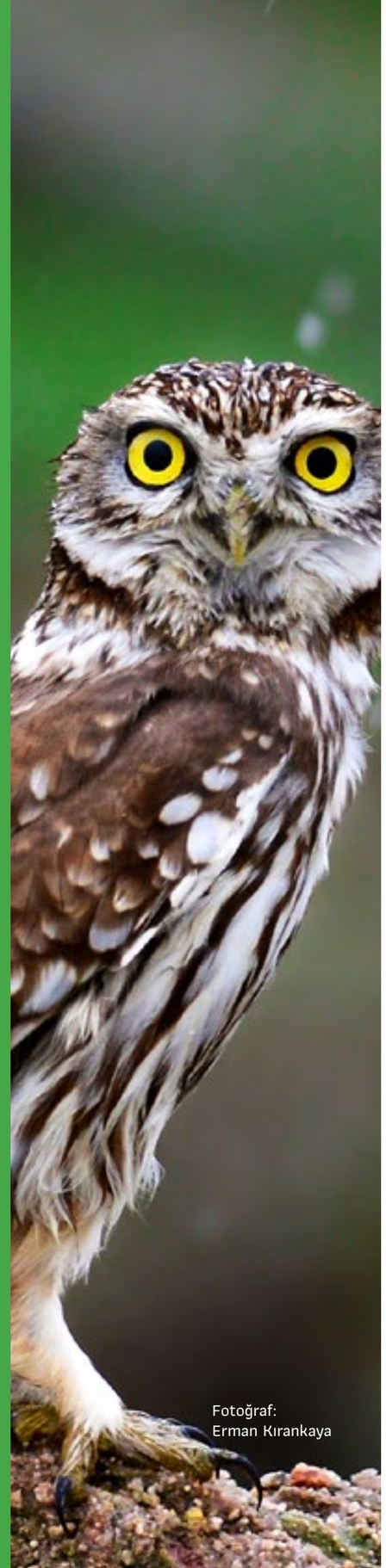

Fotoğraf:
Erman Kırankaya

Mert Fırat

Sayın konuklar ve değerli konuşmacılar, hoş geldiniz. Birkaç ay önce, COP26'ya giden yolda iklimce düşünmek, iklimce hareket etmek ve iklimce konuşmak için bir araya gelmiştik.

Glasgow'da düzenlenecek olan tarihi toplantıya günler kala İklimce Sohbetler özel oturumuyla bir kez daha birlikteyiz. Bu iki oturum arasında Türkiye, Paris Anlaşması'nı onayladı ve 2053'e kadar net sıfır emisyon hedefini koydu. Rahatça diyebiliriz ki; bu yeni bir gün, yeni bir şafak, yeni bir meydan okuma.

Bugün insanlığın karşılaştığı en büyük riskle yüz yüzeyiz: İklim krizi. Maalesef bu mücadele antroposen çağının alameti farikası. İnsanlığın kolektif faaliyetleri dünyanın yüzeyini, atmosferini, okyanuslarını ve besin döngüsü sistemini önemli ölçüde değiştirmeye başladı. Bu çağ bizi, tür olarak varlık mücadelesine de zorluyor. Şimdi "olmak ya da olmamak" zamanı diyoruz.

Dünyanın dört bir yanında fırtınalar, seller ve orman yangınları artıyor, hava kirliliği ne yazık ki on milyonlarca insanın sağlığını olumsuz etkiliyor ve öngörülemeyen hava koşulları hane halklarına, geçim kaynaklarına ölçülemez zararlar veriyor. İklim krizinin etkileri yıkıcı ama bir yandan da iklim değişikliğine uyum ve mücadele gittikçe ivme kazanıyor. Yeni teknolojiler kadar geçmişin bilgeliğine dönerek hatırladığımız metotlar insana yakışır işler yaratıyor, doğayı onarıyor ve aynı zamanda ekonomik büyümeyi de sağlıyor. Umarım önümüzdeki tarihi fırsatı kaçırmayız. Pandemiden çıkışı yeşil bir toparlanma için kullanmalı, bu dönüm noktasında iklim değişikliği ile mücadele için seçeceğimiz ve geçeceğimiz yolu iklimce belirlemeliyiz. Bu kritik dönemeçte her birimizin gezegenimize karşı kolektif bir sorumluluğu var.

Bugün UNDP Türkiye Mukim Temsilcisi Sayın Louisa Vinton ve Birleşik Krallık Türkiye Büyükelçisi Sir Dominick Chilcott'u ve iklimdaş dostlarımızı selamlıyoruz. Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı ve Türkiye'nin UNFCCC nezdinde Başmüzakerecisi Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar da Zoom platformu üzerinden bize katılacak. Kendisini de selamlıyor ve iklimdaşlar arasına hoş geldiniz diyoruz. Burada bulunan veya bilgisayarlarının başında bize katılarak iklimce düşünmeye hazır olan tüm iklimdaş dostlarımıza "merhaba" diyoruz.

Bu özel oturumda Glasgow'da Kasım ayında düzenlenecek COP26, diğer adıyla Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansına sayılı günler kala iklim krizini konuşacağız. Küresel Amaçlar için Eylem Onyılı ve Ekosistem Restorasyonu Onyılı adını verdiğimiz bir dönemin içindeyiz ve diyoruz

> **"Bilim insanları gereken çabayı göstermememiz durumunda 1,5 derecelik küresel ısınmaya yaklaşık 20 yıl içinde ulaşacağımızı ve mevcut emisyon gidişatıyla 1,5 dereceyi önemli ölçüde aşacağımızı bildiriyor, dolayısıyla bize bunun acil bir sorun olduğunu söylüyorlar.**
>
> *Dominick Chilcott*

ki şimdi harekete geçme zamanı! Değişim çoktan başladı ve iklimdaşlar olarak harekete geçmek için bir kez daha bir aradayız.

Sayın Büyükelçi panelin ilk sorusunu size yöneltmek istiyorum. Glasgow'da düzenlenecek olan tarihi Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı COP26'ya sayılı günler kaldı. COP26 Başkanlığı olarak iki yıldır, oldukça kritik bir dönemde hazırlıklarınızı sürdürüyorsunuz. Hedefleriniz nelerdir? Nasıl bir ilerleme kaydettiniz, COP26'da nasıl bir sonuç çıkmasını bekliyorsunuz?

▸ Dominick Chilcott

Sorunuz için teşekkür ederim. Benim evimde olduğumuz için buradaki herkese hoş geldiniz diyerek başlamak istiyorum. Daha önce konuyla ilgili bir dizi etkinlik gerçekleştirmiş olan ve bu alanda büyük bir liderlik gösteren UNDP ile bu iklim sohbetini yapmaktan mutluluk duyuyorum. Ayrıca, Türkiye Başmüzakerecisi ve Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı ile sanal olarak bu platformu paylaşmak şereftir. Meclis üyelerinin burada olması çok güzel. Sayın milletvekilleri hoş geldiniz. Dışişleri Bakanlığı, diplomatlar topluluğu ve uluslararası kuruluşlardan temsilciler de buradalar. Hanımefendiler ve beyefendiler, geldiğiniz için hepinize çok ama çok teşekkür ederim.

Dünyadaki her ülkenin net sıfır emisyona ulaşmak için bir tarih belirlemesini istiyoruz. İki yıl önce uluslararası toplumun yalnızca yaklaşık %30'u böyle bir tarih belirlemiş durumdaydı. Bu rakam şimdi neredeyse %75'e ulaştı.

Dominick Chilcott

Mert Bey, bana önemli bir soru sordunuz. Tüm bu çabalardan ne bekliyoruz? COP26 olağanüstü bir çaba. Birleşik Krallık olarak COP26'ya ev sahipliği yapmayı teklif ederken hiçbirimiz, yaklaşık 160 ülkeden ve hatta çok daha fazla sayıda kuruluştan gelen temsilcilerle, 140 devlet ve hükümet başkanıyla beraber küresel salgın koşullarında bir etkinlik düzenleyeceğimizi ummuyorduk. Bu durum olağanüstü karmaşık bir lojistik çaba gerektiriyor ve eğer söylememe izin verirseniz Birleşik Krallık'ta bu konferansın hazırlıklarıyla ilgilenen meslektaşlarımın her şeyi düzgünce yapabilmek için canlarını dişlerine takarak çalıştıklarını düşünüyorum.

Zor olmasına rağmen COP26'ya ev sahipliği yapmak istememizin nedeni, iklim değişikliğinin gezegenimizde insanlığın karşı karşıya kaldığı muhtemelen en önemli sorun olmasıydı. Eğer uluslararası toplumu doğru yöne harekete geçirebilirsek bu, küresel ısınmayı ve geçen yıl Türkiye'de çokça şahit olduğumuz yangın, sel ve çölleşme gibi küresel ısınmanın neden olduğu tüm sonuçları durdurmak için ileriye yönelik önemli bir adım atabilme fırsatı olacaktır. Ne yazık ki bu sene yangın ve sel afetleri yılı oldu. COP26'nın ana hedefi, uluslararası toplumun ve bireysel olarak hepimizin sera gazı emisyonlarını azaltarak küresel ısınmayı Paris Konferansının hedefi olan 1,5 derece veya daha altında tutabileceğimiz bir noktaya düşürmeyi taahhüt etmemiz. Paris Konferansı hedefini canlı tutmak istiyoruz. Bu da şimdiye dek sarf ettiğimizden daha büyük çabalar sarf etmemiz gerekeceği anlamına geliyor. Bilim insanları gereken çabayı göstermememiz durumunda 1,5 derecelik küresel ısınmaya yaklaşık 20 yıl içinde ulaşacağımızı ve mevcut emisyon gidişatıyla 1,5 dereceyi önemli ölçüde aşacağımızı bildiriyor, dolayısıyla bize bunun acil bir sorun olduğunu söylüyorlar. Biz bunun çok uzun sürede gerçekleşeceğini düşünüyor olabiliriz ama aslında 2040 veya 2050'de meydana gelmesi muhtemel olan bir durumdan bahsediyoruz. İklimimiz ve yapmamız gereken değişiklikler bakımından yaşam tarzımıza yönelik tehditler gerçekten de yakında gerçekleşecek ve bunları ertelemeye devam edemeyiz, hemen harekete geçmemiz gerekiyor.

Glasgow'da kayda değer ilerleme görmek istediğimiz dört alan var. İlki, 1,5 derece küresel ısınma hedefini canlı tutmak ki şu anlama geliyor: Tüm ülkelerin küresel sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik çok iddialı, kısa vadeli bir plan yapması ve net sıfır emisyon ülkesi olmak için tarih belirlemesi gerekiyor. Dolayısıyla tebrikler Türkiye! Türkiye net sıfır emisyona ulaşmak için 2053 yılını belirledi. Dünyadaki her ülkenin net sıfır emisyona ulaşmak için bir tarih belirlemesini istiyoruz. İki yıl önce uluslararası toplumun yalnızca yaklaşık %30'u böyle bir tarih belirlemiş durumdaydı. Bu rakam şimdi neredeyse %75'e ulaştı. Özellikle COP26'ya hazırlanırken birçok ülkenin gerçekten davayı desteklediğini görüyoruz ve kalan %25'in de aynı çabayı sarf etmesini, politika döngüsünü tamamlayıp kendi net sıfır emisyon tarihlerini belirlemelerini istiyoruz. Kısa vadede ise 2030 yılı, Paris Anlaşması'na imza koyan tüm ülkeleri etkiliyor. Birçoğumuzun 2030'a kadar emisyonları belli bir miktarda düşürme planı var ancak bu planlar 1,5 derece hedefimize ulaşmak için yeterli değil. Dolayısıyla, hepimizin toplu olarak biraz daha fazla çaba sarf etmesi gerekiyor. İster Birleşik Krallık'ta ister diğer Avrupa ülkelerinde ister Türkiye'de isterse de diğer Asya veya Afrika ülkelerinde olsun, hepimizin bu çabayı sarf etmesi gerekiyor. Yani birinci

> Küresel ısınmanın hızını yavaşlatarak değişimin hızını yavaşlatmak istememize rağmen zaten devam eden bir değişim olduğunu ve buna uyum sağlamamız gerektiğini de kabul etmemiz gerekiyor.
>
> *Dominick Chilcott*

Fotoğraf: Ahmet Zeki Okur

hedefimiz emisyonları düşük tutmak. Böylelikle 1,5 derece küresel ısınma hedefini sürdürebiliriz.

İkinci hedef ise uyumla ilgili. Dünya genelinde ülkelerin küresel ısınmadan farklı derecelerde etkilendiğini biliyoruz ve daha önce de bahsettiğim gibi Türkiye'de de yangınlara, sellere ve hatta kuraklığa şahit olduk. Dünyada birçok ülkenin değişen yağış rejiminin etkilerinden zarara uğradığını biliyoruz ve birçoğunun yaşanan değişimlere uyum sağlamak için kendi kaynakları yok. Küresel ısınmanın hızını yavaşlatarak değişimin hızını yavaşlatmak istememize rağmen zaten devam eden bir değişim olduğunu ve buna uyum sağlamamız gerektiğini de kabul etmemiz gerekiyor. Bu noktada, ülkeleri küresel ısınmanın etkilerini en aza indirgemeye yönelik ciddi uyum planlarının olması için teşvik etmek de şu anda Glasgow için önemli bir hedef.

Glasgow için üçüncü hedef ise parayla ilgili. Atmosfere yayılan ve küresel ısınmaya neden olan emisyonların çoğundan tarihsel olarak sorumlu olan zengin ülkelerin, ellerini ceplerine sokmalarını istiyoruz. Bu ülkelerin çok parası var ve para verebilirler. Biz bu ülkelerden, az gelişmiş ülke ekonomilerinin düşük karbonlu ekonomilere dönüştürülmesinde yardım etmeleri ve az gelişmiş ülkelerin mevcut ve gelecekteki küresel ısınma sonuçlarına uyum sağlamalarına yardımcı olmak için her yıl 100 milyar dolarlık fon sağlamalarını istiyoruz. Her yıl 100 milyar dolar çok iddialı bir rakam, henüz bu hedeften uzaktayız. Bu noktada taahhütlerini iki katına çıkaran hükümetlerden cesaret alıyoruz ve diğerlerini de aynısını yapmaları için teşvik etmeye devam edeceğiz.

Glasgow'un dördüncü hedefi ise uluslararası toplumda ortak amaç zihniyeti yaratmak. Bu, hepimizin uyması gereken kuralları netleştirmek olabilir. Böylece hem bizim hem de diğer ülkelerin de ne kadar iyi yol aldığını değerlendirmeye yönelik, şeffaf ve açık bir sistemimiz olur. Ya da yalnızca toplu bir aciliyet duygusunu, hemen harekete geçme ihtiyacını ve "bu işte hep beraberiz" zihniyetini yaratmak olabilir. Sanırım aynı ya da benzer bir deyim Türkçede de var, biz sıklıkla "hepimiz aynı gemideyiz (we're all in the same boat)" deriz. Siz "hepimiz aynı yolun yolcusuyuz" gibi bir şey diyorsunuz. Demek istediğim hepimiz aynı gezegendeyiz, öyle değil mi? Şu anda bu gezegen çok tehlikeli biçimde ve hızla ısınıyor, bu da hepimizi etkileyecek. Dolayısıyla küresel ısınmayı 1,5 derecenin altında tutma hedefine sadık kalmamız, ısınmanın 1,5 dereceyi aşmasını önlememiz için hepimizin toplu olarak hareket etmemiz gerektiği bilinci de yaptığımız şeyin önemli bir parçası.

Eğer Başbakanıma Glasgow'dan ne istediğini soracak olursanız, "dört şey istiyorum" diyecektir: "para, araba, kömür ve ağaç". Para derken kast ettiği şey

her yıl 100 milyar dolar toplamak. Kömür derken ise, gelişmiş ülkelerin elektrik enerjisi üretmek için kömür kullanmayı 2030'a kadar, gelişmekte olan ülkelerin ise 2040'a kadar bırakmaları gerektiğini kastediyor. Araba konusuna gelince, Birleşik Krallık'ta 2030'dan itibaren benzin veya dizel yakıtla çalışan yeni arabaların satışını yasaklayacağız ve diğer ülkeleri de benzer bir adım atmaları konusunda destekliyoruz. Ağaçlar da tamamen yeniden ağaçlandırma ile ilgili. Yakın gelecekte tüm dünyada ağaç sayısında net artış olmasını istiyoruz ve bu yüzden her yıl kestiğimizden daha çok ağaç dikiyoruz. Gezegenimizin büyük tropik ormanlarının tarıma ve imara açma kararları yüzünden karşı karşıya kaldıkları tehlikeleri düşününce bu gerçekten çok zor, ancak gezegenin yeniden ağaçlandırılması, atmosferdeki karbonu soğurması için kesinlikle zorunlu bir görev. Bildiğiniz gibi son yıllarda Türkiye yeniden ağaçlandırma konusunda çok büyük çaba sarf etti ve bence bu dünyada büyük liderlik gösterdiğiniz bir alan. İşte, Glasgow ve COP26'dan istediğimiz şeyler bunlar.

▸ Mert Fırat

Harika cevabınız için çok teşekkür ediyoruz. İnanılmaz hedefler. Gittikçe de buraya doğru adım atıyor, farkındalığımızı artırıyor, 1,5 derecede kalmak için bu küresel mücadelenin içinde birlikte yer alıyoruz.

İkinci sorumu bakanlık temsilcimize yöneltmek istiyorum. Hepimizin bildiği gibi Türkiye son dönemde, iklim krizi ile mücadeleye yönelik çok büyük adımlar attı. COP26 ve sonrasındaki küresel mücadele bağlamında Türkiye kendini nasıl konumlandırıyor, bu konuda görüşleriniz nelerdir?

▸ Mehmet Emin Birpınar

Mert Bey merhaba, öncelikle hepinize hayırlı bir Cuma günü diliyorum. Bütün insanlığı ilgilendiren bir konuda moderatörlük yaptığınız için çok teşekkür ediyorum. Sözlerime başlamadan önce öncelikle Birleşik Krallık Ankara Büyükelçimiz Sayın Dominick Chilcott'a ve tüm çalışma arkadaşlarına bu anlamlı toplantıyı düzenledikleri ve davetleri için teşekkür etmek istiyorum. Sayın Cumhurbaşkanımızın Türkiye'nin Paris Anlaşması'na taraf olacağını Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda bütün dünyaya duyurmasının ardından, Paris Anlaşması'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi 7 Ekim tarihinde meclisimiz tarafından 353 vekilimizin oy birliği ile kabul edildi. Onlara da Bakanlığım, şahsım, ülkemiz ve milletimiz adına teşekkür etmek istiyorum.

Kanun teklifinin kabul edilmesinin ardından ülkemiz ve dünyamız açısından büyük bir gelişme olan Paris Anlaşması ve 2053 net sıfır emisyon hedefimiz 10 Kasım 2021 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş oldu. 2016 yılında Paris Anlaşması'nı iyi niyet çerçevesinde ilk imzalayan ülkelerden bir tanesiydik ama bulunduğumuz zor konum itibarıyla taraf olma süreci ciddi müzakereler gerektiriyordu. Türkiye diğer 197 ülkeden farklı olarak; 1992 yılından itibaren gelişmiş ülke sınıfında değerlendirildiği, o süreçte Türkiye'ye benzer durumda olan Güney Kore, Brezilya, Çin, Meksika ya da Şili gibi ülkelerin aksine hem emisyon azaltımı hem de diğer ülkelere finansal yardım yapması gereken ülke konumunda adlandırıldığı için zor bir müzakere süreci vardı. Bu müzakereler 2015 yılından beri sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı değil diğer bakanlıklardaki arkadaşlarımızla birlikte yürütüldü. Müzakereler boyunca sadece ben Türk Hava Yolları ile 350 kere uçtum, hemen her yerdeki bütün toplantılara katıldım. Aslında emisyon noktasında bu da iklim değişikliği için iyi bir şey değil ama ülkenin menfaatlerini korumak için müzakereleri devam ettirdik.

> **“ Önümüzdeki süreçte çevreyi çok daha ön plana alan, koruyan, çevre ve iklim dostu şehirlerin, teknolojilerin olduğu Yeşil Kalkınma modeli var ve Türkiye'nin bu trene binmesi gerekiyor.**
>
> *Mehmet Emin Birpınar*

Fotoğraf:
Hüseyin Özgün

Geldiğimiz noktada Sayın Cumhurbaşkanı bütün dünyaya Paris Anlaşması'na taraf olarak ülkemizin bundan sonra Yeşil Kalkınma Devrimini başlattığını ve yeni bir modelin olduğunu ifade etmektedir. 1800'lü yıllarda buharlı makinelerin bulunması ve fosil yakıtların kullanılmasıyla dünyada vahşi kalkınma devrimi olmuş ve Batı'daki bazı ülkeler hızlı bir kalkınma dönemine girmişler. Vahşi kalkınma dememin nedeni; havaya, suya ve toprağa saygı duymadan, onları kirleterek bir kalkınma modeli geliştirmiş olmaları. Sadece insan emeği değil doğa da sömürülmüş. O dönemde Türkiye can derdinde olduğu için Osmanlı bu kalkınmayı başaramamış. İyi ki de başaramamış çünkü biz doğaya saygısızlık yapan bir millet olmayı istemedik.

Sonrasında gelen IT devrimi ile radyonun bulunmasından televizyona, internete, cep telefonlarına kadar uzanan elektronik bir kalkınma modeli gelişti. Bu dönemde Batı ile birlikte Güney Kore, Çin, Japonya gibi ülkelerin zenginleştiğini görüyoruz. Maalesef biz ülkemizde siyasi olaylarla uğraşırken o treni de kaçırmışız. Önümüzdeki süreçte ise çevreyi çok daha ön plana alan, koruyan, çevre ve iklim dostu şehirlerin, teknolojilerin olduğu Yeşil Kalkınma modeli var ve Türkiye'nin bu trene binmesi gerekiyor. Bu treni kaçırırsak kişi başı milli gelirde 15 bin doların altında kalacağız ve belki G20 ülkesi bile olamayacağız. Ancak bu trene binersek, inanırsak ve gayretli çalışmalarımızı devam ettirirsek, 2053 karbon nötr gibi hedeflerimizi koyarsak Türkiye dünyanın en iyi 10 ekonomisinden biri olacak. Çünkü bütün finansman kaynakları oraya doğru akıyor. Dolayısıyla biz Türkiye'nin vahşi kalkınma ve IT kalkınması ardından yeşil kalkınma trenine binmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımızın koyduğu hedeflerle, yapısal değişimlerle bunu başaracağız. ”

Yapısal değişimlere, bakanlığımızın isminin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmesi ile başladık. Bakanlığa bağlı olarak altında 10-15 daire başkanlığının olacağı, 2053 hedeflerinin belirleneceği çok kapsamlı bir İklim Değişikliği Başkanlığı kuruluyor.

Sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin dahil olduğu bir koordinasyon kurulunun da içinde olacağı bu başkanlık, Sayın Bakanımız Murat Kurum başkanlığında 2053 vizyonunun çizilmesi, tarım, sanayi, ticaret, enerji ve finansman alanlarında neler yapılması gerektiği ile ilgili politika belgelerinin hazırlanmasını sağlayacak. Kurulun verdiği görevler bütün kurumlar tarafından yerine getirilecek ve toplantılarla bunların izlenmesi sağlanacak.

Türkiye, OECD'nin kurucu ülkesi ve G20 ülkesi olarak iklim değişikliğiyle mücadelede bölgede liderlik yapmak istiyor. Orta Doğu'da az gelişmiş

> **Türkiye, OECD'nin kurucu ülkesi ve G20 ülkesi olarak iklim değişikliğiyle mücadelede bölgede liderlik yapmak istiyor.**
>
> *Mehmet Emin Birpınar*

Yenilenebilir enerji konusunda da lider ülkelerden bir tanesiyiz. Halihazırda toplam kurulu gücün %52'sini yenilenebilir enerjiden yani rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik santralleri gibi kaynaklardan karşılayan bir ülke konumundayız.

Mehmet Emin Birpınar

ülkeleri, küçük ada ülkelerini destekleyen ve insani yardım yapan iki ülkeden biri olduğumuz için iklim değişikliğinden etkilenecek olan ülkeleri bu noktada destekleyeceğimizi ve onlara liderlik edeceğimizi buradan ifade etmek istiyorum. Bunun için kanuni altyapıları da hazırlamamız, meclisimizle beraber mutlaka bir iklim kanunu çıkarmamız, yani iklim değişikliğine yönelik politika hedeflerinin ve düzenlemelerin yer aldığı bir iklim kanunu hazırlığı yapmamız gerekiyor. Ülkemizin Emisyon Ticaret Sistemi altyapı çalışmaları tamamlanmış durumda. Buradan elde edilecek verilerle de tarımdan sanayiye, enerjiden şehirciliğe kadar tüm temiz üretim teknolojileri ve iklim dostu yatırımlar desteklenecektir, bunlarla ilgili teşviklerin de bu kanun çerçevesinde olması gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda akıllı teknolojilerin finanse edileceği bir durum da söz konusu olacak.

Biliyorsunuz, florlu sera gazının azaltılmasına yönelik Kigali Değişikliği de mecliste kabul edildi ve yayınlandı. Bu kapsamda 2045 yılına kadar florlu sera gazlarının %80'e kadar azaltılması hedefi konuluyor ve bunu başaracağımıza inanıyoruz. Son 18 yılda ormanlarımızın 20,8 milyon hektardan 23 milyon hektara çıkarıldığını, orman varlığımızın ciddi manada arttığını biliyoruz. Yenilenebilir enerji konusunda da lider ülkelerden bir tanesiyiz. Halihazırda toplam kurulu gücün %52'sini yenilenebilir enerjiden yani rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik santralleri gibi kaynaklardan karşılayan bir ülke konumundayız. Bugün Türkiye yenilenebilir enerjide dünyada 12, Avrupa'da 5. sırada yer alıyor. Bundan sonra ilk üçe girme hedefimiz var. Türkiye enerji fakiri bir ülke ve mümkün olduğu kadar yenilenebilir enerjiyi kullanmak istiyoruz. Hatta mümkünse elektrik ihtiyacının %65'ini offshore adını verdiğimiz deniz içindeki rüzgar santralleri ile karşılayarak dünyaya öncülük yapan İngiltere gibi, ülkemizin Çanakkale'den Çeşme'ye kadar uzanan kısmında deniz içinde daha süreklilik arz eden bir rüzgar enerjisi sistemi kurulmasını arzu ediyoruz. Enerji Bakanlığı tarafından atlasların hazırlanmasının ardından ihale aşamasına geçilecek.

İklim çalışmalarında Avrupa Birliği'nin hedefleriyle de örtüşüyoruz. Bakanımız Murat Kurum ve Avrupa Birliği Komisyon Başkan Yardımcısı Brüksel'de bir toplantı yaparak yüksek düzeyde iklim diyaloğu çalışmasını başlattılar. Biliyorsunuz Avrupa'nın 2050 yılında iklim-nötr kıta olma hedefi var. Dolayısıyla Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımız Türkiye'nin Yeşil Mutabakat eylem planını hazırladı. Bu eylem planının uygulanması için bütün kurumlara destek vereceğiz.

Bu konuda en önemli meselelerden bir tanesi döngüsel ekonomi başlığı. Artık dünyada çevreyi acımadan kirleten vahşi kalkınma modeli yerine havaya, suya, toprağa saygılı, sürdürülebilir bir kalkınma yürütülüyor. Yani vahşi kalkınmadan sürdürülebilir kalkınmaya geçiş var. Aynı şekilde yine vahşi kapitalizmin önerdiği, doğrusal ya da lineer ekonomi adını verdiğimiz, al-kullan-at mantığının yerine döngüsel ekonomi olarak tanımladığımız, ihtiyacın kadar al - uzun süre kullan – dönüştür kavramlarına odaklanan ekonomi modeli üzerinde çalışmak gerekiyor. Türkiye bu aşamada Avrupa Birliği Döngüsel Ekonomi Eylem Planı ile uyumlu ulusal döngüsel eylem planını hazırlıyor.

Ülkemiz sıfır atık politikasını hayata geçirme ve ekonomik büyümesini koruma altına alma noktasında önemli bir potansiyele

Çevre problemleri küresel problemlerdir ve çözümleri de küresel olmalıdır.

Mehmet Emin Birpınar

Fotoğraf: Bikem Ahıska

sahip. Sayın Cumhurbaşkanımızın eşi Emine Erdoğan Hanımefendi bu konuda öncülük yapıyor. Himayesine aldığı "Sıfır Atık" projesi ile çöpe attığımız plastik, cam ve ambalaj atıklarının 3 yıl içerisinde geri kazanım oranı %9'dan fazla artarak %22'lere ulaştı. Artık attığımız her 100 kg çöpten %22,4'ü geri dönüştürülüyor. Hedefimiz bu oranı 2035 yılında %60 seviyesine ulaştırmak. Bu neden önemli? Atık çöp sahalarında ortaya çıkan metan gazı, atmosferdeki sera gazlarının en tehlikelilerinden biri. Sera gazlarının oluşturduğu sera etkisi sıcaklık değerlerinin artmasına ve küresel ısınmaya neden oluyor. Bizim sıcaklık değeri artışını 1,5 derecede tutmamız gerekiyor. Aslında çocuğunuzun ateşlenmesi ile atmosferin sıcaklığının artması arasında çok fark yok. Çocuğunuzun ateşi 36 dereceden 39-40 dereceye çıktığı zaman nedenini anlamanız, yüksek ateşin onun vücuduna, organlarına vereceği zararı düşünmeniz gerekiyor. Aynı şekilde, atmosfer sıcaklığının artmasının karşımıza çıkaracağı etkileri, başımıza ne tür felaketler geleceğini de düşünmemiz gerekiyor. İnsanlık kendi eliyle değiştirdiği iklimin sonuçlarına katlanabilecek mi? Bu değişiklikler orman yangınları, seller, hortumlar, fırtınalar, aşırı sıcaklar ve soğuklar olarak karşımıza çıkacak. Dolayısıyla ne yapacağız, nasıl uyum sağlayacağız? Bu durum tedarik zincirlerini bozacak mı, fiyatları artıracak mı, ekonomileri bozacak, kalkınmayı etkileyecek mi? Ne kadar insan hayatını kaybedecek ya da iklim değişikliği nedeniyle göç etmek zorunda kalacak? Sular altında kalan bir adanın çocukları, kadınları nereye gidecek? İnsanlar göç ederken nelerle karşılaşacak? Kültürler, medeniyetler yok olacak mı? İklim değişikliğine hiç etkisi olmayan, bir tane bile fabrikası bulunmayan bazı ada ülkelerinin iklim değişikliğinden en çok etkilenecek olmaları vicdan azabı yaşatmayacak mı? İşte tüm bu sorulara baktığımız zaman iklim değişikliğinde tarihi sorumlulukları en fazla olan gelişmiş ülkelerin, iklim değişikliği ile mücadele edebilmeleri için az gelişmiş ülkelere, küçük ada ülkelerine ve gelişmekte olan ülkelere finans desteği vermeleri, teknoloji transferi ve kapasite geliştirme projelerinde destek olmaları gerekiyor. Çevre problemleri küresel problemlerdir ve çözümleri de küresel olmalıdır. Gelişmiş ülkeler kendi ülkelerinde rahat etmeyi, çocuklarının daha mutlu ve huzurlu bir geleceğe sahip olmalarını istiyorlarsa aynı huzur ve mutluluğu diğer ülkelerde de sağlamalılar. Kalkınmaları neticesinde kazandıkları paralardan finans noktasında yardım etmeleri ve iklim mücadelesi için ortak çözümler geliştirmeleri gerekiyor.

Bu noktada hem Paris Anlaşması hem de Çerçeve Sözleşmesi'nde belirtildiği gibi gelişmiş ülkelerin; gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler ile küçük ada ülkelerine finans yardımı yapabilmeleri için 100 milyar dolarlık fonu oluşturmaları ve finans kapılarını açmaları gerekiyor. Bu fonun 50 milyar dolarının emisyon azaltım projelerinde, 50 milyar dolarının ise adaptasyon projelerinde harcanması öngörülüyor. İklim değişikliği dönüm noktasında dünyadaki bütün ülkelerin ve hükümetlerin iyi çalışmalar gerçekleştirmeleri, kriz yönetimini bırakarak risk yönetimini başarmaları oldukça önemli. Risk yönetmek için harcadığınız bir lira, kriz yönetimi söz konusu olduğunda bin lira oluyor. Ülkemizde son dönemde yaşadığımız yangınlar, sel felaketleri ve müsilaj gibi olaylara baktığımız zaman Türk ekonomisine maliyetlerinin milyonlarca dolar olduğunu söyleyebiliriz. Dünya genelinde baktığımızda ise milyarlarca dolar masraf gerekiyor. Bugün yapılacak cüzi miktarda yatırımların gelecekteki büyük riskleri önleyebileceğini ifade etmek istiyorum. Çevre kirliliğinin ve iklim değişikliğinin tüm

dünyada sınır tanımayan bir mesele olduğuna ve ancak yardımlaşarak çözülebileceğine inanıyorum. Eğer bunu yapmazsak hep beraber yok olacağız.

İnsanlık çevreyi kirletti, insanlık iklimi değiştirdi ama sonuçlarından da en çok etkilenecek olan biziz. Sadece biz değil, bizimle birlikte bütün biyoçeşitlilik de etkileniyor. Bütün canlıları bir zincirin halkaları olarak düşünün, insanı o zincirden çıkardığınız zaman değişen çok şey olmuyor. Maalesef insanlık iklimi değiştirerek kendi sonunu da hazırlamaya başladı. İklim değişikliği bir inanma ya da inanmama meselesi değildir, vardır ve gerçektir. Ülkemiz, ekonomimiz, vatandaşlarımız açısından bunun sonuçlarına nasıl uyum sağlayacağımızı konuşmamız, tartışmamız gerekiyor.

Paris Anlaşması'na taraf olarak denklemin içinde yer almak, iklim değişikliği mücadelesine katkı vermek, 84 milyon nüfusa sahip bir ülkenin kapasitesini var olan kapasitenin üzerine eklemek istedik. Diğer ülkelere yardım etmek amacıyla bu işe eşit bir taraf olduk. Konu sadece finansman meselesi değil ama Türkiye'nin çok ciddi emisyon azaltım potansiyeli olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla uluslararası krediler Türkiye'ye açılırsa bu noktada çok daha iyi işler yapabiliriz. Avrupa Birliği'ndeki dostlarımıza hep şunu söylüyoruz; siz bizim insanımıza vize koyabilirsiniz, ülkenize almayabilirsiniz ama bizim oluşturacağımız kirliliğe vize koyamazsınız. Çevre kirliliği sınır tanımaz, biz havayı kirletirsek üç gün sonra Yunanistan'a ya da beş gün sonra İtalya'ya gidebilir ya da denizi kirletirsek aynı şey olabilir. Tam tersi de olabilir, siz denizi kirletirseniz buraya gelebilir. Dolayısıyla Avrupa Birliği tarafından özellikle IPA projeleri gibi Avrupa Birliği'ne uyum öncesinde çevre faslından projelere destek verilmesi gerekiyor.

Çok önemli başka bir nokta daha var. Türkiye'de 5 milyona yakın mülteci misafir ediyoruz. Misafir etme meselesi sadece karınlarının doyurulması, onların huzur içerisinde bu ülkede yaşamasını içermiyor. Bu sayıda mültecinin getirdiği başka yükler de var. Çevresel altyapıya çok ciddi yük getiriyorlar. Geçenlerde Alman Hükümeti'ndeki meslektaşlarıma şunu söyledim: "Berlin'in nüfusu bir anda bir milyondan iki milyona çıksa şehrin arıtma tesisi kapasitesi, su dağıtım kapasitesi ya da çöp depolama alanları bu nüfusa yetecek mi?" Çevre ile ilgili altyapılar pahalıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliği çevre altyapısına ulaşması için kişi başına bin Euro para harcaması gerekiyor. Bu durumda 87 milyon Euro'ya ihtiyacı var demektir. Nüfusa eklenen göçmenlerin de desteklenmesi gerekiyor. Türkiye'ye 3 milyon dolar para verdik demek yetmiyor. Mültecilerin ülkeye getirdiği altyapı yükünün de hesaplanması gerekiyor. Bu insanları Avrupa'ya gönderdiğimizde aynı problemlerle, yüklerle karşılaşacaksınız.

Fotoğraf: Mustafa Usta

İklim değişikliği bir inanma ya da inanmama meselesi değildir, vardır ve gerçektir. Ülkemiz, ekonomimiz, vatandaşlarımız açısından bunun sonuçlarına nasıl uyum sağlayacağımızı konuşmamız, tartışmamız gerekiyor.

Mehmet Emin Birpınar

G20 ülkelerinin taahhütlerini izlersek, azami 1,5 derecelik artışın altında kalabilmemiz ve bunu sürdürmemiz için şu ana kadar yaptıklarımızın iki katını yapmamız gerekiyor.

Louisa Vinton

Dolayısıyla olaya tek yönlü bakmamak gerekiyor. Çevre ile ilgili konularda yardımlaşma ruhunun bütün dünyaya yayılması ve birlikte hareket edilmesi gerektiğini ifade ediyorum. Aksi takdirde bu sorunlar daha da büyüyecek, daha karmaşık ve çözülemez hale gelecektir.

▸ Mert Fırat

Sayın Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Emin Birpınar'a çok teşekkür ediyoruz. Sevgili Louisa, Paris Anlaşması'nın 1,5 derece hedefine ulaşmak için kısa bir zamanımız kaldığını biliyoruz. UNDP ulusal iklim vaadini büyütmek isteyen 119 ülkeyi destekliyor. Türkiye'nin 2053 "net sıfır" hedefini küresel perspektiften bakınca nasıl görüyorsunuz ve bu yolda Türkiye için önemli zorluklar ve fırsatlar nelerdir?

▸ Louisa Vinton

Sorunuz için çok teşekkür ederim. Sözlerime başlarken, Sayın Büyükelçi'ye bu etkinliğe ev sahipliği yaptığı ve iklim değişikliğine yönelik çalışmamızda yaptığımız ortaklık için teşekkür ediyorum. Ayrıca, Paris Anlaşması'nı daha yeni onaylamış olmasına rağmen Türkiye'nin şimdiden iklim değişikliğiyle mücadelede ilerleme için zemin oluşturmaya ve halkın şu anda önleyemediğimiz sonuçlarla baş etmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yaptığını gösteren sözlerinden dolayı Sayın Bakan Yardımcısı'na teşekkür ediyorum.

Önümüze baktığımızda, öncelikle bu onayın ne kadar önemli olduğunun ve 2053 net sıfır emisyon hedefinin belirlenmesinin altını çizmemiz gerek ve bence bu adım, Glasgow'daki COP26 müzakerelerine katılan birçok tarafı cesaretlendiriyor. Bu sadece Türkiye'nin fiilen bir şeyler yapma taahhüdü olarak değil aynı zamanda ileriye dönük ivme oluşturmaya yardımcı olan sembolik bir jest olması açısından büyük önem taşıyor. Özellikle iklim değişikliği müzakerelerinde, bir araya getiren taraf olarak UNDP veya Birleşmiş Milletlerin bakış açısından taahhüt ve vaatlerimizin olmasının çok iyi olduğunu görüyoruz ancak Sayın Büyükelçi'nin de söylediği gibi bunların yanında hedefe ulaşmak için inandırıcı ve güvenilir eylem planlarının da olması gerekiyor. Bu sadece Türkiye için değil dünyadaki tüm ülkeler için geçerli. Hem iyi hem de kötü yanları olan bir tabloyla karşı karşıyayız. Bence Genel Sekreterimizin son zamanlarda iklim değişikliği ile ilgili açıklamalarında daha ısrarlı olmasının nedeni de budur. Genel Sekreterimiz hepimizin daha iddialı olması gerektiğini ısrarla ve her fırsatta söylüyor.

Türkiye'den çok güzel bir haber aldık, bu çok olumlu bir işaret. Ancak iki gün önce kardeş kuruluşumuz

Birleşmiş Milletler Çevre Programı tarafından hazırlanan ve ülkelerin emisyon üretimlerinin ne durumda olduğunu, ülkelerin enerji üretim planlarını değerlendiren bir rapor elimize geçti. Azalan emisyonların yerine, raporda belirtilen şeyle karşılaşmış olmak, bir tür duygusal darbe oldu. G20 ülkelerinin taahhütlerini izlersek, azami 1,5 derecelik artışın altında kalabilmemiz ve bunu sürdürmemiz için şu ana kadar yaptıklarımızın iki katını yapmamız gerekiyor.

Önümüze gelen büyük fırsata bakarsak; evet başımıza küresel salgın afeti geldi ancak küresel salgın aynı zamanda bazı köklü değişimler yapmak için de bir fırsat oldu. Tüm ülkelerin fosil yakıt sübvansiyonlarına toplu olarak 300 milyar dolar harcadığını görüyoruz ki bu o zaman diliminde yenilenebilir teknolojilere yaptıkları yatırımdan çok daha fazla. Taahhütlerde ve vaatlerde güçlü bir ilerleme kaydettik ve Sayın Büyükelçi'nin de dediği gibi dünyadaki daha fazla ülkenin net sıfır emisyon hedefi belirlediğini görmek çok güzel. Ancak uygulamaya gelince karar almada, plan yapmada, bunu sürdürmek için gerekecek olan eylemleri kararlaştırmada en azından ciddi gecikmeler olduğunu görüyoruz. Bu yüzden Genel Sekreterimiz artık 1,5 dereceye doğru değil 2,7 dereceye doğru yol aldığımız konusunda uyarıda bulunuyor. Sayın Büyükelçi'nin de söylediği gibi bu yaz Türkiye'de sel ve yangınlara şahit olduk. Bu, eğer gerçekten harekete geçmezsek bundan sonra durumun daha kötüye gideceği anlamına geliyor. Dolayısıyla şimdi yapmamız gereken şey, her ülkede verilen vaatleri mümkün olan en kısa sürede somut ve mümkün olduğunca iddialı eylemlere dönüştürmek olacak.

Sayın Bakan Yardımcısı da belirtti ancak burada görmemiz gereken konulardan biri de hükümet genelinde adanmışlık. Bu sadece İklim Başkanlığının veya bir bakanlığın görevi olamaz. Tüm hükümetin ve aynı zamanda toplumun tüm sektörlerinin bu görevi üstlenmesi gerekiyor. Bu, Türkiye'deki iş camiası ve özel sektörün önünde çok ama çok büyük bir görev. Aynı zamanda Türk vatandaşlarının da bu görevi üstlenmesi gerekiyor, hedefe ulaşmak için yapılması gereken çok iş var.

Sayın Bakan Yardımcısı'ndan şimdiye kadar neler yapıldığının ve ileriye yönelik çabanın oldukça kapsamlı bir listesini dinledik. İster politikalarda ister planlamada olsun, geçmişte olduğu gibi şimdi de emisyonları düşürebilecek ve uyumu destekleyecek farklı reform konseptlerinin kanıtlarını sağlama alanında UNDP bu çabalara destek vermekten memnuniyet duyuyor. Ayrıca, bu noktada asıl demek istediğim bir kazan-kazan çözümü bulmak. Mevcut durumda, olduğunuz yere yüksek maliyetler bindirmeniz gerekiyor ki bu da sıkışık ekonomik koşullarda bir işe yaramayacak. Bizim doğayı koruduğumuz, emisyonları azalttığımız, büyümeyi sürdürdüğümüz ve iş imkânları yarattığımız yollar bulmamız gerekiyor. Dolayısıyla, UNDP 2030 ve 2050 için eylem planları hazırlamada hükümeti desteklemekten ve örneğin enerji verimli motorlar ve orman köylerinde güneş enerjisi kullanımı için birçok yönden kanıt sağlamaktan memnuniyet duyacaktır. Ancak burada şunu belirtmek istiyorum. Bildiğiniz gibi hükümetler, işletmeler ve bireyler için bu alanların her birinde büyük riskler, zorluklar ama aynı zamanda da büyük fırsatlar var. Hükümet politikaları tarafından bakacak olursak, Sayın Bakan Yardımcısı'nın da belirttiği üzere Türkiye'nin yenilenebilir enerji alanında ilerleme kaydettiği doğru ancak Türkiye'de elektrik hala büyük ölçüde kömüre dayanıyor. Genel Sekreterimiz kömür konusunda son derece kararlı, aynı şekilde Birleşik Krallık Başbakanı da bu fikri destekliyor. 2021 yılında tüm dünyada, kömürle çalışan

> **"Bizim doğayı koruduğumuz, emisyonları azalttığımız, büyümeyi sürdürdüğümüz ve iş imkânları yarattığımız yollar bulmamız gerekiyor.**
>
> *Louisa Vinton*

Fotoğraf: Bikem Ahıska

> **"Bir taahhüdün olması güzel ancak bunu güvenilir, hızlı, cesur ve kararlı eylemlerin izlemesi gerekiyor.**
>
> *Louisa Vinton*

termik santral inşaatları son bulmalı. Kömür yakıtlı elektrik üretimi 2030'da OECD ülkelerinde, 2040'da ise her yerde son bulmalı. Yani özellikle Türkiye perspektifinde bu, politika açısından oldukça zorlayıcı bir durum. Ayrıca, ülkelerin enerji bağımsızlığı ve enerji güvenliği konusunda duyarlı olduklarını biliyoruz. Farklı düşünceler de var ancak biliyorum ki bu durumda Genel Sekreterimiz cesur ve radikal kararlar alma ve diğer yandan yenilenebilir enerjiye, alternatif enerji kaynaklarına ve enerji verimliliğine yatırım yaparak telafi etme zamanının geldiğini söyleyecektir; bu da gerçekten çok ama çok büyük bir fırsat. Dolayısıyla, politika riskleri var ancak aynı zamanda da kazançlar var.

Bu noktada yeşil işler perspektifine değineceğim. Burada Uluslararası Çalışma Örgütünden (ILO) çalışma arkadaşlarımı görmekten memnuniyet duyuyorum. Sektörlerde istihdamın gelişme potansiyelini göstermek için sabırsızlanıyoruz. Örneğin çok fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan toplumlarda, yenilenebilir enerji işleri eğitimi sunan projeler gibi zaten halihazırda üzerinde çalıştığımız projeler var. Bu projeler hem mültecilere hem de ev sahipliği yapan toplumun üyelerine yenilenebilir sektörlerde iş bulma fırsatı sağlıyor. İş camiası bakımından çok ama çok zorlu bir görev olan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın yaklaşmakta olduğunu biliyoruz. Avrupa Birliği'nin düşük karbonlu üretim yaptıklarını göstermeleri için şirketlere çok sıkı bir zaman çizelgesi ve çok yüksek standartlar belirlediğini biliyorsunuz. Kendi tavan değerlerini belirleyemeyen ülkeleri telafi etmek için bir vergi veya sınır mekanizması olacak. Ancak bunu bir rekabet avantajına çevirmek ve ilk yapan olmak, Türkiye için büyük bir fırsat. Türkiye'de zaten çok büyük ve yaratıcı bir iş sektörü olduğunu görüyoruz. Bu nedenle iş camiası; "bu, hızlı biçimde üstlenmemiz ve hızlı hareket etmemiz gereken bir görev ve bunu başarabiliriz" diyerek harekete geçti. Bunu başardıklarında, Türkiye Avrupa Birliği'ne ihracat yapan diğer ihracatçıların önüne geçmiş olacak.

Sayın Bakan Yardımcısı konuşmasının sonunda Türkiye'nin mülteci akınıyla üstlendiği bu büyük zorlu görevden ve çevresel standartlar bakımından belediyelere bindirilen yükten ve atık yönetiminin büyük bir sorun olduğundan bahsetti. Ben de burada UNDP'nin dahil olduğu geleceğe yönelik potansiyel gösteren bir örneğe değinmek istiyorum. Avrupa Birliği'nin sağladığı finansman ile çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapan toplumlarda bir dizi atık yönetimi tesisi inşa ettik. Bunlardan birini hizmete açtık ve belki içinizden bazıları her yıl 100.000 ton atık işleme kapasitesi olan Gaziantep'teki tesisin açılışına katılmıştır. Bu kapasite, Gaziantep'in çöp üretiminin %25'ine karşılık geliyor. Ancak buradaki kilit nokta atığı işleme yapısı değil atığın ekonomik bir avantaja dönüşüyor olması. Tesis, çöpleri altına dönüştürecek. Satılabilen geri dönüştürülebilir materyalleri ayıracak ve belediye için yeni bir gelir kaynağı yaratacak. Ayrıca biyogaz üretimine öncülük edecek, biyogaz tesisi işleten enerjiyi üretecek, bu enerji aynı zamanda belediye tarafından başka bir gelir kaynağı olarak satılabilecek ve bu süreçte belediyenin karbon emisyonlarını düşürecek. Yani bu bir kazan-kazan durumu ve bence Türkiye'nin faydalanabileceği başka birçok fırsat var. Bu girişimler çoğunlukla büyük bir maliyet ve yük olarak görülen yatırımları büyük bir fırsata çevirebilir.

Fotoğraf: Kenan Gürbüz

> **İklim değişikliği Türkiye'nin ve dünyanın önümüzdeki 30 - 40 senesinin en büyük gündemi olacak. Hem uyum hem de azaltım noktasında çalışmalar devam edecek ki bozduğumuz iklimi tekrar düzeltelim.**
>
> *Mehmet Emin Birpınar*

Benim notlarıma göre iklim değişikliğinin zorluklarını görerek işe koyulması gereken son grup ise bireyler. Bu konuda, dün gece ekibimle ilginç bir tartışma yaptık. Bazen insanlar geri dönüştürülebilen alışveriş çantaları kullanmak veya bisiklete binmek gibi işlerle bireylerin üzerine çok fazla yük yüklendiğini hissedebilir ve "o zaman şirketler ne yapıyor?" diye düşünebilir. Bence bu noktada bireylerin davranışlarını değiştirebileceğini görmemiz gerekiyor. Biliyorsunuz, vejetaryen olmak böyle bir adımdır. Kişisel adımlar atan bireylerin sonrasında bir araya gelmeleri, değişimi savunmaları yani güçlü bir harekette bulunmaları gerekiyor. Bu sohbet de gerçekten bunun bir parçası, o yüzden İyi Niyet Elçimize böyle ilham veren bir figür olduğu ve buna öncülük ettiği için teşekkür ederim.

Beraber bu konuşmayı gerçekleştirebiliyorsak, iklim değişikliği ile bizi saran karamsarlığı fırsata dönüştürebiliriz. Mesela doğayı geri kazanabiliriz. Domatesin eski tadını yerine getirmek için, şans olarak gördüğümüz bir şeye dönüşmesi için gerçek bir fırsat olarak görüyorum. Sanayileşmiş, kirletici bir tarım türünden daha yerel yetiştirilen, daha organik bir tarım türüne geçersek sağlığımızı geri kazanabiliriz. Ayrıca bu aklıma tekrar kömürü getiriyor, bildiğiniz gibi kömür sadece karbon emisyonlarına büyük katkıda bulunmakla kalmıyor ayrıca tüm dünyada çocukların ve ailelerin sağlıklarının bozulmasına da neden oluyor. Ancak eğer daha yeşil bir geleceğin avantajlarından yararlanmaya başlarsak ve kanun koyuculardan bunu talep edersek -bu arada Milletvekillerinin ve hükümet temsilcilerinin burada olmasından mutluluk duyuyorum- bence işte o zaman bu sohbetin konusunu kasvetli ve olumsuz bir gelecekten büyük ve olumlu seçeneklere kaydırabiliriz. İşte bu UNDP'nin birçok farklı sektörde etkin olmaktan gurur duyduğu durumlardan bir tanesi ve bunun mümkün olması için bu odadaki herkesle beraber çalışmayı dört gözle bekliyoruz. Ancak benim mesajım şu şekilde olacak: Bir taahhüdün olması güzel ancak bunu güvenilir, hızlı, cesur ve kararlı eylemlerin izlemesi gerekiyor. Daha güzel bir dünya için söz konusu fırsatlar gerçekten düşündüğümüzden daha da yakın.

▶ Mert Fırat

Çok teşekkürler Louisa güzel konuşmanız için. Ben tekrar Bakan Yardımcımıza dönmek istiyorum. Sayın Büyükelçi'nin COP26 hedefleri için bahsettiği gibi iş birliği, iklim değişikliği ile mücadelede oldukça elzem. Türkiye'de paydaş iş birliğini sağlamak amacıyla ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz, toplumun bütün kesimlerini, özellikle iklim değişikliğine karşı kırılgan olan kesimleri bu sürece nasıl dahil ediyorsunuz?

▶ Mehmet Emin Birpınar

İklim değişikliği ile ilgili çalışmalar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından koordine ediliyor. Sayın Bakanımız Murat Kurum başkanlığındaki İklim Değişikliği ve Hava Yönetimi Koordinasyon Kurulunun; ilgili bakanlıklar, özel sektör temsilcileri ve TOBB'un da dahil olduğu 17 üyesi olan bir paydaşlar grubu var. Bu kurul aslında iklim değişikliği konusunda politika belirleyici ve karar alıcı bir mekanizma. Paris Anlaşması'na taraf olma sürecinde de aslında bu sistem çalıştı. Hemen sonrasında isminin İklim Değişikliği Uyum Koordinasyon Programı olarak değiştirilmesine karar verildi. Biraz önce de bahsettiğim gibi bakanlığımızın ismi iklim değişikliğini içine alacak şekilde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştiriliyor ki kurumsal anlamda daha güçlü bir yapıya sahip olacak. İklim Değişikliği Başkanlığının kurulması ve kapasitesinin geliştirilmesi aslında önemli bir mesele. Kamu, özel sektör, üniversiteler, çevre kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin bileşiminden oluşan geniş bir istişare mekanizması kurulması da hedefleniyor. Dolayısıyla 2022 yılı başında Antalya'da ilk defa tüm tarafların da katılacağı bir iklim şurası yapacağız. Buradan elde edilecek sonuçlar, çıktılarla da ülkemizin bu konudaki yol haritası da belirlenmiş olacak.

Her ülke iklim değişikliğiyle mücadele noktasında neler yapabileceğini kendi kapasitesine göre belirliyor. Bu nedenle öncelikle kapasitenin artırılması, ulusal altyapının oluşturulması, varsa gerekli kanunların ve yönetmeliklerin hazırlanması, özel sektöre güven verilmesi, hatta teşvik mekanizmalarının ya da vergi mekanizmalarının kurulması gerekecektir. Emisyon Ticaret Sistemini kurmuş olan Avrupa'daki fabrikalar emisyon vergisine tabiler. Bu sistem orada çalıştığında ülkede üretilen malların maliyetleri artacak. Dolayısıyla buradaki fabrikalar o ülkelere diyor ki; "Siz böyle bir şey koyuyorsunuz ama o zaman benim üretim maliyetim artıyor ve dünya ile rekabet edemiyorum." Avrupa Birliği de hazırladığı Yeşil Mutabakat ile "Sen kendi ülkende de benim koyduğum kuralları koyacaksın veya ben bundan vergi alacağım." diyor. Türkiye ihracatının %50'sine yakınını Avrupa Birliği'ne yapıyor. Avrupa Birliği'ndeki düzenden dolayı mecburen Türkiye'de de uygulamak zorunda kalacağız. Aksi takdirde bu ülkede üretilen malların oraya ihraç edilmesinde sıkıntı doğacak veya vergileri onlar tarafından alınacak. Dolayısıyla hem TÜSİAD'ın, hem MÜSİAD'ın hem de TOBB'un iklim değişikliğine uyum ve iklim dostu bir ülke olma noktasında gerekli kanun ve yönetmelik düzenlemelerinin yapılması ile ilgili baskıları var. Bu noktada da hem Meclisimiz hem de Bakanlığımız olarak yeni çalışmaların

içerisinde olacağız. Aslında iklim değişikliği Türkiye'nin ve dünyanın önümüzdeki 30 - 40 senesinin en büyük gündemi olacak. Hem uyum hem de azaltım noktasında çalışmalar devam edecek ki bozduğumuz iklimi tekrar düzeltelim.

Mert Fırat

Çok teşekkürler Sayın Birpınar. Sevgili Louisa, iklim değişikliğinin çözümü sırasında kimseyi geride bırakmadığımızdan nasıl emin olabiliriz? Hızlı ama aynı zamanda adil bir geçiş için çalışırken yol gösterici ilkelerimiz neler olmalı?

Louisa Vinton

Adalet anlayışı ve hakkaniyetin her durumda çok önemli olacağını düşünüyorum ve bence hiç kimseyi geride bırakmama fikrini iki boyutta da anlamamız gerekiyor. Bu boyutlardan biri farklı ülkelerin yer aldığı uluslararası boyut diğeri ise daha yüksek ve daha düşük risk altında olan insanların yer aldığı herhangi bir ülkenin içindeki boyut. Sayın Büyükelçi de zaten hiç kimseyi geride bırakmama konusunu uluslararası boyutta çok iyi açıkladı. İklim değişikliğinin sonuçları nedeniyle en çok risk altında olanların aslında en az emisyon üretenler olduğu, doğayı henüz refah yüzü görmemiş insanların değil refah içinde yaşayanların tahrip ettiği görülüyor. Dolayısıyla Paris Anlaşması'ndaki konumu yoluyla Türkiye bir mesaj verdi. İklim değişikliği etkisi yaratmayan ülkeler karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik azaltım faaliyetlerini üstleneceklerse, destekleri için bir karşılık (fayda) olması gerekiyor, bunun da genellikle büyüme ödünleşimi (trade-off growth) olduğu düşünülür. Bence bu bir ödünleşim değil ancak düşünülen bu. Yani bence Türkiye çok etkili biçimde bunun adil olması gerektiği konusuna parmak bastı. Adalet ve denge anlayışı olması gerekiyor. Ancak daha müreffeh ve gelişmiş ülkelerin, finans kaynakları olmayan ülkelere yardım etmek için gereken finansmanı sağlamasıyla ve ayrıca yenilenebilir teknolojileri bulan, gelişmiş ekonomisi olan ülkelerin bazılarında uygulanan beceri ve yaratıcılığı, teknolojiden yoksun olan ülkelerle paylaşmasıyla ve bunun risk altında olan ülkelerle bedelsiz olarak paylaşılmasıyla bu açığı net biçimde kapatırız.

Ayrıca, doğal afetlerin oluşturduğu tehditlere, iklimin yarattığı aşırı hava olaylarına daha fazla dikkat edilmesi gerekiyor. Bunun cefasını en çok çekenler her zaman yoksul ülkeler oluyor. Bu nedenle adalet anlayışının her çözümde bulunması gerekiyor. Eğer bulunmazsa başarısız olur. Genel Sekreterimizin de söylediği gibi gelişmiş ülkeler Paris Anlaşması'nda bu sözü verdiler ise her yıl 100 milyar dolar bulmamız gerekiyor. Bu da bunun bir parçası. Ayrıca iklim değişikliğine ayrılan her fonun en az yarısının uyuma ayrılmasını ve çok sık şahit

> Aktif iş camiası yeşil olunmasını istiyor, yeşil ekonomiye dönerken aynı zamanda kapsayıcı da olmak lazım. İklim politikaları uygulanırken uyum politikaları olsun, azaltım politikaları olsun kimsenin geride bırakılmaması gerekiyor.
>
> *Louisa Vinton*

Fotoğraf: Mahmut Serdar Alakuş

> İklim değişikliğinin sonuçları nedeniyle en çok risk altında olanların aslında en az emisyon üretenler olduğu, doğayı henüz refah yüzü görmemiş insanların değil refah içinde yaşayanların tahrip ettiği görülüyor.
>
> *Louisa Vinton*

olduğumuz doğal afetler gibi iklim değişikliğinin sonuçlarından ülkelerin ve halkların korunmasını sağlamamız gerekiyor. Aynı zamanda bunların hepsinin her ülkede planlanması ve geride bırakılma riski olanlara daha çok dikkat edilmesi gerekiyor. Bu kural toplumdan en çok dışlanan ve doğal afetlerden en çok etkilenenler için geçerli. Örneğin dere yataklarında yaşayanlar ani bir sel basması durumunda kendilerini en az koruyabilecek olan insanlar oluyor. Yani bu bir plan yapma, farkındalık ve geride bırakılma riski olanlar hakkında bilgi ve veri sahibi olma, iklim politikalarının mümkün olduğunca kapsayıcı olmasını sağlama meselesi. Önümüzde şöyle bir örnek var: Türkiye kömür konusunda cesur bir karar alacak mı? Bir kömür madenciliği meslek grubu var. Bu madenciler için bir gelecek sağlanması gerekecek. Nereye gittikleri, geçimlerini nereden sağlayacakları konusunda net bir bakış açısına ihtiyacınız olacak. İşin özünü oluşturan parçalardan bir tanesi de bu. Sayın Bakan Yardımcısı'nın da söylediği gibi aktif iş camiası yeşil olunmasını istiyor, yeşil ekonomiye dönerken aynı zamanda kapsayıcı da olmak lazım. İklim politikaları uygulanırken uyum politikaları olsun, azaltım politikaları olsun kimsenin geride bırakılmaması gerekiyor. Burada başarılı olmak istiyorsak kapsayıcı olmak önemli olacaktır.

► Mert Fırat

Teşekkür ederim. Aslında hem iki taraf hem de bakanımız bu soruya yanıt verdi ancak ben eksik bir tarafı kalmaması için tekrarlamak istiyorum. Konuşmacılarımızın da belirttiği gibi iklim kriziyle baş etmek amacıyla Türkiye'de oldukça önemli çalışmalar yapılıyor. Son dönemde Türkiye, gelecekteki iklim eylemine yön verecek çok büyük adımlar da attı. Siz Türkiye'nin COP26 ve küresel iklim eylemi içindeki yerini nasıl görüyorsunuz? Türkiye'yi desteklemek amacıyla yaptığınız, yapacağınız çalışmalar nelerdir? Her ikinize de sormak istiyorum.

► Louisa Vinton

Teşekkürler. Zaten bu konuda çok şey söylediğimi düşünüyorum. UNDP, planlama konusunda Ulusal Katkı Beyanının da yeniden ayarlanmasını da kapsayacak olan 2030 ve 2050 stratejilerine doğrudan destek veriyor.

Bizim görevimiz iklim konusundaki iddialı hedefi belirlemek değil uzmanlık ve destek sağlamak. Sahada yürüttüğümüz birçok faaliyetimiz var, örneğin biyoçeşitlilik alanında. Elimizden geldiği ölçüde doğayı, özellikle de denizleri korumak için çalıştığımızı bilmenizi isterim. Şu anda orman köylerinde güneş enerjisi sistemlerini, enerji verimli motorları, yenilenebilir enerjileri ve bu sektöre ilişkin becerileri teşvik edecek birçok faaliyet üzerinde çalışıyoruz.

Dolayısıyla programımızın tümünün bir şekilde yeşil bir geleceği teşvik etmeyi amaçladığını söyleyebiliriz. Yaptığımız her çalışma kazan-kazan çözümlerinin sırrını çözmek için bir yol bulmayı amaçlıyor. Bu yüzden herkesin masraf olarak göreceği şeyleri değil iş imkânları yaratma veya doğayı temizleme gibi fırsat olarak görülecek şeyleri arıyoruz. Bu da bence bazen iklim değişikliği tartışmasının dışına çıkıyor.

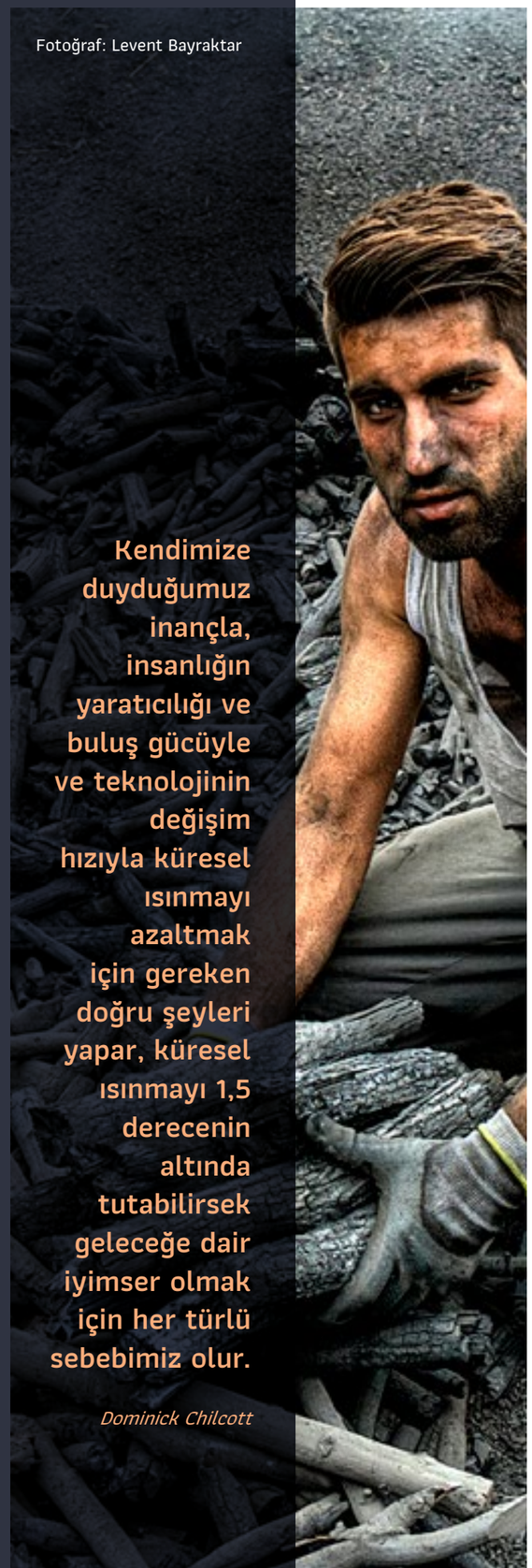
Fotoğraf: Levent Bayraktar

Kendimize duyduğumuz inançla, insanlığın yaratıcılığı ve buluş gücüyle ve teknolojinin değişim hızıyla küresel ısınmayı azaltmak için gereken doğru şeyleri yapar, küresel ısınmayı 1,5 derecenin altında tutabilirsek geleceğe dair iyimser olmak için her türlü sebebimiz olur.

Dominick Chilcott

Azaltım ve uyuma çok ağırlık veriyoruz ancak aynı zamanda bir biyoçeşitlilik krizinin içinde olduğumuzu unutuyoruz. Nesilleri tükenen çok sayıda bitki ve hayvan var, COVID-19 küresel salgını doğanın sınırlarını bu kadar zorlamamızın bir sonucu olarak görülebilir. Dolayısıyla burada ve her yerde UNDP'nin programının büyük bir bölümü doğayı korumayı, sınırları aşmamayı ve elimizden geldiğince yenilenmeyi sağlamayı ve ayrıca sorunlara doğa temelli çözümler bulmayı amaçlıyor. Örneğin, Türkiye için çok büyük zorluklardan biri olduğunu düşündüğüm selleri önlemeyi, diğer birçok ülke içinse büyük beton duvarlar inşa etmektense sulak alanların eski haline getirilmesi için çözümler aramayı ve doğayla savaşmak yerine iş birliği yapmayı amaçlıyor ve bence cevabını aradığımız tüm karmaşık soruların cevabı da bu.

► Dominick Chilcott

Türkiye Glasgow'a politik bir destek ile gidiyor çünkü Paris Anlaşması'nı onaylaması dengeleri değiştiren bir şey. Bence Glasgow'a gittiğinde Türkiye'ye bu adımı attığı için çok büyük bir iyi niyet sergilenecek ve ülkeler her şekilde Türkiye'yi birçok farklı alanda bir lider olarak görecek. Türkiye de kendini takdim edip gerçek bir otorite olarak öyküsünü anlatabilecek. Paris Anlaşması çok yeni onaylandığı için özellikle emisyon azaltımı öyküsünün ayrıntılı biçimde anlatılması gerekli. Türkiye'nin 2030 hedefinin ve 2053 hedefine ulaşma planının ne olduğunu duymayı bekliyoruz. Ayrıca Sayın Cumhurbaşkanı'nın eşinin girişimi olan "Sıfır Atık" projesi gibi anlatılacak ve üzerinde konuşulacak çok konu var. Umarım kendisi de eşiyle beraber Glasgow'da olur. Türkiye'de çevre sorunları için yaptığı öncülüğü kendisinden dinlemeyi sabırsızlıkla bekliyoruz. Sanırım Türkiye'de atık depolama sahalarının kullanımının 2050'ye kadar sona erdirilmesi amaçlanıyor. Bu da takdire şayan bir hedef ve başka bir güzel öykü. Ayrıca daha önce anlattığım ağaçlandırma konusu ve Sayın Bakan Yardımcısı'nın da bahsettiği yenilenebilir enerji kaynakları konusu var. Türkiye'nin Avrupa'da 5'inci, dünyada ise 12'nci sırada olması da anlatılması gereken güzel bir öykü. Yani anlatılacak çok güzel şeyler var.

Türkiye Paris Anlaşması'nı onayladığına göre karbonsuzlaşmaya yönelik ayrıntılı planını hazırlar hazırlamaz özel sektörün gücünden yararlanabilir. Çünkü özel sektör Türkiye'yi, nispeten düşük dolaylı maliyetlere, çok yüksek standartlara ve geniş tabanlı imalat sektörüne sahip olan bir yer olarak görecektir. İnsanlar tüm Avrupa'da satışa sunulacak ürünleri üretmek için Türkiye'de yatırım yapmak isteyecekler. Türkiye zaten Gümrük Birliğinde yer alıyor ve 350 milyon nüfuslu bir pazara erişimi de var. İki taraflı serbest ticaret anlaşmamız kapsamında Birleşik Krallık'ta 60 küsur milyon kişi daha var. Türkiye için başka pazarlar da bulunuyor. Türkiye'nin Paris gündemini tamamen desteklemek ve kendi imalat sanayiinden faydalanmak için son derece iyi konumlandığını düşünüyorum. Sayın Bakan Yardımcısı bunun Türkiye'yi orta gelirli bir ülke olmanın ötesinde yüksek gelirli bir ülke olmaya götürme yolu olduğundan bahsetti. Eğer geleceğin ürünlerini üretirseniz, hepimiz karbonsuzlaşmaya çalıştığımız için bu ürünler tüm dünyada rağbet görecektir. Sizin hemen yanı başınızda böylesine zengin ve büyük bir pazar var, bunu yapmak için konumunuz son derece iyi.

Ayrıca özel finans sektörü ve sanayi arasında bir bağlantı olduğunu düşünüyorum. Londra'daki finansal kurumlar büyük kaynaklara sahipler. Birleşik Krallık'ta yapabileceğimiz şeylerden biri de özel finans sektörü ve tüm dünyadaki projelerin bir araya toplanmasına yardımcı olmak. Ancak bunu yapmak için Türkiye özelinde önemli çalışmalarımız da var. Sanayi ve finans kurumlarını bir araya getirmek, Türk sanayisinin planlarını ve hükümetin karbonsuzlaşma ile ilgili çalışmalarını dinlemek, Londra'daki finans kurumlarının bu planları desteklemesini sağlamak, hayata geçirilmeleri için gerekli finansmanı bulmak amacıyla gelecek Mart ayında Londra'da Yeşil Finans Konferansı düzenlemek de dahil olmak üzere Türk hükümetiyle halihazırda tartışmakta olduğumuz fikirlerimiz var.

Louisa'nın dediği gibi bence bu kesinlikle iç karartıcı bir gündem değil. Değişim için hepimizin fedakarlık yapması gerekiyor ancak değişimle beraber gelen fırsat da çok büyük oluyor. Kendimize duyduğumuz inançla, insanlığın yaratıcılığı ve buluş gücüyle ve teknolojinin değişim hızıyla küresel ısınmayı azaltmak için gereken doğru şeyleri yapar, küresel ısınmayı 1,5 derecenin altında tutabilirsek geleceğe dair iyimser olmak için her türlü sebebimiz olur.

► Mert Fırat

Bu güzel konuşmanız ve cevaplarınız için çok teşekkür ederim. Şimdi salondaki konuklarımıza öncelik vererek soruları almak istiyoruz. Arkadaşlarımız da gerek basın mensuplarından gerek katılımcılardan soruları toplamış durumdalar.

> Türkiye çok hızlı hareket eden bir ülke. Yani inandığı ya da programına aldığı bir konuda çok hızlı bir şekilde hareket eder ve neticelendirir. Görülecektir ki Türkiye tahminlerimizin çok daha ötesinde hızlı bir şekilde hareket ederek karbon salımı ve iklim değişikliği konularında da öncü rol oynayacaktır.
>
> *Nevzat Ceylan*

Fotoğraf: Sabri Altın

Nevzat Ceylan, Ankara Milletvekili

Her şeyden önce Birleşik Krallık Büyükelçiliğine bu toplantıya ev sahipliği yaptığı için teşekkür ederim. Sizlere ve tüm katılımcılara da teşekkür ediyorum. Ben Nevzat Ceylan, Ankara Milletvekiliyim. TBMM İklim Değişikliği Komisyonu Başkan Vekili olarak buradayım. İklim değişikliği ile ilgili olarak komisyonda yaptığımız çalışmalardan kısaca bahsetmek istiyorum.

Öncelikle şunu belirtmek isterim ki Türkiye iklim değişikliği konusunda, özellikle karbon emisyonu salımı konusunda en masum ülkelerden bir tanesi. Buna rağmen konuyla ilgili çalışmalarını son derece ciddi bir şekilde yürütüyor ve önemli mesafeler alıyor. Yine konuyla ilgili olarak TBMM de öncü bir görev üstlendi ve meclis bünyesinde iklim değişikliği ile ilgili bir komisyon kuruldu. Bütün partilerin dahil olduğu 19 üyeden oluşan komisyon 23 Mart 2021 tarihinde çalışmalarına başladı, son derece önemli uzmanlardan bilgiler alındı ve o bilgiler doğrultusunda yapılabilecek çalışmalar için bir harita ortaya çıkarıldı. Çalışmalar süresince bakanlıkların konuyla ilgili çok ciddi çalışmalar içinde olduğunu, sivil toplum kuruluşlarının çok hazırlıklı olduğunu görmekten özellikle mutlu olduğumuzu da belirtmek istiyorum. Bu süreç içinde 25 toplantı yapıldı, 109 saat çalışıldı, devlet yetkilileri ve sivil toplum kuruluşlarından toplam 82 kişi tarafından bilgilendirmeler yapıldı. Şu anda taslak metin son safhasına getirildi. Taslak metin 1600 sayfadan oluşuyor ama ilaveler olabilir. Metin son haline geldiğinde elimizde önemli bir rapor olacak ve bir yol haritası oluşturacak. Bunun yanı sıra farklı bakanlıklardan 160 bilgi ve belge geldi ve hepsi toparlandı. Büyük Millet Meclisindeki bu bilgi birikiminin rapor haline getirilmesi son derece önemliydi. Sayın Bakan Yardımcısı Birpınar da Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızda önemli çalışmalar yapıldığını açıkladı. Şunu belirtmemizde fayda var, Türkiye çok hızlı hareket eden bir ülke. Yani inandığı ya da programına aldığı bir konuda çok hızlı bir şekilde hareket eder ve neticelendirir. Görülecektir ki Türkiye tahminlerimizin çok daha ötesinde hızlı bir şekilde hareket ederek karbon salımı ve iklim değişikliği konularında da öncü rol oynayacaktır. Nitekim TBMM'nin 1 Ekim'de açılmasından sonra görüşülen ve kabul edilen ilk kanunun Paris Anlaşması'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi olması bizim bu konudaki kararlı tutumumuzu gösteriyor. Bu kanunun gecikmesinin nedenlerini de sizler de biliyorsunuz. İnşallah Paris Anlaşması'na paralel olarak Glasgow'da alınacak kararlarla atmosferi en çok kirleten ülkelerin oluşturacağı iklim fonundan diğer ülkelerin adaletli bir şekilde yararlanması sağlanır.

Sayın Bakanımızın da belirttiği gibi Türkiye'de yenilenebilir enerji üretimi son 5 yıl içerisinde %37 civarında arttı ki bu son derece önemli bir gelişme. Avrupa Yeşil Mutabakat Eylem Planı konusunda Cumhurbaşkanlığımız bir genelge yayınladı. 9 ana başlıkta 30 hedef ve 81 eylem planı belirlendi ve Türkiye'nin yol haritası oluşturuldu. Belirlediğimiz önemli hedeflerden kısaca bahsetmek istiyorum. Türkiye, bütün binalarda 2030 yılına kadar enerji kimlik belgesi çıkaracak. Yine 2023 yılına kadar binalarda fosil yakıt kullanımında %25 azaltım sağlanacak. Ülkemizin ilk sıfır karbon salımlı arabası, TOGG markasıyla 2023 yılında bantlardan inecek. Sıfır Atık da gerçekten önemli bir proje ve bu konuda önemli mesafeler alınmaya başlandı. Bütün kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirdiğimiz bu çalışmaların olumlu neticelerini önümüzdeki yıllarda hep beraber göreceğiz.

Mert Fırat

Sayın vekilim çok özür dilerim. Bakan Bey ayrılmak istiyorlarmış. Öncesinde bir teşekkür etmek istiyorlar.

Mehmet Emin Birpınar

Sayın vekilimin sözünü kesmiş gibi olmak istemem ama İstanbul'da bir toplantıya gideceğiz. Affınıza sığınarak söz istedim.

Paris Anlaşması sürecinde İngiliz diplomasisinin gücünü gerçekten hissettik. Başta COP26 başkanı Alok Sharma, İngiltere Dışişleri Bakanlığından arkadaşlarımız ve büyükelçimizin şahsında bütün İngiliz diplomasisine ve COP26 başkanlığına teşekkür etmek istiyorum. Çok yapıcı ve kararlı bir tutum izlediler. Türkiye'nin Paris Anlaşması'na taraf olması sürecinde, diğer ülkeler ile aramızı bulma ve beraber çalışma noktasında çok yapıcı işler gerçekleştirdiler.

Son cümle olarak şunu eklemek istiyorum. Biz bundan sonra iklim dostu ürünler üretmek istiyoruz, çünkü alıcılar öyle olacak. Satıcıların da öyle olması gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla eğer biz ticaretimizi geliştirmek, ekonomimizi büyütmek, Türkiye'nin güçlü ve lider bir ülke olmasını istiyorsak iklim dostu ürünler üreterek, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını başararak kalkınabilir, dünyaya örnek olabilir, diğer ülkelere de liderlik yapabiliriz. Bu konuda kararlı olduğumuzu, bunların boş laflar olmadığını, bütün iyi niyetimizle hedeflerimizin doküman halinde yayınlanacağını ve 2053 hedeflerinin başarılması için elimizden gelen bütün gayreti göstereceğimizi, özel sektör ve uluslararası finansman desteği ile çok iyi bir noktaya geleceğimizi ifade etmek istiyorum. Hiç kimse umutsuz olmasın. Türkiye artık oyun değiştirici bir aktör olarak sahnededir. Teşekkür ediyorum.

Mert Fırat

Çok teşekkürler güzel sözleriniz için, saygılar.

Nevzat Ceylan, Ankara Milletvekili

Teşekkür ederiz sayın Bakanım, güzel mesajlar verdiniz. Son olarak şunları eklemek istiyorum. Elbette şehirlerimiz çok önemli. Yerel yönetimlerle birlikte, çevre dostu, yeşil ve akıllı şehirler konusunda çalışmalar ciddi bir şekilde başlatıldı. İnşallah o konuda da mesafeler alınacak. Sulak alanlar ve biyolojik çeşitliliğin korunması konusunda da önemli çalışmalar yapılıyor. Önümüzdeki günlerde Biyolojik Çeşitlilik Yasası da inşallah meclisten geçecek ve bu konuda da önemli bir adım atılmış olacak. Çevre, iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin ve doğal ortamın korunması konusunda Türkiye eski Türkiye değil. Yeni Türkiye'de bu konularla ilgili gerçekten önemli mesafeler alındığının altını çizmek istiyorum. Toplumun da artık bilinçlendiğini, çevre konusunda duyarlı hale geldiğini, yaptığımız çalışmalarda meclisimizde bulunan bütün siyasi partilerin ortak görüşü ile neticeye varılacağına inanıyorum. Bu toplantıyı düzenlediğiniz için tekrar teşekkür ediyorum.

> **Ticaretimizi geliştirmek, ekonomimizi büyütmek, Türkiye'nin güçlü ve lider bir ülke olmasını istiyorsak iklim dostu ürünler üreterek, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını başararak kalkınabilir, dünyaya örnek olabilir, diğer ülkelere de liderlik yapabiliriz.**
>
> *Mehmet Emin Birpınar*

Fotoğraf: Levent Kulu

Mert Fırat

Çok teşekkürler. Kalan 15 dakikada salondan aldığımız soruları konuklarımıza yöneltmek istiyorum. Sayın Louisa Vinton, öncelikle size gelen bir soru var. Literatür, iklim krizinden iklim ve biyolojik çeşitlilik krizine doğru evriliyor. Bu krize doğru giden yolda temel gerekçe olarak gösterilen kalkınma bu kapsamda nasıl evrilmeli, nasıl bir kalkınma modeli bu krizi önleyebilir?

Louisa Vinton

Sanırım, Sayın Büyükelçi'nin ve Sayın Bakan Yardımcısı'nın ilk açıklamalarında döngüsel ekonomi fikrinden birkaç kez bahsetmiştik. Artık atık üretmediğimiz bir geleceğe doğru yönelmemiz gerekiyor. Bir şirketin veya bir kişinin ürettiği atık, diğer bir kişinin kaynağı olmalı. Bu şekilde düşünmeye başladığımızda bence tablo tamamen değişebilir.

UNDP olarak şu anda İzmir Bölgesel Kalkınma Ajansı ile ortaklaşa yürüttüğümüz, aynı fikrin farklı bir terminolojisi olduğunu düşündüğüm, "Endüstriyel Simbiyoz" denilen çok ilginç bir projemiz var. Bir şirketin veya sektörün atığa çıkardığı şeyin aslında başka bir sektörün ürünü için hammadde olabileceği fikri üzerinde çalışıyoruz. Farkındalığın da her zaman bu zorlu görevin bir parçası olacağını düşünüyorum. Sayın milletvekilinin de söylediği gibi bu değişiyor. Son küresel İnsani Gelişme Raporu'nda kısaca anlatıldığı gibi insanların farklı yaklaşımları olduğu açık. Kendimizi doğanın bir parçası olarak düşünmemiz gerekiyor, kulağa eski veya bilindik bir benzetme gibi gelebilir ancak doğayı kontrol etmeye çalışmak yerine doğanın bir parçası olduğumuzu anlamamız ve sonrasında elimizden geldiğince her zorluğa doğa temelli çözümler bulmamız gerekiyor. Ayrıca küresel salgında gördüğümüz gibi yaşamın özüne odaklanmak gerçekten çok önemli. Tüketici ekonomisi artık geçmişte kalmalı ve sınırlarımız dahilinde yaşamak geleceğin trendi olmalı. Soru için teşekkür ederim.

Mert Fırat

Teşekkür ederim. Sayın Büyükelçi, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansının ev sahibi olarak Birleşik Krallık, iklim kriziyle mücadele için neler yapıyor, nasıl bir ilerleme kaydettiniz?

Dominick Chilcott

Birleşik Krallık'ın Glasgow'da ev sahipliği yapmanın verdiği yükü hissettiğini biliyorum. Bu da Glasgow'a gelen ülkelere, gelişmiş bir ülkenin yapmayı isteyeceği şeylere dair örnek vermek için kendimize muhtemelen hayal

> **Artık atık üretmediğimiz bir geleceğe doğru yönelmemiz gerekiyor. Bir şirketin veya bir kişinin ürettiği atık, diğer bir kişinin kaynağı olmalı.**
>
> *Louisa Vinton*

edebileceğimiz ve ulaşabileceğimiz en iddialı hedefleri belirlememize yol açıyor. Dolayısıyla sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik çok iddialı bir 2030 hedefi belirledik. Sanırım 1990'dakine kıyasla sera gazı emisyonlarını %67 azaltma hedefimiz var. Daha önce de bahsettiğim gibi 2050 hedefimiz net sıfır emisyona ulaşan bir ülke olmak ve bu hedeflere nasıl ulaşacağımıza dair ulusal planları şimdi daha ayrıntılı biçimde oluşturduk. Bir örnek teşkil ederek diğer ülkeleri de aynısını yapmaları için teşvik ediyoruz.

Önümüzde bu örnekler ve çeşitli kampanyalar var. Glasgow'da öne çıkacak olanlara bugün değindik. Bu kampanyalardan biri de ülkeleri, elektrik üretiminde kömür kullanmayı bırakmaya teşvik eden "Powering Past Coal [Kömür Sonrası Enerji]" kampanyası ve Birleşik Krallık zaten Ekim 2024'ten sonra kömürden elektrik üretmeyeceğini söylemişti. Önümüzde sadece üç yıl var ve üç yıl sonrası için bu çok iddialı bir açıklama. Ancak sizden sonra gelecek olan hükümetin sorumlu tutulacağı bir taahhüt olmadığı için bu halkın sizden hesap sorabileceği türden bir hedef. Mevcut Başbakan'ın ve mevcut Bakanlar Kurulu'nun sorumlu tutulacağı bir taahhüt veriyorsunuz. Dolayısıyla bu iddialı bir açıklama ve 2030'a kadar OECD ülkelerini ve diğer ülkeleri de elektrik üretimi için kömür kullanmayı bırakmaya teşvik ediyoruz. Arabalara gelince, zaten 2030 itibarıyla yeni dizel ve benzinli araba satmayı bırakacağımızı söylemiştim. Ağaçlandırma konusunda ise yapabileceğimiz az şey olduğunu düşünüyorum. Küçük bir ülkeyiz, fazla alanımız yok. Daha fazla ağaç dikiyoruz. Ancak Türkiye gibi yüzölçümünün %29'u ağaçlandırılmış olan ve bu oranın da gittikçe arttığı ülkelere dikkat çekebiliriz. Bence bu çok büyük bir başarı ve Glasgow'da da bu konu hakkında konuşuyor olmalıyız. Bu tür çeşitli kampanyalar var. Glasgow'daki girişimin ev sahibi olarak Birleşik Krallık bunlara destek vermeli, olabildiği kadar iddialı olmalı ve diğer ülkelerin de benzer çabaları göstermelerini teşvik etmelidir.

Mert Fırat

Teşekkürler. Nilgün Engin'in Louisa'ya yönelttiği bir soru var. Ormansızlaşmanın, aşırı su kullanımının, toprak ve okyanus asitlenmesinin, zararlı metan gazları ve nitrik oksit salımının ana sorunlarından biri olan hayvancılık için ne düşünüyorsunuz?

Louisa Vinton

Bildiğiniz gibi eğer gezegenimizi korumak istiyorsak çok fazla değişikliğe şahit olmamız gerekecek. Ben de şahsen hayvan hakları taraftarıyım. Herkes bu konuda aynı fikirde değil. Ancak tehdit altında olan

> **"Türkiye'nin yeşil üretim bakımından rekabet gücü olan bir ihracatçı olabilmesi için, hükümet ve iş dünyasıyla birlikte çalışmak ve karbonsuzlaşma ilkesini ürünlere dönüştürmek bizim için büyük bir öncelik.**
>
> *Louisa Vinton*

Fotoğraf: Alaeddin Koç

biyoçeşitlilik alanına, tehdit altındaki gezegene bakmamız ve en çok katkı sağlayanları görmemiz, aciliyet ve etki sırasına göre yol almamız gerekiyor. Bildiğiniz gibi Büyükelçimiz kömüre odaklanıyor. Genel Sekreterimiz de şu an iklim için yapabileceğimiz tek ve en etkili şeyin yeni kömür yakıtlı termik santraller açmaya karşı çıkmak olduğunu söylüyor. Dolayısıyla birçok farklı nedenden kaynaklanan kirlilik de dahil olmak üzere üzerinde konuşmamız gereken çok ama çok fazla şey var. Ancak bu tartışmanın amacına uygun olarak alınacak önlemler hiyerarşisinde güçlü biçimde vurgulamamız gereken şey, emisyonlar ve insan sağlığı açısından yarattığı büyük hasar bakımından şehirlerde kömürün kullanımını kademeli olarak tamamen sonlandırmak olacaktır.

Mert Fırat

Çok teşekkürler. Sıradaki soruyu aslında yanıtladınız ama eklemek istediğiniz şeyler olabilir diyerek sormak istiyorum. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı olarak Türkiye Paris Anlaşması'nı imzaladıktan sonra Türk hükümetiyle ortaklaşa neler yapıyorsunuz, güçleri nerede birleştiriyorsunuz, üretim mekanizmalarında büyük değişim gerçekleştirecek bir beklenti içerisinde misiniz?

Louisa Vinton

Bir kısmını anlatma şansım oldu ancak bahsedemediğim birkaç şeye dikkat çekmek istiyorum. Bildiğiniz gibi tüm sektörlerle çalışıyoruz ve iklim bunların tümünde rol oynuyor. Çoğunluğun fikrine ben de katılıyorum, Türkiye'yi diğer ülkelerden ayıran özelliklerinden biri çok yaratıcı ve çok çalışkan bir imalat sektörüne sahip olması. Bu sektör çok ama çok büyük ve bölgedeki ticaret açısından hem Türkiye hem de Avrupa Birliği için oldukça önemli. İleriye yönelik en önemli önceliklerden biri de iş insanı dernekleri ile çalışmak. "Hedefler için İş Dünyası" adlı bir platformumuz var. Bu platformda TÜSİAD, TÜRKONFED ve birçok özel sektör şirketiyle de çalışıyoruz. Bu girişim zaten değişiklikler yapan büyük şirketlerden çok, karbonsuzlaşma ile ilgili ne yapılması gerektiğini bilmeyen küçük şirketlerin önünü açmaya yardım edecek. Model Fabrikalar dediğimiz bir ağımız var ve bu ağın işletilmesinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığını destekliyoruz. Aslında bunlara öğrenim fabrikaları diyebiliriz. Model Fabrikalar, şirketlerin nasıl daha yalın ve üretken olunacağına dair danışmanlık tavsiyesi alabildikleri bir kaynak işlevi görüyor. Bu tavsiyelerin sadece yalınlık değil aynı zamanda yeşil olmaya yönelik olacağı ile ilgili büyük bir potansiyel görüyoruz. Böylece şirketler Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın sunduğu fırsatlardan yararlanmak için hem ihracat hem de yerel tüketim için üretimlerinde karbonsuzlaşma amacıyla zamanında harekete geçebilirler.

Türkiye'nin yeşil üretim bakımından rekabet gücü olan bir ihracatçı olabilmesi için, hükümet ve iş dünyasıyla birlikte çalışmak ve karbonsuzlaşma ilkesini üretimde uygulamaya geçirmek bizim için büyük bir öncelik. Daha önce de bahsettiğim gibi bir plana ve stratejiye ihtiyacımız var denildiğinde, insanlar bazen buna gerek olmadığını düşünebiliyor. Ancak planlama ve strateji çok önemli. Hükümete uzmanlık ve yardım sağlayacağımız, verilen vaatlerin sektörel politika ve programlarda güçlü dayanaklara sahip olmasını sağlayacağımız nokta bu.

Uyum konusunda ve güvenilir, yeterli planlar yapmaları konusunda belediyelerle birlikte birçok iş birliği yaptığımızdan bahsetmemiştim. Bildiğiniz gibi bugünlerde bir doğal afet yaşandığında, bunun eskiden yaşananlara göre orantısız olduğuna şahit oluyoruz. Almanya'da Alp Dağları'ndaymış hissi veren yerler vardır ve buralarda yaşıyorsanız taşkın meydana geldiğinde ne yapacağınızı bilirsiniz. Ancak son yaşanan sel felaketi korunma, altyapı ve hazırlık kapasitesinin ötesindeydi. Dolayısıyla uyum konusunu farklı bir seviyeye taşımamız gerekiyor. Bu, UNDP'nin politikalarla ve ayrıca yerel düzeyde pratik uygulamalarla destek verdiği bir alan. Merkezî hükümet düzeyinde çok bilinçli olabilirsiniz ancak, doğal afet meydana geldiğinde yapılması gerekenler konusunda bilinçli olmayan vatandaşların bulunduğu yerlerde, tamamlanmış bir hazırlığınız yoksa belediyelerin elverişli altyapılar kurmaları gerekir. Yani yaratıcı ve gayretli işler yapmanın zamanı.

Paris Anlaşması'nın onaylanması ve net sıfır emisyon hedefiyle yaratılan büyük fırsattan yararlanılmasını sağlamak için kimi sektörlerde mütevazı, kimilerinde daha iddialı biçimde ortaklıklar yapmaktan dolayı çok mutluyuz. 2053 çok uzak bir tarih gibi gelebilir. 2030'u düşündüğümde ise aklıma emekliliğim geliyor ama 2030 oğlumun hayatının en parlak dönemi olacak. Bu nedenle gençlerin enerji ve tutkularını yakalayabilmemizin geleceğe yönelik olumlu bir bakış açısı yaratmak açısından son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Lezzetli domateslerin, yeşil ormanların ve tam kapanma sırasında geri geldiğine şahit olduğumuz biyoçeşitliliğin var olması için hala bir şansımız var. Birlikte çalışırsak önümüzde olumlu bir tablo olabilir.

Bence öncelikli olarak yapmamız gereken şey elimizden geldiğince hızlı biçimde sera gazı emisyonlarını düşürmek ve bunu başarmak için bir plan hazırlamak.

Dominick Chilcott

Mert Fırat

Teşekkürler, çok umut verici bir konuşmaydı. Son sorumuzu ev sahibimize yöneltmek istiyorum. İklim kaynaklı afetler ve artan emisyonların yarattığı vahim durum karşısında hızlı hareket etmemiz gerektiği bir gerçek. Önceliklerimiz arasında bir sıralama yapmamız gerekirse bu sıralama nasıl olmalı, iklim değişikliğinin etkilerini hafifletme ve iklim değişikliğine uyum çabaları ile ilgili önceliklerimiz hakkında ne düşünüyorsunuz?

Dominick Chilcott

Çok teşekkür ederim. Sorunuzu yanıtlamadan önce belirtmek istediğim bir şey var. Bugün burada dört milletvekili bizimle birlikte. TBMM'deki İklim Değişikliği Komisyonu'nun çalışmalarını kendilerinden dinledik. Bunun kulağa çok etkileyici geldiğini, hepimizin çok etkilendiğini söylemek istiyorum. Meclis, Paris Anlaşması'nı oy birliği ile kabul ederek bu gündeme adanmışlığı hakkında tüm dünyaya mesaj gönderdi. Bugün burada bizlerle olmanız bir şeref ve gelecekte de iş birliğimizin devam etmesini bekliyoruz.

Öncelik listesinin ve önemli olanın ne olduğuna gelecek olursak, Louisa, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin kömüre odaklandığını belirterek zaten bunu söylemişti. Bence öncelikli olarak yapmamız gereken şey elimizden geldiğince hızlı biçimde sera gazı emisyonlarını düşürmek ve bunu başarmak için bir plan hazırlamak. Emisyonları 2030'a kadar önemli ölçüde düşürmek için bir planın olması tüm dünyadaki hükümetlerin acil önceliği olmalıdır. Bunları bir arada gerçekleştirmek zor gibi gelebilir ancak aynı anda birden çok iş yapabiliriz.

Ayrıca uyum konusuyla ilgilenmeye devam etmeliyiz ve iklim değişikliğinin şimdiden şahit olduğumuz etkilerine daha dirençli toplumlar yaratmalıyız. Aramızdan imkânı olanların her yıl merkezî kasaya 100 milyar dolar koyması gerekiyor, az gelişmiş ülkelere yardım etmek için bunu yapmamız gerekli. Ayrıca hepimiz birbirimizi teşvik etmeliyiz. Bu, tüm insanlığı ilgilendirmesinin yanı sıra ancak hep birlikte çalışırsak üstesinden gelebileceğimiz bir sorun. Bana hangisini derhal yapmamız gerekiyor diye soracak olursanız hepsinin önemli olduğunu söylerim ancak kesinlikle en önemlisinin 2030'a kadar sera gazı emisyonlarını önemli ölçüde azaltmak için bir planın olması gerektiğini de belirtirim.

Mert Fırat

Hepinize katılımınız için çok teşekkür ediyoruz. Umarım kimseyi geride bırakmadan, 1,5 derecede kalmayı hedefleyerek güzel bir dünyaya birlikte, güzel bir mücadeleye birlikte adım atmış olacağız. İkinci bir gezegenimiz yok. 0 yüzden hep beraber mücadele edeceğiz. Katılımlarınız için çok çok teşekkürler.

"İklim değişikliğinin şimdiden şahit olduğumuz etkilerine daha dirençli toplumlar yaratmalıyız.

Dominick Chilcott

Fotoğraf: Caner Horuz

Fotoğraf: Hüseyin Özgün

Fotoğraf: Arda Adnan Kalkan

twitter	@iklim_ce / @undpturkiye
instagram	@iklim_ce / @undpturkiye
facebook	@IklimceSohbetler / @undpturkiye